

การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม
กรณีศึกษา เพลงนา อำเภอสวี จังหวัดชุมพร

The Cooperation between Culture Network and Community in Managing Culture

Case study : Plaeng Na of Amphur Sawee, Chumphon Province

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม

ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๑

บทคัดย่อ

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร : การวิจัยแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษา เพลงนา อำเภอสวี จังหวัดชุมพร (The Research Study of Participating to Cultural Network and Community for Cultural Management : Case study Plaeng Na of Amphur Sawee, Chumphon Province)

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.ภัสวดี นิติเกษตรสุนทร, ๘๑ หน้า.

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร ภาววัฒนธรรมจังหวัด และชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น และเพื่อศึกษาศิลปะการแสดงเพลงนา อำเภอสวี จังหวัดชุมพร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ

๑. กลุ่มตัวอย่างหรือแหล่งข้อมูลบุคคล ได้แก่ เยาวชน สมาชิกในชุมชน ครู เครือข่ายวัฒนธรรม และปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน ๒๐ คน

๒. แหล่งข้อมูลจากเอกสาร ผู้วิจัยได้ศึกษาจากทางเอกสาร อินเทอร์เน็ต และรายงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน

ผลการวิจัยพบว่า เพลงนาเป็นเพลงพื้นบ้านที่นิยมร้องเล่นกันมาแต่โบราณของจังหวัดชุมพร เดิมทีใช้ร้องเล่นกันในทุ่งนาในฤดูเก็บเกี่ยวข้าว ภายหลังได้นำมาร้องเล่นกันไม่จำกัดสถานที่และโอกาส งานสงกรานต์ งานบวชนาค งานขึ้นบ้านใหม่ งานขึ้นปีใหม่ งานมงคลสมรส หรือแม้กระทั่งในงานศพก็มีการร้องเล่นเพลงนากัน การร้องเพลงนาจะมีผู้ร้อง ๒ คน ถ้ามักกว่า ๒ คน ก็ต้องเป็นจำนวนคู่แต่ที่นิยมมักไม่เกิน ๔ คน หรือ ๒ คู่ แต่ละคู่จะมีแม่เพลง ๑ คน ทำหน้าที่ร้องนำ เรียกว่า แม่คู่ หรือ “หัวไฟ” และมีผู้รับหรือทอย ๑ คน เรียกว่า “ท้ายไฟ” ถ้าผู้เล่นมีคู่เดียว เนื้อหาหรือบทที่ร้องมักจะเป็นบทชม บทเกี่ยว แต่ถ้าวร้อง ๒ คู่ มักจะเป็นกลอนรบทหรือบทละพิน คือร้องโต้ตอบกัน โดยต่างฝ่ายต่างหยิบยกเอาจุดอ่อนหรือปมด้อยของฝ่ายตรงข้ามขึ้นมาว่ากัน การร้องโต้ตอบกันนี้ ผู้ที่เป็นท้ายไฟของฝ่ายใดก็ทำหน้าที่รับทอยของฝ่ายนั้น

การร้องเพลงนาจะร้องเป็นกลอนสด หรือกลอนปฏิภาณ ไม่มีดนตรีใด ๆ ประกอบ ผู้ร้องจะต้องมีสติปัญญาและไหวพริบดี เพลงนาวรรคหนึ่งอาจจะมีตั้งแต่ ๔ - ๑๐ คำ

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชน/ศิลปะการแสดงเพลงนา พบว่าปัญหาที่เกิดขึ้น ประกอบด้วย

๑. เพลงนาในอดีตนิยมร้องเล่นในฤดูเก็บเกี่ยวข้าว เพื่อความสนุกสนาน คลายความเหน็ดเหนื่อย แต่ในปัจจุบันประชาชนหันไปปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นแทน เช่น ปาล์ม การประกอบอาชีพทำนาลดน้อยลง การร้องเพลงนาจึงลดความนิยมลงไปเรื่อย ๆ และอาจจะเลือนหายไปในที่สุด

๒. ในอดีตผู้ที่ร้องเพลงนาได้ มีจำนวนไม่มากเมื่อผู้ที่ร้องเพลงนาเสียชีวิตไปก็เสมือนว่า เพลงนาได้หมดไปด้วย อีกทั้งยังขาดผู้สืบทอดและสืบสานศิลปะการแสดงเพลงนา รุ่นลูก รุ่นหลานไม่รู้จัก ขาดความสนใจ และไม่ให้ความสำคัญที่จะสืบสาน

๓. การร้องเพลงนา ไม่มีดนตรีใดๆ ประกอบ จึงไม่เป็นที่ดึงดูดความสนใจจากเยาวชนรุ่นหลัง ซึ่งเป็นวัยที่ “ร้อน แร่ เร็ว”

หัวหน้าโครงการ : นางศศิธร สุวรรณมณี

ประเภทสื่อ : สื่อการแสดง

ปีงบประมาณ : ๒๕๕๑

ลายมือชื่อหัวหน้าโครงการ.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

Abstract

The Culture Officer of Chumphon : The Research Study of Participating to Cultural Network and Community for Cultural Management : Case study Plaeng Na of Amphur Sawee, Chumphon Province
Major – Advisor : Assist.Prof.Pasawalee Nitikasedsunthorn, pp. 81

This research aims to support the cooperation process among the province's culture office, the Province's culture council and the community in managing local culture, and in studying the art Of Plaeng Na performing of Amphur Sawee, Chumphon Province.

The Example Groups in the research:

1.The residents or the human source which include youth, villager, teacher, monk, And local savant altogether 20 people

2.The information from files that the researcher has studied from, along with the Internet and reports that related to the research.

From taking the research, the researcher found that Plaeng Na is the folk song that has been sung since the ancient times of Chumphon. Former it was sung in the harvest season, but later it was sung in any place and occasion such as in Song-Kran festival, ordain ceremony, housewarming, New Year's Day, wedding ceremony, or even in funeral ceremony. In singing Plaeng Na, there would be two singers. If more than two, it had to be in even number that generally not over four or two couples. One of the members of each couple would be the main singer called Mae Koo or Hua Fai, and another one was the supporter called Tai Fai. The words of the song were always about courting or praise if it had only one couple, but if included of two couples, the words were extremely about the retort that each side would raise the drawbacks of an opposite side to attack one another. The person who was a Tai Fai would support his own side.

The performance was a kind of an extemporaneous singing which had no musical instrument support. The singers should own good senses and be intelligent. Each round of Plaeng Na might have 4-10 words.

The problems which occur in the community and the art of Plaeng Na performance are:

1. Plaeng Na in the past usually sang in the harvest season for pleasure and relaxation of the farmers, but people these days have turned to plant other industrial drop such as palm; therefore, the rice farming has decreased, and Plaeng Na is fading away and may vanish eventually.

2. There were only few people in the past who could sing Plaeng Na, so when those people died that means Plaeng Na had gone with them. Also there is no successor at present who tends to interested in Plaeng Na.

3. There is no musical instrument support in Plaeng Na performance; therefore, it is not attractive to the new generation which they have been defined as the generation of “fast and furious”

Research Header : Mrs.Sasithorn Suwanmanee

Research Header’s Signature.....

Media Type : performance

Major – Advisor’s Signature

Fiscal : B.E. 2551

Co – Advisor’s Signature

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม ภูมิศึกษา เพลงนา อำเภอสวี จังหวัดชุมพร ในครั้งนี้ ได้รับทุนอุดหนุนการศึกษาวิจัยจาก สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีโดยได้รับความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะจากผศ.ดร.ภัสวดี นิติเกษตรสุนทรและคณะ อาจารย์ที่ปรึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และความร่วมมือในการอนุเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะการแสดงเพลงนา อำเภอสวี จังหวัดชุมพร และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง จากบุคคลสำคัญ และผู้รู้ในพื้นที่ ดังรายนามต่อไปนี้

๑. นายบำรุง อุสุภาพ ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอสวี
๒. นายวิโรจน์ วิโรจน์วัฒนกุล ที่ปรึกษาสภาวัฒนธรรมอำเภอสวี
๓. นายพริ้ง ยินดี ปราชญ์ชาวบ้านเกี่ยวกับเพลงนา
๔. ส.ท.บุญสร้าง ทศนคติธรรม ประธานกรรมการหมู่บ้าน
๕. นายน้อย ทองสวี ปราชญ์ชาวบ้านเกี่ยวกับเพลงนา

ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง ที่มีส่วนร่วมทำให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดีไว้ ณ โอกาสนี้ และหากประโยชน์จะพึงปรากฏกับการศึกษาวิจัยเล่มนี้ ขอให้คุณงามความดีนี้เกิดแก่บุคคลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทั้งที่กล่าวนามและมีได้กล่าวนาม

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร

กันยายน ๒๕๕๑

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ก
กิตติกรรมประกาศ	จ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
ขอบเขตในการศึกษา	๒
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๒
บทที่ ๒ การทบทวนวรรณกรรม	๓
ข้อมูลสภาพทั่วไปของอำเภอสวี	๓
การมีส่วนร่วม	๕
เครือข่ายวัฒนธรรม	๑๒
การบริหารจัดการวัฒนธรรม	๑๓
การวิเคราะห์บริบทชุมชน	๑๔
การวิเคราะห์คุณลักษณะสื่อการแสดง	๑๕
ความหมายของชุมชน	๑๖
บทที่ ๓ ระเบียบวิธีการวิจัย	๓๔
รูปแบบการวิจัย	๓๔
กลุ่มตัวอย่าง	๓๔
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	๓๔
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	๓๔
บทที่ ๔ ผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	๓๖
ผลการศึกษาที่ได้	๓๖
ข้อสรุป	๕๓
ข้อเสนอแนะ	๕๔
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	
ประวัติหัวหน้าโครงการวิจัย	
ประวัติผู้วิจัย	

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความสำคัญของปัญหา

วัฒนธรรมไทยเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นชาติไทย เป็นรากฐานของการสร้างสรรค์ ความสามัคคี และความมั่นคงของชาติ เป็นสิ่งที่แสดงถึงศักดิ์ศรี เกียรติภูมิ และความภาคภูมิใจร่วมกันของคนไทย เป็นปัจจัยให้คนในชาติได้ประพฤตินทางที่ดีงาม มีคุณธรรมเพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคม และประเทศชาติ สมควรต้องรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมไทยอย่างจริงจังและกว้างขวางเป็นพิเศษ ตามนัยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ระบุไว้ว่า “รัฐพึงส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของชาติ”

กระทรวงวัฒนธรรมมีหน้าที่ในการรักษา สืบทอดศิลปวัฒนธรรมของชาติและของท้องถิ่น และเพื่อให้การดำเนินงานวัฒนธรรมเกิดพลังขับเคลื่อนเป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติอย่างกว้างขวางและทั่วถึง จึงต้องมีองค์กรเครือข่ายดำเนินงานวัฒนธรรมในท้องถิ่นร่วมกัน ซึ่งก็คือ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมจังหวัด และสภาวัฒนธรรมอำเภอ โดยเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ด้านวัฒนธรรม และร่วมกันรักษา ส่งเสริมวัฒนธรรมอย่างมีเป้าหมายตรงกัน การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นหัวใจของการดำเนินงานวัฒนธรรม มาตรา ๖๖ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กำหนดให้บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ

วัฒนธรรมท้องถิ่น/วัฒนธรรมพื้นบ้าน เป็นสมบัติของท้องถิ่น ประชาชนในท้องถิ่นควรเป็นผู้มีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงในการอนุรักษ์สืบทอดและพัฒนาที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับของรัฐ

เพลงนาเป็นเพลงพื้นบ้านของชาวมุขพร นิยมเล่นในฤดูเก็บเกี่ยวข้าวเพื่อความสนุกสนาน เพลิดเพลิน จนลืมความเหน็ดเหนื่อยจากการเก็บเกี่ยว ในระยะแรกจะเล่นในท้องถิ่น ต่อมาภายหลังร้องเล่น ไม่จำกัดสถานที่และโอกาส เช่น งานสงกรานต์ งานบวชนาค งานขึ้นบ้านใหม่ วันขึ้นปีใหม่ งานมงคลสมรส และงานศพ สมัยก่อนนิยมร้องกันมากในตำบลหาดพันไกร ตำบลนาชะอัง ตำบลวังไผ่ ตำบลบางลึก ตำบลนาทุ่ง อำเภอเมืองชุมพร อำเภอปะทิว และอำเภอสวี แต่ปัจจุบันมิให้เห็นอยู่บ้างในพื้นที่อำเภอสวี และอยู่ในสถานภาพที่กำลังจะสูญหาย เนื่องจากผู้รู้/ปราชญ์ชาวบ้านที่ขับร้องเพลงนาซาวภาพและเสียชีวิตไป ส่วนท่านผู้รู้ที่ขับร้องเพลงนาก็ยังมีชีวิตอยู่เพียง ๔ ท่าน ก็เป็นรุ่นพ่อรุ่นลุง การขับร้องเพลงนาจะเป็นเพียงการร้องเล่นเพื่อเป็นการสาดิตเท่านั้น สังคมเกษตรกรรมของอำเภอสวีในปัจจุบันชาวบ้านทำสวนมากกว่าทำนา ท้องที่นาในอดีตกลายเป็นสวนปาล์มเสียส่วนใหญ่ การทำนาลดน้อยลง บางพื้นที่ที่มีการทำนา ก็จะมีการจ้างแรงงาน ในนาจะไม่มีกรร้องเพลงนา จะฟังเสียงจากวิทยุแทน การร้องเพลงนาจึงค่อย ๆ หายไปจากสังคมเกษตรกรรม ไม่พบเห็นโดยทั่วไปเหมือนสมัยก่อน และไม่มีการถ่ายทอดแก่ชนรุ่นหลัง

อีกทั้งเยาวชน บุคคลทั่วไปไม่เข้าใจ ไม่รู้จัก จึงไม่ให้ความสำคัญและไม่สนใจที่จะศึกษา เรียนรู้ จึงคาดว่าเพลงนา
อาจจะสูญหายและไม่มีผู้สืบทอดในเวลาไม่ช้านี้ จึงเห็นสมควรทำการศึกษา วิจัย เพื่อให้ศิลปะการแสดงเพลงนา
ได้รับการอนุรักษ์ ฟื้นฟูไว้ให้แก่เยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด

สภาวัฒนธรรมจังหวัดและชุมชน ในการบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น

๑.๒.๒ เพื่อศึกษา ฟื้นฟู และส่งเสริมศิลปะการแสดงเพลงนา อำเภอสวี จังหวัดชุมพร

๑.๓ ขอบเขตในการศึกษา

ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาศิลปะการแสดงเพลงนาในภาพรวมของอำเภอสวี จังหวัดชุมพร

ขอบเขตด้านระยะเวลา การศึกษาครั้งนี้ ตั้งแต่ เดือน มีนาคม – กันยายน ๒๕๕๑

๑.๔ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๔.๑ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร สภาวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร และชุมชน
เกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ และแนวทางในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมในพื้นที่ร่วมกัน

๑.๔.๒ ศิลปะการแสดงเพลงนาของอำเภอสวี จังหวัดชุมพร ได้รับการอนุรักษ์ ฟื้นฟู
และมีการจัดการองค์ความรู้ด้านศิลปะการแสดงเพลงนาไว้ให้แก่เยาวชนรุ่นหลังใช้เป็นข้อมูลในการศึกษา

บทที่ ๒

การทบทวนวรรณกรรม

ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Review Literature)

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชน ในการบริหารจัดการวัฒนธรรม ภูมิศึกษา เพลงนา อำเภอสวี จังหวัดชุมพร วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ข้อมูลสภาพทั่วไปของอำเภอสวี การมีส่วนร่วม เครือข่ายวัฒนธรรม การบริหารจัดการวัฒนธรรม การวิเคราะห์บริบทชุมชน การวิเคราะห์คุณลักษณะสื่อการแสดง ความหมายของชุมชน รายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. ข้อมูลสภาพทั่วไปของอำเภอสวี

๑.๑ ประวัติความเป็นมา

อำเภอสวี ตำนานเมืองนครศรีธรรมราชกล่าวถึง บ้านปากแพรก ตั้งอยู่ริมคลองสวีทางด้าน ตะวันออก บ้านปากแพรกนี้มีผู้เฒ่าผู้แก่เล่ากันว่า ในสมัยโบราณต้นกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เคยเป็นที่ตั้งเมืองมาแล้วครั้งหนึ่งชื่อเมืองแพรก เพราะมีการขุดคันไถพรวนพื้นที่บริเวณนั้น พบหลักฐาน เป็นพวกกระเบื้องดินเผา เครื่องมือเครื่องใช้ที่ฝังอยู่ในดินจำนวนมาก หรืออาจเป็นไปได้ว่าเมืองสวี เคยตั้งอยู่บริเวณนี้

สวีเป็นเมืองเก่าแก่ตั้งแต่โบราณเมืองหนึ่งในจังหวัดชุมพร ตามประวัติศาสตร์ อำเภอนี้ ตั้งอยู่ชายฝั่งตะวันออกของประเทศไทย เมืองสวี ตั้งอยู่ริมคลองสวี ในพงศาวดาร ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์ ตามคำให้การของชาวกรุงเก่า พ.ศ.๒๓๑๐ บัญชีหัวเมืองปักษ์ใต้ ซึ่งขึ้นกับกรุงศรีอยุธยา ลำดับที่ ๔๘ เมืองสวีมีหน้าที่ส่งส่วยพลอยแก่กรุงศรีอยุธยา ในระหว่าง พ.ศ.๒๓๑๕ ถึง พ.ศ.๒๓๒๗ เจ้าขันตสึมา ผู้ครองเมืองนครศรีธรรมราชแต่งตั้งพระสวี่แก้วดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการเมืองสวีแทน พระสวี่บุญมีถึงแก่กรรม พระสวี่กลัด บุตรคนที่ ๒ ของพระสวี่แก้ว เป็นผู้ว่าราชการเมืองแทน พระสวี่กลัดถึงแก่กรรม พระสวี่สิน บุตรคนที่ ๔ เป็นผู้ว่าราชการเมืองสวีแทน พระสวี่สินถึงแก่กรรม พระเพ็ชรคีรีศรีสงคราม (ยัง) ถึงแก่กรรม หลวงภักดีสงคราม (นัม) บุตรคนที่ ๒ ของพระเพ็ชรคีรีศรีสงครามผู้ช่วยเป็นผู้รักษาราชการตำแหน่งผู้ว่าราชการ เมืองสวี

ในสมัยที่หลวงภักดีสงคราม (ท่านรักษาเมืองตามที่ชาวบ้านเรียกขาน) รักษาการผู้ว่าราชการ เมืองสวี พ.ศ. ๒๔๕๕ ถูกยุบเป็นอำเภอตามหนังสือกระทรวงมหาดไทยถึงราชเลขาณุกการที่ ๑๐๕๓/๑๒๑๗ ลงวันที่ ๑๕ ธันวาคม ร.ศ.๑๑๕ ที่ทำการครั้งแรกตั้งอยู่ ณ บ้านขุนคลังสมบัติพิบูล (ขุนคลัง รื่น ตามที่ ชาวบ้านเรียกขาน) บุตรเขยหลวงภักดีสงคราม

ต่อมาปี พ.ศ.๒๔๕๐ (ร.ศ.๑๑๖) มีหลักฐานปรากฏชัดเจน เมื่อมีการจัดการปกครองหัวเมืองใหม่ ตามพระราชบัญญัติปกครองท้องที่ ร.ศ.๑๑๖ เมืองสวีได้ถูกจัดระเบียบการปกครองเป็นอำเภอ มีชื่อว่า อำเภอสวี โดยมีหลวงเสวีวรราชเป็นนายอำเภอ จึงปรากฏหลักฐานของอำเภอว่า หลวงเสวีวรราช (แดง ณะไชย) เป็นนายอำเภอคนแรก ภาระการเป็นเมืองสวีจึงสิ้นสุดลง

คำว่า สวี เป็นชื่อเมืองมาแต่โบราณ ไม่มีหลักฐานว่ามีความหมายอย่างไร เมื่อค้นดู ตามภูมิศาสตร์ มีแม่น้ำสวี่อยู่ ๑ สาย และตำบลสวี่อยู่ ๑ ตำบล จึงเชื่อได้ว่า คำว่า สวี ได้ชื่อมาจากแม่น้ำสวี่

โดยตั้งตามนามเมืองให้ตรงกับนามของคลองเช่นเดียวกับเมืองชุมพรที่เคยตั้งอยู่ที่แม่น้ำชุมพร สืบตามประวัติศาสตร์ของสวีเล่ากันต่อ ๆ มาได้ความเป็น ๒ ประการ คือ

๑. คลองสวี ต้นน้ำมาจากเขาทะเล ในเขตตำบลเขาทะเล ถึงอำเภอละอุ่น อำเภอเมืองระนอง เดี่ยวนี้โอนมาขึ้นอยู่กับอำเภอสวีแล้ว ณ ที่ต้นน้ำมีหินก้อนใหญ่รูปร่างคล้ายคน มีลักษณะคล้ายผู้หญิง จึงเชื่อกันว่า เดิมได้ตั้งชื่อคลองนี้ว่า “ฉวี” ซึ่งหมายถึงความสวยงามคล้ายกับว่า คลองนี้เกิดขึ้นเพราะผู้หญิง คือ หินก้อนใหญ่ที่กล่าวแล้ว และผู้หญิงที่อยู่ในถิ่นนี้เป็นที่ยกย่องว่ามีรูปร่างสวยงามตรงกับชื่อนี้ จนกระทั่งบัดนี้ นางงามของจังหวัดชุมพรส่วนมากได้แก่คนในท้องที่อำเภอสวี ในตอนหลังคำว่าฉวีได้ใช้เป็นชื่อตำบล และ อำเภอด้วย ต่อมาได้เปลี่ยนชื่ออำเภอจากคำว่าฉวี เป็น สวี แล้ว

๒. ที่วัดสวีในหมู่ที่ ๑ ตำบลสวี มีเจดีย์โบราณ ๑ องค์ ในเจดีย์บรรจุพระบรมธาตุเป็นที่นับถือของชาวบ้านทั่วไปและพระชาตุนั้น ได้มีชื่ออีกชื่อหนึ่งว่า “พระบรมธาตุกาวิปัก” ต่อมาชื่อนี้ค่อย ๆ เปลี่ยนเพี้ยนไปเป็น “พระบรมธาตุกาวิ” เมื่อนานเข้าก็เพี้ยนมาเป็น “ฉวี” เรียกเพี้ยนตามภาษาพื้นบ้านว่า “สวี”

พิจารณาตามเหตุผลทั้ง ๒ ประการ จะเห็นว่าที่มาจากคำว่า กาวิ นั้นเป็นเรื่องซึ่งเล่าต่อ ๆ กันมา จนถึงปัจจุบันนี้ ส่วนเหตุผลที่มาจากคำว่า “ฉวี” รู้สึกว่าใกล้เคียงกับเหตุผลและความจริงมากกว่า คือคำว่า สวีกับฉวี ใกล้เคียงกันมาก และเหตุผลที่ยังพิสูจน์ได้ในขณะนี้ก็คือ ยังเป็นถิ่นของสาวงามอยู่ ตรงกับนามเดิมคือคำว่า “ฉวี” ซึ่งแปลมาจากสวยงามจึงพอจะฟังได้ว่า คำว่าสวีนี้มาจากคำว่าฉวีนั่นเอง

อำเภอสวีในปัจจุบัน แบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๑๑ ตำบล คือ ตำบลสวี ตำบลนาโพธิ์ ตำบลนาสัก ตำบลด่านสวี ตำบลครน ตำบลเขาทะเล ตำบลท่าหิน ตำบลทุ่งระยะ ตำบลวิสัยใต้ ตำบลปากแพรก และตำบลเขาค่าย

คำขวัญอำเภอสวี

“พระธาตุเก่าแก่ กาแฟเลิศล้ำ ระกำหวานดี สตรีสวยสด สับประรดหวานกรอบ เทียวรอบหมู่เกาะสวี”

๑.๒ สภาพทั่วไป

ลักษณะที่ตั้งของอำเภอศรี เป็นที่ราบลุ่ม ที่ราบชายทะเล มีส่วนที่ติดต่อกับชายทะเล ยาวประมาณ ๖๐ กิโลเมตร ด้านตะวันออกของภาคใต้ในแนวกึ่งกลางของจังหวัด ส่วนทางทิศเหนือ เป็นที่ราบเชิงเขา โดยมีแนวสันเขาแม่แดนกั้นระหว่างอำเภอศรีกับอำเภอละอุ่นและกระบี่ จังหวัดระนอง อำเภอศรีมีเนื้อที่ประมาณ ๘๘๘ ตารางกิโลเมตร รวมเนื้อที่ทั้งสิ้น ๕๖๑,๒๕๐ ไร่ พิกัดที่ เอ็น เอ็น ๑๒๐๓๑๓

อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลวิสัยเหนือ	อำเภอเมืองชุมพร
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอทุ่งตะโก	อำเภอหลังสวน
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อำเภอละอุ่น กระบี่	จังหวัดระนอง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อ่าวไทย	

ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่	สภาพทั่วไปเป็นพื้นที่ราบลุ่ม ที่ราบเชิงเขาและที่ราบชายทะเล
ภูเขา	สภาพพื้นที่อำเภอศรีมีภูเขาลักษณะเนินเขากระจายทั่วไป โดยเฉพาะทาง ทิศเหนือ มีแนวเทือกเขาแม่แดนกั้นเขตแดนระหว่างอำเภอศรีกับจังหวัดระนอง
แม่น้ำ	อำเภอศรีมีแม่น้ำสวีไหลจากเทือกเขาแม่แดนไหลผ่านตำบลเขาทะลุ ตำบลนาสัก ตำบลทุ่งระยะ ตำบลสวี ตำบลปากแพรก และไหลลงสู่อ่าวไทยที่บริเวณ ตำบลท่าหิน และตำบลด่านสวี ลำคลองวิสัยกั้นเขตติดต่อระหว่างอำเภอศรี กับอำเภอเมืองชุมพร โดยมีแหล่งน้ำเกิดขึ้นที่เทือกเขาวิสัย ไหลผ่านลงทะเล ทางด้านอำเภอเมืองชุมพร

ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะทางภูมิอากาศเป็นแบบมรสุม มี ๓ ฤดู คือ	
๑. ฤดูร้อน	เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ – พฤษภาคม
๒. ฤดูฝน	เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน – ตุลาคม
๓. ฤดูหนาว	เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน – มกราคม

๑.๓ ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

อาชีพหลัก ได้แก่

- เกษตรกรรม ผลิตผลการเกษตรที่สำคัญ และนำรายได้สู่ประชาชนชาวอำเภอศรี ได้แก่ ยางพารา ปาล์ม กาแฟ และสวนผลไม้ต่าง ๆ เช่น สับปะรด ทุเรียน ลองกอง
- ประมง การประมงในอำเภอศรี ส่วนใหญ่จะเป็นการประมงชายฝั่งเรือประมงขนาดเล็ก และมีการเพาะเลี้ยงกุ้ง เลี้ยงปลากระพงชายฝั่ง

อาชีพเสริม ได้แก่

รับจ้างทั่วไป รวมทั้งการรับจ้างด้านแรงงานภาคเกษตรกรรม

๑.๔ การปกครอง และประชากร

อำเภอสวี มีเขตการปกครอง ๑๑ ตำบล ๑๑๕ หมู่บ้าน โดยแบ่งเป็น เทศบาล ๑ แห่ง และ องค์การบริหารส่วนตำบล ๑๐ แห่ง

อำเภอสวี มีประชากรทั้งสิ้น ประมาณ ๖๖,๑๕๔ คน แยกเป็นชาย ๓๓,๑๗๕ คน หญิง ๓๒,๙๗๙ คน มีความหนาแน่นเฉลี่ยต่อพื้นที่ ประมาณ ๘๓ คนต่อตารางกิโลเมตร

การกระจายของประชากรในแต่ละตำบลมีดังนี้

๑. ตำบลนาโพธิ์ มีเขตการปกครอง ๘ หมู่บ้าน เป็นตำบลที่มีประชากรหนาแน่นที่สุด เพราะเป็นตำบลที่ตั้งอำเภอ มีสถานที่ราชการ ตลาด สถานีรถไฟ และอยู่ในเขตเทศบาล แต่ประชากรในวัยเรียนเมื่อเปรียบเทียบกับตำบลอื่น ๆ จะเห็นได้ว่า สัดส่วนระหว่างประชากรทั้งหมดและประชากรในวัยเรียนของตำบลนี้มีน้อยมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะประชากรในเขตตำบลนี้ ส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขายและรับราชการ ดังนั้น จึงมีการวางแผนครอบครัวกันเป็นส่วนใหญ่

๒. ตำบลนาสัก เป็นตำบลที่มีประชากรรองลงมา มีเขตการปกครอง ๑๘ หมู่บ้าน สาเหตุที่ตำบลนี้มีประชากรหนาแน่น เนื่องจากมีประชากรจากท้องถิ่นอื่นอพยพเข้ามาทำมาหากินในพื้นที่ของตำบลนี้ และมีแนวโน้มนำสูงชันเรื่อย ๆ

๓. ตำบลด่านสวี มีเขตการปกครอง ๑๑ หมู่บ้าน ความหนาแน่นของประชากรจะอยู่แถบชายทะเล เพราะมีอาชีพประมงเป็นหลัก จึงทำให้เศรษฐกิจของตำบลนี้ค่อนข้างดี

๔. ตำบลกรน มีเขตการปกครอง ๑๔ หมู่บ้าน เนื่องจากในตำบลนี้มีพื้นที่ว่างเปล่าซึ่งเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ อยู่ในหมู่ที่ ๕ และหมู่ที่ ๘ จึงทำให้ประชากรจากท้องถิ่นอื่นอพยพเข้าไปทำมาหากินในหมู่บ้านดังกล่าวเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

๕. ตำบลวิสัยใต้ มีเขตการปกครอง ๑๐ หมู่บ้าน ประชากรมีความหนาแน่นอยู่ในท้องที่หมู่ที่ ๕ เนื่องจากมีพื้นที่ว่างเปล่า จึงทำให้มีประชากรจากท้องถิ่นอื่นอพยพเข้าไปทำมาหากินเป็นจำนวนมาก

๖. ตำบลท่าหิน มีเขตการปกครอง ๑๐ หมู่บ้าน โดยมากประชากรในตำบลนี้มักจะอพยพไปทำมาหากินในท้องถิ่นอื่น เนื่องจากพื้นที่ทำกินมีน้อย และขาดความอุดมสมบูรณ์ ทำให้อัตราการย้ายออกของประชากรอยู่ในอัตราที่สูงมาก แต่มีประชากรในวัยเรียนสูง

๗. ตำบลทุ่งระยะ มีเขตการปกครอง ๑๑ หมู่บ้าน ประชากรของตำบลนี้มีแนวโน้มน้อยลง เพราะมีการโยกย้ายไปทำมาหากินในท้องถิ่นอื่น อันเนื่องมาจากพื้นที่ทำกินมีน้อยและขาดความอุดมสมบูรณ์ และมีประชากรในวัยเรียนน้อยที่สุดในจำนวนตำบลต่าง ๆ ของอำเภอสวี

๘. ตำบลเขาทะลุ มีเขตการปกครอง ๑๑ หมู่บ้าน จากการสำรวจพบว่าประชากรในตำบลนี้มีแนวโน้มนำสูงยิ่งขึ้น เนื่องจากมีพื้นที่ว่างเปล่ามากในเขตป่าสงวนแห่งชาติ จึงทำให้มีประชากรอพยพเข้าไปทำมาหากินในตำบลนี้สูงขึ้นเรื่อย ๆ และเมื่อสำรวจนักเรียนในตำบลนี้ พบว่า มีนักเรียนสูงกว่าประชากรในวัยเรียน เนื่องจากนักเรียนที่ย้ายติดตามผู้ปกครองเข้ามาไม่ได้ย้ายสำเนาทะเบียนบ้านมาเข้าในตำบลนี้

๕. ตำบลสวี มีเขตการปกครอง ๔ หมู่บ้าน ประชากรในตำบลนี้มีแนวโน้มลดลง เนื่องจากประชากรย้ายไปทำมาหากินในท้องถิ่นอื่นด้วยสาเหตุเดียวกับตำบลท่าหินและตำบลทุ่งระยะ

๑๐. ตำบลปากแพรก มีเขตการปกครอง ๖ หมู่บ้าน เป็นตำบลที่มีประชากรน้อยที่สุด เนื่องจากตำบลนี้มีพื้นที่ทำกินน้อยและขาดความอุดมสมบูรณ์

๑๑. ตำบลเขาค่าย มีเขตการปกครอง ๑๒ หมู่บ้าน มีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบสูง มีภูเขาล้อมรอบ ประกอบด้วยภูเขาหินและหินปูนหลายลูก มีความหนาแน่นของประชากร เฉลี่ย ๗๓ คน ต่อตารางกิโลเมตร

เมื่อพิจารณาในภาพรวมของอำเภอสวีแล้วพบว่า ตำบลนาโพธิ์มีอัตราการย้ายออกมากที่สุด ตำบลเขาทะเลมีอัตราการย้ายเข้ามากที่สุด และมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากประชากรในท้องถิ่นอื่น เช่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ ฯลฯ อพยพเข้ามาประกอบอาชีพทำสวนกาแฟ และปลูกพืชไร่อื่น ๆ ในเขตตำบลนี้ ส่วนความหนาแน่นของประชากร พบว่า มีความหนาแน่น ประมาณ ๘๓ คน ต่อ ๑ ตารางกิโลเมตร ประชากรส่วนใหญ่มีเชื้อชาติไทย จะมีเชื้อชาติจีนอยู่บ้างก็ในเขตตำบลนาโพธิ์ เพราะย้ายเข้ามาประกอบอาชีพค้าขาย ศาสนาที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือคือศาสนาพุทธ ประชากรที่นับถือศาสนาคริสต์ และอิสลามมีอยู่บ้างแต่น้อยมาก ภาษาที่ใช้ติดต่อสื่อสารได้แก่ ภาษากลาง และภาษาถิ่น

๑.๕ สถานที่ท่องเที่ยว

หาดทรายรี อยู่ในท้องที่ หมู่ที่ ๘ ตำบลท่าหิน เป็นหาดทรายขาวสะอาด ระยะทางยาวหลายกิโลเมตร

หาดท้องโตนด อยู่ในท้องที่ หมู่ที่ ๒ ตำบลด่านสวี หาดนี้บางตอนมีหินเรียงราย สลับซับซ้อนสวยงามมาก และเป็นอ่าวเว้าลึกเข้าไปในแผ่นดิน มีเปลือกหอยสวยงาม

ถ้ำลอดเขาทะเล อยู่ในท้องที่ตำบลนาสักและตำบลเขาทะเล มีต้นน้ำไหลลอดผ่านใต้ภูเขา ติดต่อระหว่างเขาทะเลกับตำบลนาสัก ระยะทางยาวประมาณ ๑ กิโลเมตร ในฤดูแล้งสามารถเดินทางลอดถ้ำนี้โดยใช้เวลา ประมาณ ๑ ชั่วโมง บางตอนต้องใช้แพเพราะมีน้ำลึก โดยเฉพาะฤดูฝนเดินทางไม่ได้เลย เนื่องจากน้ำไหลแรง ภายในถ้ำเขาทะเลนี้มีหินงอกหินย้อยสลับซับซ้อนสวยงามมาก

วัดสวี อยู่ในท้องที่ หมู่ที่ ๑ ตำบลสวี มีเจดีย์โบราณ ๑ องค์ ภายในเชื่อว่าบรรจุพระบรมธาตุ ซึ่งเล่าว่าพระยาศรีธรรมโศกราชเป็นผู้สร้าง เจดีย์นี้เป็นที่นับถือของประชาชนทั่วไป

วัดถ้ำขวัญเมือง อยู่ในท้องที่ หมู่ที่ ๔ ตำบลนาโพธิ์ อยู่ห่างจากตัวอำเภอประมาณ ๒ กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัด ประมาณ ๔๘ กิโลเมตร ตามเส้นทางชุมพร-หลังสวน ประมาณกิโลเมตรที่ ๓๗.๕ แยกขวาไปตามถนนลาดยาวอีก ๕๐๐ เมตร บริเวณวัดร่มรื่นไปด้วยพันธุ์ไม้ จุดที่นักท่องเที่ยวสนใจคือ เจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งสร้างอยู่บนยอดเขา หินปูนขนาดเล็กบริเวณโดยรอบฐานเจดีย์เป็นลานกว้าง สามารถใช้เป็นจุดชมภูมิทัศน์ที่สวยงามได้โดยรอบ

๑.๖ ประเพณีและวัฒนธรรม

ชาวอำเภอสวี มีขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมคล้าย ๆ กับอำเภออื่น ๆ มีการทำบุญตักบาตรในวัน งาน และเทศกาลสำคัญ ๆ เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันตรุษสงกรานต์ การแต่งงาน การทำศพ

การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ การทำบุญในวันพระ การทำบุญวันสารท วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา วันลอยกระทง การทอดผ้าป่า การทอดกฐิน การทำขวัญข้าว และวันออกพรรษา ประเพณีตักบาตรเทโวในตอนเช้า

ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน เช่น มโนห์รา หนังตะลุง เพลงบอก เพลงนา เพลงเรือ

ปัจจุบันการจัดงาน เทศกาล และประเพณีต่างๆ มีผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้การสนับสนุน ส่งเสริมการจัดงาน ประเพณีที่ท้องถิ่นได้จัดขึ้น เช่น ประเพณีงานลอยกระทง งานสงกรานต์ และประเพณีเก่าแก่ของท้องถิ่น เช่น งานห่มผ้าพระธาตุสิว การจัดงานแข่งขันเรือยาวขึ้นโขนชิงธง

๑.๗ ความเชื่อ

ความเชื่อของชาวอำเภอสวี่ มีดังนี้

๑. เชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม คือเชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว คนเราเกิดมาด้วยอำนาจแห่งผลกรรม เมื่อยังมีกรรมอยู่ก็ต้องเวียนตายเวียนเกิดเรื่อย ๆ ไปจนกว่าจะหมดกรรม และเชื่อว่าการละกิเลสอันเป็นเหตุแห่งกรรม โดยวิธีประพฤติปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนานั้น จะทำให้หมดกรรมและสิ้นภพสิ้นชาติได้จริง

๒. เชื่อในเรื่องความสามัคคี คือเชื่อว่าการพร้อมเพรียงของหมู่คณะก่อให้เกิดความสำเร็จในสรรพกิจน้อยใหญ่ทั้งของส่วนรวมและส่วนตัว

๓. เคารพยกย่องผู้อาวุโส คือถือว่าผู้อาวุโสก่อนเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์มาก ทั้งเป็นผู้มีอุปการคุณ จึงให้ความเคารพยกย่อง และเชื่อฟัง ค่านิยมนี้จะเห็นได้จากบทไหว้ครูของหนังตะลุงและมโนห์รา เป็นต้น

๔. เชื่อถือวิญญาณของบรรพบุรุษ คือ เชื่อว่า พ่อแม่ตายหรือญาติ ๆ ที่ล่วงลับไปแล้ว ยังมีวิญญาณมาเกี่ยวข้องกับลูกหลานที่ยังมีชีวิตอยู่ จะคอยปกป้องรักษาคุ้มครองให้ ถ้าลูกหลานทำบุญกุศลแล้วแผ่ส่วนบุญไปให้ หรือทำการเช่นไหว้ตามเทศกาลที่กำหนดกันไว้ วิญญาณของพ่อแม่ตายายเหล่านั้นจะมารับเอาส่วนบุญหรือเครื่องเซ่นไหว้นั้น ๆ แล้วอวยพรให้ลูกหลานอยู่เย็นเป็นสุข แต่ถ้าลูกหลานไม่ทำบุญทำทานหรือไม่เซ่นไหว้วิญญาณพ่อแม่ตายายจะเสียใจ จะอดอยากปากแห้งและจะสาปแช่งลูกหลาน

๕. เชื่อผลกรรมในอดีต คือเชื่อว่าคนเราจะมีอายุสั้นหรืออายุยืน ขึ้นอยู่กับกรรมในอดีต

๖. เชื่อผลกรรมในปัจจุบัน คือเชื่อว่าการทำกรรมในชาติปัจจุบัน นอกจากจะให้ผลในชาตินี้แล้วยังจะให้ผลในชาติหน้า หรือในอนาคตก็ได้ด้วย

๒. การมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม (participation)

การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดผลดีต่อการขับเคลื่อนองค์กรหรือเครือข่าย เพราะมีผลในทางจิตวิทยาเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมย่อมเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารความคิดเห็น ถูกรับฟัง และนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาเครือข่าย และที่สำคัญผู้ที่มีส่วนร่วมจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของเครือข่าย ความรู้สึกเป็นเจ้าของจะเป็นพลังในการขับเคลื่อนเครือข่ายที่ดีที่สุด

ผลดีต่อการบริหารจัดการเครือข่าย

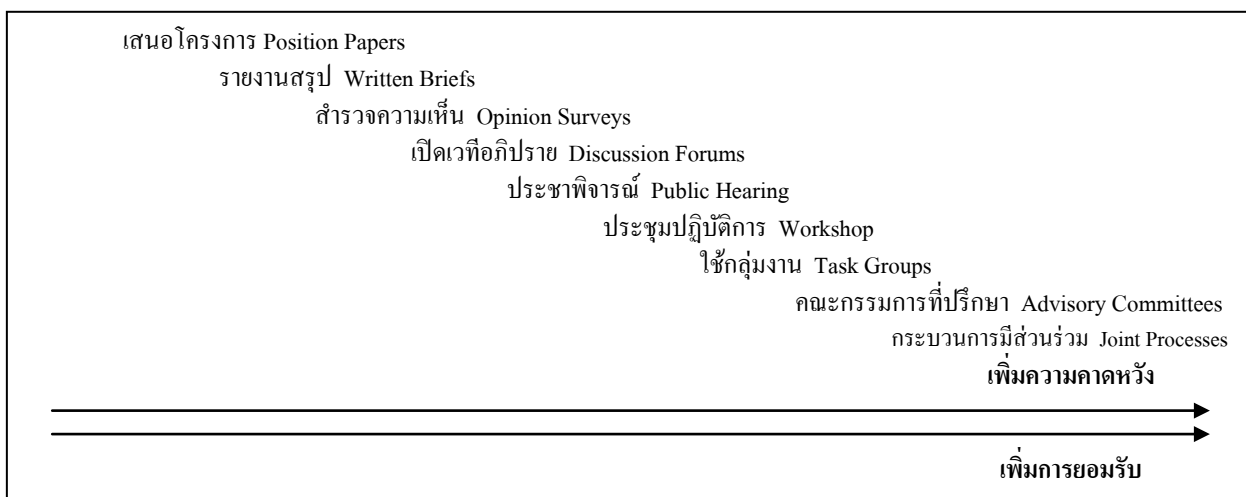
๑. ทำให้การบริหารหรือการพิจารณาแนวทางในการแก้ปัญหาที่มีความหลากหลายเป็นไปได้ง่ายขึ้น รอบคอบ เพราะเป็นการระดมแนวคิด จากบุคคลที่มีความหลากหลาย ทั้งความรู้ และประสบการณ์
๒. ทำให้มีการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน โดยมีให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีอำนาจมากเกินไป ซึ่งอาจนำไปสู่การใช้อำนาจในทางที่ไม่ถูกต้องอันเกิดผลเสียหายแก่เครือข่ายได้
๓. เป็นการขจัดปัญหา มิให้การดำเนินนโยบายใด ๆ มีผลต่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมากเกินไป ซึ่งจะก่อให้เกิดความยุติธรรมในการดำเนินการต่อทุกฝ่ายได้
๔. ก่อให้เกิดการประสานงานที่ดี ทำให้การบริหารเครือข่ายเป็นไปอย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพ ขอความร่วมมือง่าย
๕. การรวมตัวกันของบุคคลเป็นเครือข่ายจะก่อให้เกิดพลังที่เข้มแข็ง สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และตรงเป้าหมาย โดยทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ

หลักการมีส่วนร่วม

หลักของการมีส่วนร่วม ในความหมายของการบริหารจัดการจะมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับ “การตัดสินใจ” นั่นคือ การมีส่วนร่วม จะนำไปสู่การตัดสินใจอย่างมีคุณค่าและอย่างชอบธรรม และต้องเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (meaningful participations) ไม่วางระบบไว้ให้ดูเหมือนว่าได้จัดกระบวนการให้มีส่วนร่วมแล้วเท่านั้น

ถ้าการตัดสินใจที่เกิดจากการมีส่วนร่วมมีความสมเหตุสมผลและชอบธรรมก็ต้องนำไปปฏิบัติ แต่ถ้าผู้มีอำนาจเห็นว่าการตัดสินใจนั้นไม่เหมาะสม ขัดกับการตัดสินใจของการมีส่วนร่วม ก็จะต้องอธิบายได้ โดยมีมาตรฐานแห่งความชอบธรรมที่จะเลือกตัดสินใจเช่นนั้น โดยที่สังคมส่วนใหญ่ยอมรับได้

กระบวนการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง

ถ้าเห็นว่าการตัดสินใจนั้นอาจมีผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก็ควรจะต้องมี “การปรึกษาหารือ” ก็คือว่ามีส่วนร่วมในระดับที่สูงขึ้นมาอีกเล็กน้อย คือได้รับฟังความคิดเห็นก่อนตัดสินใจ วิธีการที่มักจะหยิบขึ้นมาทำกันบ่อยๆ ในระดับนี้คือ “การทำประชาพิจารณ์” หรือ “การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน” ต้องเน้นย้ำว่ากระบวนการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จะต้องทำตั้งแต่เริ่มคิด และตระหนักถึงปัญหา (ไม่ใช่ทำเมื่อได้ตัดสินใจไปแล้วและได้รับการประท้วง) เช่น ตระหนักว่ามีปัญหาเรื่องจำนวนขยะที่เพิ่มขึ้น มีความจำเป็นที่จะต้องหาที่ทิ้งขยะ จึงจัดการให้คนมามีส่วนร่วมเพื่อคิดหาวิธีแก้ปัญหาร่วมกัน กระบวนการมีตั้งแต่ จัดเวทีคุยกันในกลุ่มเล็ก เกาะประตูบ้าน ใช้แบบสอบถาม แล้วประมวลข้อมูลเพื่อนำเสนอต่อผู้มีอำนาจเพื่อตัดสินใจ การตัดสินใจก็ต้องฟังประเด็นต่างๆ พิจารณาทุกประเด็น และตอบคำถามให้ได้ทุกประเด็น การตัดสินใจต้องมีคุณธรรมและเป็นที่ยอมรับได้ หากไม่ทำกระบวนการมีส่วนร่วมเหล่านี้ แต่มาทำเพียงวิธีการรับฟังความคิดเห็นอย่างเป็นทางการครั้งเดียวหรือสองครั้ง ก็จะเกิดเป็นปัญหา เพราะกลายเป็นเวทีที่แต่ละฝ่าย คือ ฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายค้านมาแสดงจุดยืน ดอกร้าความเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย มายืนยันว่าฉันถูก เธอผิด เวทีนี้จึงมักจะไม่ใช่เวทีแห่งการมาพูดคุยกัน

หากมีข้อขัดแย้งกันมาก การปรึกษาหารือหรือการรับฟังความคิดเห็นเฉยๆ จะไม่เหมาะสม จำเป็นต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมที่ระดับสูงกว่า คือการร่วมเจรจาหาข้อยุติ (negotiation) หรือ เจรจาโดยมีคนกลางกำกับกระบวนการ (mediation) คนกลางที่มากำกับกระบวนการจะต้องไม่ใช่ผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจ ผู้ที่จะทำหน้าที่ตัดสินใจคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหลายหรือคู่เจรจา ทางออกที่ดีที่สุดโดยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันจนทุกฝ่ายพอใจ

ส่วนกระบวนการมีส่วนร่วมระดับสูงสุดคือการลงประชามตินั้น แม้จะดูดีที่แต่ละคนสามารถลงมติที่ละคนได้ แต่การลงมติดังได้เพียง “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” หรือ “เอา” หรือ “ไม่เอา” อาจจะทำให้เกิดความขัดแย้ง ความแตกแยกขึ้นอีก ถ้าสังคมยังไม่เข้าใจกระบวนการประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

“กระบวนการมีส่วนร่วม” เป็นกระบวนการที่จะกระจายอำนาจจากผู้มีอำนาจที่แต่เดิมมักจะใช้อำนาจเหนือ (power over หรือ power against) ตามทฤษฎีผู้มีอำนาจจะชอบที่จะใช้อำนาจเหนือ เช่น แม่ซึ่งมีอำนาจมากกว่าลูก ก็มักจะใช้อำนาจเหนือลูก ตั้งให้ลูกกลับบ้านก่อนค่ำ มาถึงวันหนึ่งลูกซึ่งโตขึ้นมาเป็นหนุ่มเป็นสาวแล้ว ก็จะขอลงกลับบ้านดึก เพราะจะไปงานวันเกิดเพื่อน แม่ก็ยังใช้อำนาจเหนือให้กลับบ้านภายในหกโมงเย็น ถามว่าลูกสาวจะยังเชื่อและปฏิบัติตามไหม ตามทฤษฎีแล้ว หากผู้มีอำนาจยังใช้อิทธิพลเหนือไปเรื่อยๆ อำนาจนั้นๆ ก็จะใช้ไม่ได้ เพราะอำนาจที่มีหรือไม่มีนั้น ไม่ใช่เรา “มี” หรือ “ไม่มี” “อำนาจ” อย่างเดียว แต่อยู่ที่คนอื่น ๆ ที่อยู่รอบข้างหรือที่เราใช้อำนาจเหนือเขา นั้น เขามองว่าเราเหมาะสมที่จะมีอำนาจเหนือหรือไม่ ซึ่งบางครั้งสำคัญกว่าด้วยซ้ำไป ฉะนั้นแทนที่แม่จะใช้อำนาจเหนือ หันมาใช้อำนาจร่วมกับ (power with) ลงมาพูดคุยกับลูก ทางออกที่ดีกว่าแทนการสั่งอย่างเดียว ลูกก็จะยินดีปฏิบัติ และเชื่อฟังแม่ต่อไป

การทำงานแบบมีส่วนร่วมนั้นไม่ว่าจะเป็นระดับครอบครัว ระดับโรงเรียน ระดับชุมชน ระดับองค์กร หรือระดับประเทศนั้นว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการทัศนปัจจุบัน เพราะจะช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของ (ownership) และจะทำให้ผู้มีส่วนร่วมหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนั้นยินยอมปฏิบัติตาม (compliance) และรวมถึงตกลงยอมรับ (commitment) ได้อย่างสมัครใจ เต็มใจ และสบายใจ ได้มีการดำเนินการแก้ปัญหาความไม่เรียบร้อยในห้องเรียนโดยกระบวนการมีส่วนร่วม หลังจากพยายามด้วยวิธีการใช้ไม่เรียบร้อย ใช้กฎกติกาที่ครูอาจารย์ออกกฎ หรือวางระเบียบให้นักเรียนปฏิบัติ แต่การยอมรับก็ยังไม่ได้ผลดีนัก ครูประจำชั้นได้ชวนนักเรียนในห้องให้ร่วมกัน “ตระหนัก” ถึงปัญหาในห้องเรียน เช่น ความสกปรก การแต่งกายนักเรียน การไม่มีระเบียบในห้องเรียน ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมที่จะวางกติกาตนเอง จนในที่สุดได้ระเบียบปฏิบัติประจำห้องที่ครูรับ เอามาจัดพิมพ์ติดไว้ในห้อง ปรากฏว่าได้รับการยอมรับและการปฏิบัติตามอย่างดีว่ากฎกติกาที่ครูกำหนดคตินั้น ตัวอย่างเช่นนี้ เป็นตัวอย่างที่สามารถจะนำไปใช้ในองค์กรหรือรัฐวิสาหกิจที่จะสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมที่จะเป็นเครื่องมือของการมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพต่อไป

(ที่มา: วันชัย วัฒนศัพท์. การมีส่วนร่วมกับการพัฒนาองค์กร บรรยายในการสัมมนา นายจ้างและลูกจ้าง ภาครัฐวิสาหกิจ เรื่อง “ระบบทวิภาคีกับการแก้ปัญหาแรงงานในรัฐวิสาหกิจ วันที่ ๖-๘ มีนาคม ๒๕๔๖ โรงแรมพญาเชนเตอร์ เมืองพัทยา ชลบุรี จัดโดย กองรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน)

๓. เครือข่ายวัฒนธรรม

"เครือข่าย" ในปัจจุบันมีความหมายประการหนึ่ง คือ ขบวนการทางสังคม อันเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร สถาบัน โดยมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความต้องการบางอย่างร่วมกัน ร่วมกันดำเนินกิจกรรมบางอย่าง โดยที่สมาชิกของเครือข่ายยังคงความเป็นเอกเทศไม่ขึ้นต่อกัน อีกประการหนึ่ง หมายถึงวัฒนธรรมองค์กร เป็นกระบวนการทัศนใหม่ที่ทำให้มีการจัดความสัมพันธ์ภายในองค์กรหนึ่ง ระหว่างคนในองค์กร และระหว่างองค์กรนั้นกับองค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยการเปลี่ยนจากการจัดการแบบลำดับชั้น (hierarchical) มาเป็นการสร้างเครือข่าย (networking)

วัฒนธรรมองค์กรที่มีกระบวนการทัศนนี้จะไม่เน้นการใช้อำนาจในการบริหารจัดการ แต่เน้นการจัดความสัมพันธ์ใหม่ การสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี สร้างแรงบันดาลใจให้ทุกคนอยากทำงาน และทลายกำแพงกันระหว่างกอง ฝ่าย โครงการ ต่างๆ ในองค์กรนั้น เกิดเป็นความร่วมมือเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดี และทำงานแบบประสานพลัง (synergy) ในภาคธุรกิจเกิดการเปลี่ยนแปลงในลักษณะนี้นับแต่ปลายทศวรรษ ๑๙๙๐ เป็นต้นมา ในขณะที่ภาคสังคม โดยเฉพาะการพัฒนาชนบทในประเทศไทย ค่อยๆ เปลี่ยนมาตั้งแต่ต้นทศวรรษ ๒๕๓๐ เมื่อมีการดำเนินงานส่งเสริมเครือข่ายองค์กรชุมชนโดยกระบวนการทัศนคล้ายกันกับที่เกิดขึ้นในภาคธุรกิจ

เอกสารนี้ได้ยกตัวอย่างเครือข่ายองค์กรชุมชนตั้งแต่ระดับตำบล อำเภอ จังหวัด ประเทศ เครือข่ายสากล และเครือข่ายตามประเด็นต่างๆ เพื่อชี้ให้เห็นว่า การสร้างเครือข่ายน่าจะเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้เพราะ สมาชิกเครือข่ายมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงาน

ร่วมกัน เริ่มด้วยการกำหนดเป้าประสงค์ กำหนดกฎเกณฑ์ ทำให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม และแบ่งบทบาทหน้าที่กันทำ และทำบางอย่างร่วมกัน

กิจกรรมสำคัญที่สุดที่เครือข่ายทุกเครือข่ายทำร่วมกัน คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารประสบการณ์ แล้วพัฒนาไปสู่การวางแผนร่วมกัน ดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน ทำให้ด้านหนึ่งหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อน อีกด้านหนึ่งทำให้กิจกรรมนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะเป็นการประสานพลัง (synergy) เป็นการใช้ทรัพยากร ใช้พลังงาน อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการณรงค์เรื่องต่างๆ ถ้าทำเป็นเครือข่ายจะได้ผลมากกว่า

เงื่อนไขสำคัญของเครือข่าย คือ ต้องมีการติดต่อสัมพันธ์สื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างสมาชิก อาจมีผู้ประสาน ซึ่งเป็นบุคคลหรือกลุ่มประสาน ซึ่งดำเนินกิจกรรมการประสาน แต่ไม่ใช่เป็นผู้ดำเนินการแทนสมาชิกเครือข่ายในทุกเรื่อง

เครือข่ายอาจเป็นเครือข่ายแบบผสมผสานระหว่างสมาชิกที่แตกต่างกันในสถานภาพ เช่น เป็นผู้นำชุมชน ข้าราชการ นักธุรกิจ นักวิชาการ แต่เมื่อทุกคนมีเป้าหมายร่วมกันก็สามารถเป็นเครือข่ายได้ อีกแบบหนึ่ง คือ เครือข่ายขององค์กรหรือคนที่มีสถานภาพเดียวกัน อาชีพเดียวกัน ระดับเดียวกัน เช่น เกษตรกร นักวิจัย องค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันวิจัย เป็นต้น เครือข่ายจะยั่งยืนถ้าหากว่าสมาชิกร่วมใจกัน ตั้งแต่ต้น ไม่ปล่อยให้เป็นที่หน้าของฝ่ายเลขานุการ ไม่ให้มีคนครอบงำ มีปัจจัยหรือทุนในการดำเนินงาน ประสานงาน มีความยืดหยุ่นปรับตัวตามที่สมาชิกส่วนใหญ่เห็นชอบบทบาทของผู้ประสานงานเครือข่าย องค์กรชุมชน หรือเครือข่ายองค์กรที่ทำงานกับชุมชนมีอยู่ ๓ ประการ คือ เป็นผู้เชื่อมประสานให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และพัฒนา (facilitator) เป็นผู้เชื่อมประสาน ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (catalyst) และเป็นผู้เชื่อมประสานให้เกิดเครือข่าย (networker)

๔. การบริหารจัดการวัฒนธรรม

การบริหารจัดการวัฒนธรรม คือ กระบวนการศึกษาค้นคว้าวิจัย เผยแพร่ทำนุบำรุงรักษา สืบทอดและส่งเสริมพัฒนาประเทศ โดยใช้รากเหง้าดั้งเดิม เป็นรากฐานแกนการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ซึ่งประกอบด้วยอนุภาค ๕ สาขา คือ

๑. การดำรงชีวิตที่เป็นไทย เช่น การประกอบอาชีพตามศักยภาพของคน เครื่องมือเพื่อหาอาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย

๒. ด้านภาษาและการสื่อสาร เพื่อสร้างความมั่นคงทางสังคม โดยการพัฒนาการศึกษา ภาษาประจำถิ่น ประจำชาติ ให้ประชาชนสามารถ อ่าน พูดย เขียน เป็นรากฐานในการศึกษาต่อตลอดชีพ

๓. ด้านศาสนา เพื่อส่งเสริมสนับสนุนประชาชนให้ยึดศาสนธรรมเป็นหลักในการดำรงชีพ การส่งเสริมสนับสนุนสถาบันทางสังคม เช่น ครอบครัว วัด และโรงเรียน รวมทั้งส่งเสริมระเบียบวินัย และค่านิยม ฯลฯ เพื่อลดรูปแบบของตะวันตกที่เป็นการพัฒนาทางวัตถุ เครื่องมือเครื่องใช้

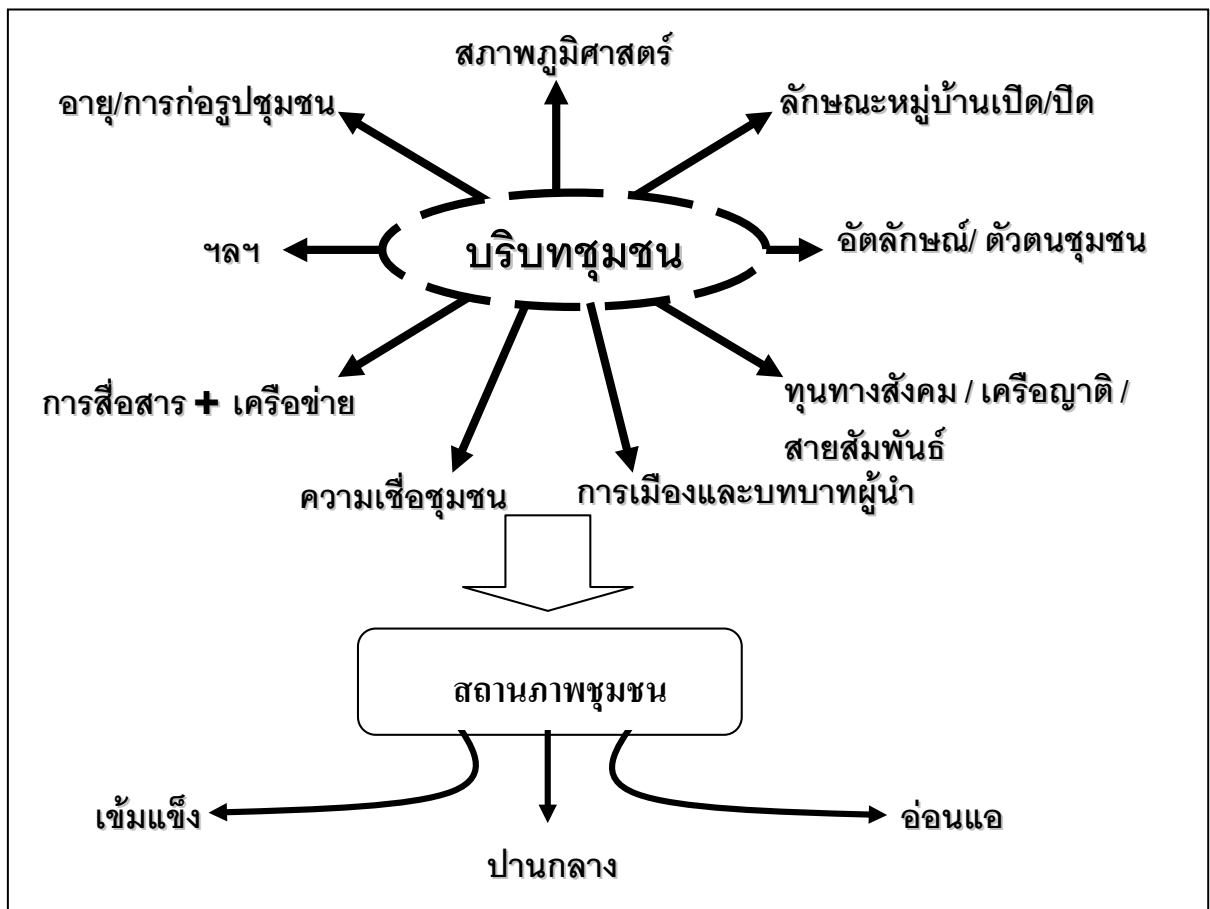
๔. ศิลปะประจำถิ่น ประจำชาติ เพื่อยกสุนทรียศาสตร์ของคน เช่น การสร้างอาคาร ภัณฑาคารของเมือง การสนุกสนานรื่นเริง และสุขภาพพลานามัยทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา

๕. ด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เพื่อให้คนสามารถดำรงชีพอยู่ในสังคมโลกได้
อย่างสง่างามและไม่ตกเป็นทาสการผลิตเพื่อกำไร ที่คนส่วนน้อยได้ผลประโยชน์
(ระบบการบริหาร-การจัดการวัฒนธรรม ฉบับแก้ไขปรับปรุง ๒๕๔๐; สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑ-
สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร ; น. ๑๗๐)

๕. การวิเคราะห์บริบทชุมชน

สื่อพื้นบ้านกับชุมชนต่างมีความสัมพันธ์แบบการทำหน้าที่ซึ่งกันละกัน เช่น ถ้าชุมชนเข้มแข็ง
(หรืออ่อนแอ) ก็จะเอื้อ/ทำหน้าที่สร้างเสริมให้สื่อพื้นบ้านเข้มแข็ง(หรืออ่อนแอ) ตาม และในทางกลับกัน
หากสื่อพื้นบ้านเข้มแข็ง (หรืออ่อนแอ) ก็จะส่งผลให้ชุมชนนั้น ๆ เข้มแข็ง (หรืออ่อนแอ) เป็นเงาตามตัว
เช่น กรณีพิธีกรรมผีป่วนที่ ตำบลห้วยจักร จังหวัดลำปาง นั้น ในอดีตทั้งชุมชนและพิธีกรรมต่างก็มีความสัมพันธ์
แบบเกื้อกูลกัน เมื่อชุมชนดี ผีป่วนก็เข้มแข็ง และก็สร้างเสริมให้ชุมชนเป็นสุขตามมา แต่ต่อมาเมื่อมีแรงปะทะ
จากสังคมภายนอกเข้ามา (เช่น ผีป่วนกลายเป็นเรื่องมมาย และคนเริ่มหมดศรัทธา ในความเชื่อ) ชุมชนก็
เริ่มมีปัญหาตามมา (อาทิ ชาวชนเริ่มติดเอดส์เพราะไม่มีผีป่วนดูแล) แต่พอมาถึงปัจจุบัน เมื่อมีการรื้อฟื้น
ผีป่วนขึ้นมา (โดยชุมชนมีส่วนร่วม) ชุมชนก็เริ่มกลับมาเข้มแข็งอีกคำรบหนึ่ง

การวิเคราะห์บริบทชุมชน

(๑) **อายุ/การก่อรูปชุมชน** ซึ่งจะมีหลักการพื้นฐานง่าย ๆ ว่า หากชุมชนมีอายุยาวนาน ก็แปลว่า แนวโน้มสายสัมพันธ์น่าจะแน่นหนา และมีต้นทุนวัฒนธรรมมากมาย แต่ตรงกันข้าม หากเป็นชุมชนเกิดใหม่ หรืออายุไม่มากนัก การต่อสู้กับแรงกระหน่ำจากภายนอกก็จะเปราะบางกว่า

(๒) **สภาพภูมิศาสตร์ชุมชน** เช่น ถ้าเป็นพื้นที่ที่อยู่ติดกับคลองหรือทะเล ชาวบ้านก็จะสร้างวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการใช้ชีวิตดังกล่าว ดังกรณีเพลงเรือที่แหลมโพธิ์ จ.สงขลา

(๓) **ลักษณะหมู่บ้านเปิด/ปิด** กล่าวคือ ยิ่งหากชุมชนมีลักษณะเป็นสังคมที่ปิดต่อโลกภายนอก โอกาสที่จะอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นเดิมก็จะเป็นไปได้สูง แต่ถ้าเป็นชุมชนเปิด (อาทิ มีถนนตัดผ่านเป็นชุมชนแบบเมืองใหญ่) สื่อพื้นบ้านก็จะต้องต่อสู้เผชิญหน้ากับคลื่นลมค่อนข้างสูง

(๔) **อัตลักษณ์/ตัวตนชุมชน** อัตลักษณ์ หมายถึง การสื่อสารเพื่อแสดงออกว่าเราเป็นใคร เหมือนหรือต่างจากผู้อื่นอย่างไร การศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนก็เพื่อค้นหารอยเชื่อมมาที่วัฒนธรรมท้องถิ่น เนื่องจากสื่อ/วัฒนธรรมพื้นบ้าน เป็นช่องทางที่สื่อสารอัตลักษณ์ชุมชนได้ดีที่สุด เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ จะสร้างประเพณีร้านกโตขึ้นมา เพื่อบ่งบอกตัวตนคนไทใหญ่

(๕) **ทุนทางสังคม** อันได้แก่ ระบบเครือญาติ บุคคล สายสัมพันธ์ต่าง ๆ ซึ่งจะเกี่ยวพันกับการสืบทอดและการต่อสู้กับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของสื่อพื้นบ้าน เช่น กรณีลุงสง ที่เป็นศิลปินแกะสลักตัวหนังตะลุง ที่สืบทอดวัฒนธรรมแกะหนังผ่านทุนทางสังคมของครอบครัวอย่างน้อยก็ในคนสามรุ่น

(๖) **การเมืองและบทบาทของผู้นำ** การศึกษาการเมืองและบทบาทของผู้นำจะมีประโยชน์อย่างมากต่อการจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะการค้นหาบุคคลหรือผู้นำที่มีแนวโน้มจะสนใจการมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรม

(๗) **ความเชื่อชุมชน** เนื่องจากสื่อพื้นบ้านเกือบทั้งหมดจะมีมิติความเชื่อ/ความศักดิ์สิทธิ์หล่อเลี้ยงอยู่ ฉะนั้น ผู้วิจัยอาจต้องเริ่มต้นเก็บข้อมูลด้านความเชื่อชุมชนเป็นพื้นฐานก่อน อาทิ เรื่องการบูชาครู ผีปู่ย่า ตายายโนรา ฯลฯ

(๘) **การสื่อสารและเครือข่ายการสื่อสาร** เป็นการวิเคราะห์เพื่อค้นหาเส้นทางการไหลเข้าออกของข่าวสารในชุมชน ตลอดจนการประเมินความเข้มแข็งของชุมชน เช่น ถ้าชุมชนมีการไหลเข้าออกและตรวจสอบข่าวสารจากภายนอกได้ดี ก็แปลว่า น่าจะมีแรงปะทะต่อสู้กับโลกภายนอกได้สูง

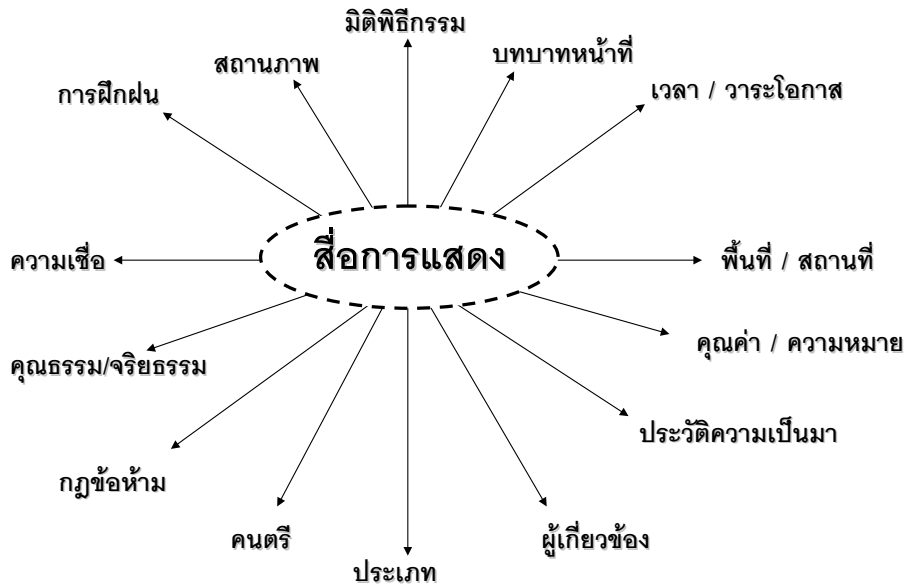
จากการวิเคราะห์บริบทชุมชนด้านต่าง ๆ เป้าหมายก็เพื่อประเมินสถานการณ์ชุมชนว่า กรณีที่เราเลือกศึกษาวิจัยนั้น เป็นชุมชนที่มีศักยภาพเข้มแข็ง ปานกลาง หรืออ่อนแอนั่นเอง

๖. การวิเคราะห์คุณลักษณะสื่อการแสดง

การวิเคราะห์คุณลักษณะสื่อการแสดง

สื่อการแสดง เช่น กลองสะบัดไชย ซี่ตะ โนรา หมอลำ เท่งต๊ก กลองยาว

คุณลักษณะสื่อพื้นบ้าน

(เอกสารประกอบการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การพัฒนานักวิจัยท้องถิ่น ด้านการบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม ; รองศาสตราจารย์ ดร.สมสุข หินวิมาน; น.๔-๖,๘)

๗. ความหมายของชุมชน

๗.๑ แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน

๗.๑.๑ ความหมายของชุมชน

มีผู้ให้ความหมายของชุมชนไว้หลากหลายด้วยกัน ดังนี้

ประเวศ วะสี (๒๕๔๑ : ๑๓, ๒๕๓๖ : ๒๐) ให้ความหมายของชุมชน ว่าหมายถึง การที่คนจำนวนหนึ่ง มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความพยายามทำอะไรร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ ซึ่งรวมถึงการติดต่อสื่อสารกัน อีกทั้งหมายถึงการรวมตัวของกลุ่มคนที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน อาจเป็นการรวมตัวกันตามพื้นที่หรือไม่ใช่พื้นที่ก็ได้ สมาชิกของชุมชนมีการติดต่อสื่อสารกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ และมีการจัดการ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ (ราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๓๐ : ๒๗๕) ให้ความหมายของชุมชน ว่าหมายถึงกลุ่มคนที่รวมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่อาณาบริเวณเดียวกัน และมีผลประโยชน์ร่วมกัน พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ - ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๔ (ราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๓๖ : ๒๐) ให้ความหมายของ “ชุมชน” ว่า ๑) กลุ่มย่อยที่มีลักษณะหลายประการ เหมือนกับสังคม แต่มีขนาดเล็กกว่า และมีความสนใจร่วมกันที่จะประสานกันในวงแคบ และ ๒) ชุมชน หมายถึง เขตพื้นที่ระดับของความคุ้นเคย และการติดต่อระหว่างบุคคล ตลอดจนพื้นฐานความยึดเหนี่ยว

เฉพาะบางอย่างที่ทำให้ชุมชนต่างไปจากกลุ่มเพื่อนบ้าน ชุมชนมีลักษณะทางเศรษฐกิจเป็นแบบเลี้ยงตนเองที่จำกัดมากกว่าสังคม แต่ภายในวงจำกัดเหล่านั้นย่อมมีการสังสรรค์ใกล้ชิดดีกว่า และความเห็นอกเห็นใจลึกซึ้งกว่า อาจมีสิ่งเฉพาะบางประการที่ผูกพันเอกภาพ เช่น เชื้อชาติต้นกำเนิดเดิมของชาติ หรือศาสนา

สุวิทย์ ยี่วรพันธ์ (๒๕๑๒ : ๕๑) ให้ความหมายของชุมชนว่า หมายถึง กลุ่มชนซึ่งรวมกันอยู่ โดยมีความรู้สึกผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จะโดยอาศัยหลักผูกพันในทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนาเดียวกันก็ตาม ที่ทำให้บุคคลมีความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวของสังคม ในความหมายดังกล่าว เป็นการที่กลุ่มชนมีความรู้สึกนึกคิด ผลประโยชน์และผูกพันทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมร่วมกัน โดยอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เดียวกัน ตลอดจนการที่มีประโยชน์และบริการทางสังคมร่วมกัน

อุทัย หิรัญโต (๒๕๒๖ : ๔๗ - ๔๘) สรุปความหมายของชุมชนไว้ว่า ชุมชนจะต้องประกอบด้วย ๑) ประชาชน หรือ คน (people ๒) อาศัยอยู่ในบริเวณหรือพื้นที่แห่งใดแห่งหนึ่ง (area) ๓) ผู้คนที่อาศัยอยู่นั้นมีความสนใจร่วมกัน (common interest) ๔) มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน (interaction) และ ๕) มีการสัมพันธ์ต่อกัน (relationship)

สรุป ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่มีพฤติกรรมทางสังคม และวิถีชีวิตที่ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เป็นการรวมตัวของกลุ่มคนที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน เป็นกลุ่มคนที่อยู่รวมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน และมีผลประโยชน์ร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน และมีระเบียบสังคมอย่างเดียวกัน

๗.๑.๒ ประเภทของชุมชน

การแบ่งประเภทของชุมชน มีความแตกต่างกันไปตามทัศนะของนักวิชาการ อย่างไรก็ตาม ชุมชนไทย มีการแบ่งออกตามลักษณะใหญ่ ๆ ๓ ลักษณะ (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข ๒๕๓๗ : ๑๐ - ๑๓) ได้แก่ ๑) แบ่งตามลักษณะการปกครอง ๒) แบ่งตามลักษณะกิจกรรมทางสังคม ๓) แบ่งตามลักษณะความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคม โดยลักษณะของชุมชน ตามการแบ่งดังกล่าว พอสรุปได้ดังนี้

๑. แบ่งตามลักษณะการปกครอง (administrative unit) สามารถแบ่งชุมชนได้เป็น ๖ ชุมชน โดยพิจารณาจากลักษณะการปกครองไทย ตามพระราชบัญญัติการปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๗๕ กล่าวคือ

๑.๑ ชุมชนหมู่บ้าน หมายถึง หมู่บ้านซึ่งประกอบด้วยบ้านหลายบ้านในท้องที่เดียวกัน โดยจัดอยู่ในความปกครองอันเดียวกันเป็นหมู่บ้านหนึ่ง ถ้าหากคนที่อยู่รวมกันมากแต่จำนวนบ้านน้อย ให้ถือเอาจำนวนคนเป็นสำคัญ คือ ประมาณ ๒๐๐ คน ก็จัดตั้งเป็นหมู่บ้านได้ แต่ถ้าเป็นคนที่ตั้งบ้านเรือนห่างไกลกัน แต่จำนวนคนน้อย อย่างน้อยการตั้งเป็นหมู่บ้านก็ควรไม่ต่ำกว่า ๕ บ้าน โดยปกติแล้วชุมชนหมู่บ้านมักจะเป็นชุมชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

๑.๒ ชุมชนเขตสุขาภิบาล หมายถึง ชุมชนใดที่มีความเหมาะสมที่จะตั้งเป็นเขตสุขาภิบาล โดยคำนึงถึงเนื้อที่ของเขต มีขนาดประมาณ ๑ - ๔ ตารางกิโลเมตร ควรมีร้านค้าประมาณอย่างน้อย ๑๐ ห้อง และประชาชนในเขตมีอย่างน้อยประมาณ ๑,๕๐๐ คน ก็สามารถตั้งหมู่บ้านสุขาภิบาล

ปกครองได้ หนึ่งชุมชน เขตสุขภาพบาลนี้ มักจะอยู่ในเขตตำบล และเขตอำเภอ สำหรับตำบลนั้น หมายถึงหลายหมู่บ้านรวมกัน ๒๐ หมู่บ้าน ก็สามารถจัดตั้งเป็นตำบล หรือมีพลเมืองประมาณ ๒,๐๐๐ คนขึ้นไป หนึ่ง ชุมชนเขตสุขภาพบาล มักเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในอำเภอ และเป็นศูนย์บริการการค้า การปกครอง และการเกษตรด้วย

๑.๓ ชุมชนเขตเทศบาลตำบล หมายถึง ชุมชนเขตสุขภาพบาลที่มีความเจริญและมีความหนาแน่น ยกฐานะจากสุขภาพบาลมาเป็นเทศบาล โดยการจัดสาธารณูปโภคมากขึ้น และการปกครองตนเองมากยิ่งขึ้น ลักษณะของชุมชนเขตเทศบาลตำบล เป็นชุมชนที่ใหญ่ และมักจะอยู่ในเขตอำเภอ

๑.๔ ชุมชนเขตเทศบาลเมือง หมายถึง ชุมชนที่มีราษฎรในท้องที่ตั้งตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐ คนขึ้นไป โดยคิดเฉลี่ยความหนาแน่นของราษฎรไม่ต่ำกว่า ๓,๐๐๐ คน ต่อ ๑ ตารางกิโลเมตร โดยมากชุมชนเขตเทศบาลเมือง มักจะตั้งในเขตของจังหวัด ของตัวจังหวัด และเป็นศูนย์กลางของการบริหารส่วนราชการต่าง ๆ

๑.๕ ชุมชนเขตเทศบาลนคร หมายถึง ชุมชนจากเทศบาลเมือง สามารถยกฐานะขึ้นมาเป็นเทศบาลนครได้ โดยท้องที่นั้นมีราษฎร ตั้งแต่ ๕๐,๐๐๐ คนขึ้นไป และคิดเฉลี่ยราษฎรอยู่หนาแน่นไม่ต่ำกว่า ๓,๐๐๐ คน ต่อ ๑ ตารางกิโลเมตร ชุมชนในเขตเทศบาลนครนี้ เป็นเมืองที่มีขนาดใหญ่ และเป็นศูนย์กลางของการบินพาณิชย์ และอื่น ๆ เช่น เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ หนึ่ง ชุมชนบางแห่งมีลักษณะที่พิเศษ และมีการบริหารส่วนท้องถิ่นเอง ได้แก่ ชุมชนเมืองพญา ซึ่งจัดเป็นชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวโดยเฉพาะ

๑.๖ ชุมชนเขตกรุงเทพมหานคร หมายถึง ชุมชนที่ประชาชนอยู่อย่างหนาแน่นมาก และเป็นเอกนคร (primate city) ซึ่งเป็นเมืองที่มีขนาดใหญ่โตกว่าเมืองขนาดรองลงไปอย่างมาก ชุมชนกรุงเทพมหานครเป็นชุมชนที่มีการปกครองตนเองมีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ประชาชนในชุมชนนี้อยู่อาศัยอย่างหนาแน่น

๒. แบ่งตามกิจกรรมทางสังคม (social activities) สามารถแบ่งลักษณะของชุมชนได้ ๕ ชุมชน คือ

๒.๑ ชุมชนเกษตรกรรม หมายถึง ชุมชนที่ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ชุมชนหมู่บ้านต่าง ๆ ซึ่งราษฎรส่วนมากทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ หรือชุมชนบางแห่ง ทำประมง ทำให้ลักษณะชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีลักษณะของการพึ่งพาอาศัยธรรมชาติมาก

๒.๒ ชุมชนศูนย์การค้า หมายถึง ชุมชนที่เป็นศูนย์กลางการค้า เช่น ตามหัวเมืองต่าง ๆ อาจเป็นตัวอำเภอเมือง หรือตัวตำบลที่เป็นที่ตั้งของเขตสุขภาพบาล มักจะมีร้านค้าจำหน่ายของใช้ประจำวัน และตลาดสดจำหน่ายอาหารผักสดในตอนเช้า ชาวบ้านจะนำผลิตผลมาขายในเมือง และซื้อสินค้าจำเป็น ในด้านการเกษตรกลับไปหมู่บ้าน จะเห็นได้ว่า ชุมชนศูนย์การค้าจะมีอยู่ทั่ว ๆ ไป ในเขตเมืองต่าง ๆ และเขตชุมชนหนาแน่นตามเขตตำบล

๒.๓ ชุมชนศูนย์กลางขนส่ง หมายถึง ชุมชนที่เกิดขึ้นตามเส้นทางคมนาคม หรือเส้นทางขนส่งทางรถยนต์ ทางเรือ หรือทางอากาศ ชุมชนที่มักจะเห็นเป็นชุมชนตามทางแยกซึ่งเป็นศูนย์กลางของการเดินทาง เช่น ชุมชนตามทางแยกมักจะมีร้านอาหาร ร้านกาแฟ และร้านข้าวแกงให้บริการแก่ผู้โดยสาร

๑.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

๑.๒.๑ ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชน

นักการศึกษาได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วม (participation) ไว้หลายประการ ซึ่งมีความหมายกว้างขวางและใช้ในบริบทที่แตกต่างกัน ดังนี้

เออร์วิน (Erwin ๑๙๗๖ : ๑๓๘) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การพัฒนาแบบมีกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ปัญหาของตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของประชาชนให้ความคิดสร้างสรรค์ และความชำนาญของประชาชน แก้ไขปัญหาพร้อมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

เคิร์ท (Keith ๑๙๗๒ : ๑๓๖) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การเกี่ยวข้องทางจิตและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งส่งผลเป็นเหตุให้การกระทำของกลุ่มบรรลุจุดมุ่งหมาย และเกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มด้วย

รีดเดอร์ (Reeder ๑๙๗๓ : ๗๒) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การมีส่วนร่วมในการพบปะสังสรรค์ทางสังคม ซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและของกลุ่มด้วย

คูร์ลาห์ (Douglah ๑๙๗๐ : ๘๘ - ๘๙) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ กิจกรรม หรือโครงการที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อการศึกษา นักรัฐศาสตร์ใช้คำนี้ในการให้ความหมายของการเข้าร่วมกับสถาบันทางการเมืองของชุมชน เช่น การไปออกเสียงเลือกตั้ง นักสังคมวิทยาใช้ในความหมายของการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ส่วนกลุ่มอื่น ๆ ใช้คำนี้ในความหมายของการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ

หวัง (Whang ๑๙๘๑ : ๘๑ - ๘๒) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง กระบวนการเข้าไปดำเนินงานของบุคคล หรือของกลุ่มเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความสนใจของตนหรือเพื่อให้การสนับสนุนทางด้านกำลังงาน หรือทรัพยากรต่อสถาบัน หรือระบบที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิตของพวกเขา

ยูว์ฌัน วูตีมเมธิ (๒๕๒๖ : ๒๐) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าหมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเอง

ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ (๒๕๔๓ : ๑๓๘) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ในลักษณะการร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีในท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรมชุมชน

ทวิทอง หงษ์วิวัฒน์ (๒๕๒๗ : ๒) ให้คำจำกัดความการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าหมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง ในการจัดการและควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกสังคม ในการมีส่วนร่วมประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนอย่างเป็นตัวของตัวเอง

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (๒๕๒๓ : ๑๘๓) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเกี่ยวข้องกับด้านจิตใจและอารมณ์ (Mental and emotional involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าให้กระทำ (Contribution) บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย นอกจากความหมายข้างต้นนี้แล้ว นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ ยังได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมไว้อีกนัยหนึ่งในรูปของสมการว่า

การมีส่วนร่วม = ความร่วมมือร่วมใจ + การประสานงาน + ความรับผิดชอบ

participation = cooperation + coordination + responsibility

โดยให้ความหมายของความร่วมมือร่วมใจว่า หมายถึง ความตั้งใจของบุคคลที่จะมาทำงานร่วมกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ส่วนการประสานงาน หมายถึง ห่วงเวลาและลำดับเหตุการณ์ที่มีประสิทธิภาพ ในการกระทำกิจกรรมหรือการงาน สำหรับความรับผิดชอบ หมายถึง ความรู้สึกผูกพันในการทำงานและการกระทำให้เชื่อถือไว้วางใจ

สรุปได้ว่าความหมายโดยทั่วไปของการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชน เข้ามามีส่วนตัดสินใจในกิจการใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อถึงตัวประชาชน

อกิน รพีพัฒน์ (๒๕๒๓ : ๓๒๐) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจปัญหา เป็นผู้ที่ทำทุกอย่าง ไม่ใช่ข้าราชการกำหนด ให้ประชาชนมาร่วมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทุกอย่างต้องเป็นเรื่องที่ประชาชนคิดขึ้นมา

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (๒๕๒๘ : ๕๔) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่รัฐทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนและชุมชน ทั้งในรูปของ ส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิและองค์การอาสาสมัครในรูปต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องด้วยกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้

ปรัชญา เวสารัชช์ (๒๕๒๘ : ๓ - ๕, อ้างถึงใน วัชรภรณ์ เอี่ยมสะอาด ๒๕๓๘ : ๑๘) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต้องครอบคลุมในประเด็นต่อไปนี้

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ครอบคลุมถึงการสร้างโอกาสที่เอื้อให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและสังคมได้ร่วมกิจกรรม ซึ่งนำไปสู่กระบวนการพัฒนาและเอื้อให้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน

๒. การมีส่วนร่วมของประชาชนสะท้อนให้เห็นถึงการเข้าไปเกี่ยวข้องโดยความสมัครใจ และเป็นประชาธิปไตยในการตัดสินใจ เพื่อกำหนดเป้าหมาย กำหนดนโยบาย การวางแผน การดำเนินโครงการ และการแบ่งสรรประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน

๓. การมีส่วนร่วมเป็นความเชื่อมโยงระหว่างส่วนที่ประชาชนลงแรงและทรัพยากร เพื่อการพัฒนา กับประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุนลงแรงดังกล่าว

๔. ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจผิดแผกแตกต่างกันไปตามสภาพเศรษฐกิจของประเทศ นโยบายและโครงสร้างการบริหาร รวมทั้งลักษณะทางเศรษฐกิจของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการ แต่เป็นปัจจัยสำคัญในการประกันให้เกิดกระบวนการพัฒนา

ที่มุ่งเอื้อประโยชน์ต่อประชาชน สรุปล ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การเกี่ยวข้อง ทางด้านจิตใจ และอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามา มีส่วนตัดสินใจในกิจการใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อชุมชน

๓.๒.๒ การมีส่วนร่วมของประชาชน

มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้

ชินรัตน์ สมสืบ (๒๕๓๕ : ๕๗ - ๖๐) การมีส่วนร่วมของประชาชนแบ่งเป็น ๖ ชั้น จากการไม่มีส่วนร่วมเลยจนถึงการมีส่วนร่วมในอุดมคติ พิสัยการมีส่วนร่วมเป็นอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

๑. การไม่มีส่วนร่วมอย่างสิ้นเชิง

๒. การมีส่วนร่วมเพียงในนาม

๓. การมีส่วนร่วมเพียงเล็กน้อย

๔. การมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม

๕. การมีส่วนร่วมมาก

๖. การมีส่วนร่วมในอุดมคติ

เมื่อพิจารณาจากความต่อเนื่องของการมีส่วนร่วมแล้ว สามารถแบ่งการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการพัฒนาชนบทเป็น ๕ ชนิด คือ

๑. บังคับร่วม ประชาชนเข้าร่วมในการพัฒนาชนบท เพราะการขู่เชิญ หรือการบังคับ จากภายนอก กลวิธีขู่เชิญ หรือบังคับมีหลายรูปแบบ และจะเกิดจากคนที่มิผลประโยชน์จากการดำเนินงาน หรือจากผลของงาน ตัวอย่างเช่น การที่เจ้าของที่นาบังคับให้ผู้เช่านาใช้ปุ๋ย และยาปราบศัตรูพืช มิฉะนั้น จะไม่ให้เช่าที่นาต่อ หรือไม่สนับสนุนปัจจัยการผลิตอื่น ๆ ตลอดจนอาจได้รับอันตรายจากการถูกทำร้าย ร่างกายด้วย ดังนั้นผู้เช่านา จึงเข้ามามีส่วนร่วม แต่ไม่ใช่การมีส่วนร่วมทั้งหมด เพราะชาวนาไม่ได้เต็มใจ และไม่ถือสิทธิ์ในการเลือกว่าจะร่วมหรือไม่ร่วม

๒. ผลักดันร่วม ประชาชนจะถูกผลักดันจากอำนาจของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียและผลประโยชน์ จากโครงการ อำนาจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอาจจะเป็นการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงาน โดยได้รางวัล ในรูปการแต่งตั้งในตำแหน่งสูงขึ้นเพื่อความสำเร็จของโครงการ ผู้ที่ใช้อำนาจนี้ เช่น ผู้นำ หัวหน้าแผนกนักการเมือง ประชาชนก็เปรียบเหมือนรถลากที่ถูกผลักดันโดยอำนาจที่มองเห็นและมองไม่เห็น ประชาชนไม่ได้ตัดสินใจ ฉะนั้นการมีส่วนร่วมจึงเป็นเพียงในนาม

๓. กลอุบายร่วมหรือการมีส่วนร่วมโดยมีเงื่อนไข ผู้มีอิทธิพลสูงจะเสนอโครงการที่จะ เบี่ยงเบนความสนใจไปสู่เรื่องอื่น เป็นการสร้างความสบายใจให้แก่ประชาชนเป็นการชั่วคราว จากปัญหา ที่แท้จริงของพวกเขา การใช้กลอุบายหรือเงื่อนไขนี้ชนชั้นผู้นำ ผู้มีอิทธิพลสูงจะเสนอโครงการที่จะเบี่ยงเบน ความสนใจของคนจน และคนไร้สิทธิ เช่น การส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมในการผลิตทางการเกษตรแทนการให้ ทรัพยากรที่จำเป็นในการแก้ปัญหาของพวกเขาในโครงการปฏิรูปการเกษตร การมีส่วนร่วมชนิดนี้จึงเป็น เพียงในนาม

๔. พุดข้างเดียว โดยนัยของการพุดข้างเดียวนั้น การสื่อสารจะเป็นแบบทางเดียว คนส่งข่าวจะป้อนข้อมูลแก่ผู้รับฝ่ายเดียว วิธีนี้ไม่ได้จัดทำกลไกสำหรับการฟังข้อมูลย้อนกลับ และไม่ได้มีการเจรจาต่อรอง สมมติฐานของโครงการ คือ ให้ประชาชนรู้จักโครงการแล้วเขาจะมามีส่วนร่วมเอง โครงการเหล่านี้มักจะดำเนินการผ่านสื่อมวลชน เช่น สิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุ โทรทัศน์ ซึ่งการมีส่วนร่วมจะมีน้อย

๕. ถามเอง - ตัดสินใจเอง ประชาชนจะถูกถามถึงความคิดและข้อเสนอแนะต่าง ๆ แต่ไม่ได้มีการยืนยันหรือรับประกันว่า ความคิดของประชาชนจะได้รับการพิจารณาในการกำหนดวางแผน และดำเนินการในโครงการ การถามความคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ทำได้โดยการประชุม การมีสภาท้องถิ่น การสำรวจ การสอบถามและการไต่สวนสาธารณะ แต่ในความชัดเจนแล้ว การมีส่วนร่วมชนิดนี้จะมีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

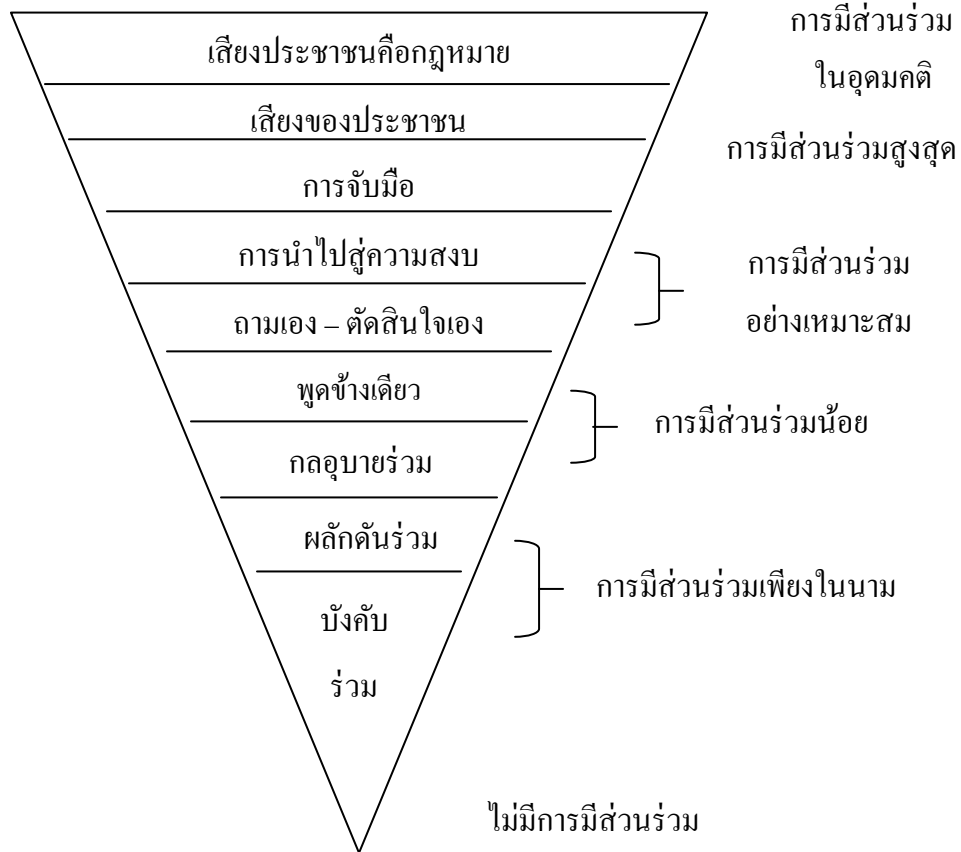
๖. การนำไปสู่ความสงบ ความคิด ความเห็น และข้อเสนอของประชาชนจะถูกร้องขอให้มีส่วนในการวางแผนและการบริหารโครงการ ประชาชนจะมีส่วนร่วมจริง ๆ ในกลไกการวางแผน แต่การตัดสินใจในเรื่องความเหมาะสมผล และความคงอยู่ของโครงการยังเป็นสิทธิของผู้กำหนดโครงการ การมีส่วนร่วมแบบนี้จึงมีในระดับต่ำกว่าระดับที่เหมาะสม

๗. การจับมือ ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงตั้งแต่การกำหนดโครงการจนดำเนินการโครงการ การตัดสินใจจะร่วมกันระหว่างประชาชนและผู้ออกแบบโครงการ ปัญหาและประเด็นต่าง ๆ จะถูกแก้ไขโดยการเจรจาต่อรอง และการแลกเปลี่ยนความคิดอย่างเสรี มีการร่วมมือกันอย่างเป็นรูปธรรมระหว่างผู้ได้รับประโยชน์และผู้มอบโครงการ เช่น การประสานงานในเรื่องทรัพยากรและการดำเนินโครงการ ให้มีความสำเร็จ การมีส่วนร่วมแบบนี้จะสูงกว่าระดับที่เหมาะสม

๘. เสียงของประชาชน จะได้รับการรับฟัง พิจารณาความคิด ความเห็น ข้อเสนอแนะ และความรู้สึกของประชาชน จะมีน้ำหนักในกระบวนการตัดสินใจ ประชาชนจะมี ส่วนร่วมอย่างจริงจัง ในการตัดสินใจในการกำหนด จนถึงการประเมินผลโครงการ ถ้ามีความคิดเห็นหรือปัญหาระหว่างผู้ก่อให้เกิดโครงการและผู้ได้รับประโยชน์จากโครงการเกิดขึ้น ก็ต้องฟังเสียงจากประชาชนว่ามีความประสงค์อย่างไร การมีส่วนร่วมแบบนี้จะสูงมาก

๙. เสียงประชาชนคือกฎหมาย การมีส่วนร่วมแบบนี้ ความต้องการของประชาชน มีความเข้มแข็งสูงสุด ประชาชนจะตัดสินใจในโครงการด้วยตนเอง ตั้งแต่ชนิดของโครงการ ทิศทางโครงการ ทรัพยากรที่จะใช้ แหล่งที่มีของทรัพยากร ผู้ใช้และช่วงเวลาที่ใช้ ประชาชนดำเนินงานในภาวะการณ์ที่นโยบายและโครงการอาจถูกเปลี่ยนแปลง ดัดแปลง และเปลี่ยนแปลงไป การมีส่วนร่วมจากท้องถิ่น จากกลุ่มไม่เป็นทางการเป็นตัวอย่างที่ดีของการมีส่วนร่วมแบบนี้ การมีส่วนร่วมจึงเป็นอุดมคติ

การแบ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้ง ๕ ชนิด นี้ สามารถอธิบายดังแผนภูมิ ดังนี้

ดังนั้น สรุปขั้นตอนกว้าง ๆ ในการสร้างการมีส่วนร่วมจากประชาชน จึงมี ๔ ขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ

๑. การติดต่อกับกลุ่มเป้าหมาย
๒. กระบวนการทำให้เกิดโครงสร้างและการสร้างกลุ่ม
๓. การเตรียมงานกลุ่มเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในอนาคต
๔. การดำเนินงานในการมีส่วนร่วมนั้น

จาก ๔ ขั้นตอนข้างต้นเป็นหลักการวิเคราะห์การทำให้เกิดการมีส่วนร่วม ดังนี้

๑. การให้การศึกษา คือ กระบวนการสร้างอำนาจให้เกิดการมีส่วนร่วม นั้น โดยสาระแล้ว

ก็คือ กิจกรรมของการศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาเพื่อให้เกิดสิทธิอำนาจและทำให้เกิดการรู้สึกตัว ทำให้ชาวชนบทเปลี่ยนจากผู้เฉื่อยชาเป็นผู้มีชีวิตจิตใจที่กระตือรือร้น วิธีการให้การศึกษา เช่น การประชุมกลุ่ม การสัมมนาฝึกอบรม การแสดงละครเพื่อกระตุ้นและวิจารณ์ และการจำลองสถานการณ์ หรือจัดเกมต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาาร่วมกัน

๒. การรวมกลุ่มต่าง ๆ กลุ่มจะใช้เพื่อเป็นพื้นฐานของการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ และสร้างให้เกิดองค์กรเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาชนบทจะไปถึงกลุ่มในชุมชนที่ถูกทอดทิ้ง ต้องมุ่งเป้าหมายเฉพาะต่อบุคคลนั้น โดยเฉพาะอย่างแน่ชัด สภาพกลุ่มเพื่อการพัฒนาควรเป็นดังนี้

๒.๑ การก่อตั้งกลุ่ม จุดเน้นการจัดตั้งกลุ่มควรเป็นกิจกรรมของการศึกษานอกระบบตามที่กล่าวไว้ในข้อ ๑ ข้างต้น

๒.๒ สมาชิกกลุ่ม ควรจะมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกัน สมาชิกมีสิทธิเท่าเทียมกัน และกลุ่มควรมีขนาดเล็กขนาด ๑๕ - ๓๕ คน

๒.๓ โครงสร้างกลุ่ม สมาชิกควรคิดกำหนดขึ้นเองตามสภาพความจำเป็น ในสถานการณ์ของเขา ผู้นำกลุ่มเน้นให้เกิดขึ้นมาในขณะที่กลุ่มก่อตั้งขึ้น ขอบ่งชี้ถึงมิติต่าง ๆ ที่กลุ่มจะพัฒนาขึ้นมา มีลักษณะดังนี้

- สมาชิกมีความเชื่อมั่น
- สมาชิกมีความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อน
- มีโครงสร้างของกลุ่ม
- มีสมาชิกกลุ่ม
- มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในกลุ่ม
- มีการมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม
- มีรูปแบบการจัดตั้งกลุ่มที่ชัดเจนขึ้น
- มีรูปองค์กรขึ้นมา
- มีความมุ่งมั่นร่วมกัน
- มีการปฏิบัติการตามที่มุ่งมั่น

๓. ผู้นำในการมีส่วนร่วม บทบาทสำคัญที่ทำให้สมาชิกมีส่วนร่วมมักเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โครงการ ซึ่งมีชื่อเรียกกันต่าง ๆ นานา เช่น นักพัฒนา นักบุญ ผู้จัดตั้งกลุ่ม เจ้าหน้าที่ ซึ่งไม่ว่าจะมีการเรียกชื่อเป็นเช่นไรก็ตาม มีความเห็นพ้องต้องกันทั่วไปว่า กระบวนการที่จะพัฒนากลุ่มและพัฒนากลุ่มมีส่วนร่วมนี้ จะต้องมิบุคคลระดับพื้นฐานซึ่งจะเข้าไปอำนวยความสะดวกแก่กลุ่มนี้ เจ้าหน้าที่ที่จะช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมในกลุ่มผู้ยากไร้ มุ่งกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวในกลุ่ม ผู้ที่ยากไร้และพัฒนาบุคคลเหล่านี้ขึ้นเป็นกลุ่ม ส่วนนักพัฒนาชุมชนซึ่งเดิมจัดให้มีระดับหมู่บ้านมาเป็นเวลานานแล้วนั้น จะเป็นผู้ประสานผลประโยชน์ของชุมชน โดยมักมีงานเกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้มีฐานะดีในชุมชน จากแนวคิดของการมีส่วนร่วมของประชาชนข้างต้นนี้ จะเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย อันเป็นกระบวนการขั้นต้นของการวางแผนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อจากนั้นจะมีการปฏิบัติงานตามแผนร่วมกัน พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนต่อไป

๓.๒.๓ ยุทธวิธีในการระดมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในเรื่องยุทธวิธีการระดมการมีส่วนร่วมของประชาชน มีนักการศึกษากล่าวไว้ ดังนี้

ชินรัตน์ สมสืบ (๒๕๓๕ : ๗๑ - ๗๗) กล่าวว่า ยุทธวิธีหรือกลวิธีในการระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนมีหลายวิธี ดังนี้

๑. ยุทธวิธีทางตรง (Direct Action Tactics) คือ ยุทธวิธีดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ที่เข้าไปกระทำ หรือติดต่อโดยตรงกับประชาชนในลักษณะต่อไปนี้

๑.๑ การพูดคุยสนทนาตัวต่อตัว

๑.๒ การรณรงค์ในกลุ่มเพื่อนบ้าน จากบ้านหนึ่งไปสู่อีกบ้านหนึ่ง เพื่อมุ่งให้เกิดผลกับสมาชิกในครอบครัวเหล่านั้น

๑.๓ การอภิปรายกลุ่ม เป็นการอภิปรายกลุ่มแบบไม่เป็นทางการ เช่น ในร้านขายของร้านตัดผม การรวมกันทางสังคมกลุ่มเล็ก ๆ และกลุ่มเยาวชนชนบท เป็นต้น

๑.๔ การรวมกลุ่มหลักขององค์กร และสถาบันต่าง ๆ เช่น ผู้นำ (ทางการและไม่เป็นทางการ) ของกลุ่มสตรี เยาวชน เกษตรกร และกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ

๑.๕ การประชุมแบบเป็นทางการกับกลุ่มผลประโยชน์ที่มีขนาดใหญ่

๑.๖ กลวิธีการเจรจาต่อรอง เจ้าหน้าที่ให้ความหวังล่วงหน้าแก่ประชาชนให้ร่วมในการดำเนินการแลกเปลี่ยนเพื่อได้สิ่งดีกว่าเดิม หากประชาชนคิดว่าเขาจะไม่ได้รับประโยชน์ เขาก็จะถามถึงสิ่งที่ดีกว่าเดิม เช่น เราจะร่วมถ้าเราได้สิ่งนั้น

๑.๗ การแนะนำชักชวน ประชาชนร้องขอ ถวายฎีกา หรือยื่นคำร้องต่าง ๆ เพื่อพวกเขา มีวิธีการหรือรูปแบบต่าง ๆ เช่น

๑.๗.๑ การประชุมต่อต้าน

๑.๗.๒ การเดินรณรงค์

๑.๗.๓ จดหมายร้องเรียน

๑.๗.๔ เสนอทางแก้ปัญหา

๑.๗.๕ การเดินขบวน

๑.๗.๖ การเยี่ยมเยียนมวลชน

๑.๘ การไต่สวนสาธารณะ และประชุมอภิปราย

๒. ยุทธวิธีทางอ้อม (Indirect Action Tactics) คือ ยุทธวิธีที่เป็นวิธีการที่เจ้าหน้าที่ไม่ได้พบปะติดต่อกับประชาชน สิ่งเหล่านี้ ได้แก่

๒.๑ การโฆษณาชวนเชื่อ

๒.๒ การส่งข่าวสารผ่านสื่อทันสมัยทุกชนิด

๒.๓ การส่งข่าวสารผ่านสื่อในชุมชน เช่น การพูดคุยซุบซิบ การพูดคุยต่อ ๆ กัน

๒.๔ ใช้คำนิยามทางประเพณี วิถีประชา และจารีต เป็นเครื่องมือเพื่อทำให้เกิด

การมีส่วนร่วม

๒.๕ การสาธิตภาคสนาม และมีวันฝึกปฏิบัติ

๒.๖ การทัศนศึกษา

๒.๗ ใช้ทรัพยากรบุคคลและผู้นำ ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะเป็นที่น่าเชื่อถือจากประชาชน

๒.๘ ใช้ศูนย์เรียนรู้ หรือศูนย์ท้องถิ่น โปสเตอร์ และกระดานคำที่ใช้กับประชาชน

๒.๙ ใช้การรวมประชาชนตามปกติ หรือตามประเพณี เช่น ตามวัด โบสถ์

สภาตำบล การประชุมหมู่บ้าน การประชุมในวาระต่าง ๆ ฯลฯ

๒.๑๐ การแสดงบทบาทสมมุติ ละครและกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น เพลงพื้นบ้าน ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี

๓. **ยุทธวิธีการแทรกแซง (Intervention Tactics)** เป็นยุทธวิธีที่ไม่ได้มุ่งเน้นที่บุคคลหรือกลุ่ม แต่มุ่งพิจารณาที่กระบวนการ และโครงสร้างในพื้นที่เป้าหมาย ยุทธวิธีนี้มุ่งที่จะตัดแปลงหรือแทนที่กระบวนการและโครงสร้างที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ยุทธวิธีการแทรกแซง มีดังนี้

๓.๑ การพัฒนาองค์การที่จะทำให้มีการเอื้ออำนวยต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น การกำหนดบทบาทขององค์การที่ทำงานกับประชาชนให้มีกิจกรรมเกี่ยวข้องกับประชาชน ทุก ๆ ด้าน

๓.๒ กิจกรรมการศึกษาอบรมและการฝึกอบรม เพื่อส่งเสริมทักษะและความสามารถของประชาชนในการมีส่วนร่วม และกระตุ้นให้ผู้มีส่วนร่วมเปลี่ยนแปลงสิ่งบกพร่องต่าง ๆ ขององค์การในชุมชน

๓.๓ การวางแผนจากล่างขึ้นบนเพราะการวางแผนจากบนลงล่างจะจำกัดการมีส่วนร่วมจากประชาชนระดับล่าง

๓.๔ การใช้เทคโนโลยีในท้องถิ่น ซึ่งมาจากหลักการของการรู้จากการลงทำ และเป็นจริง อันเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ทั้งหมด มีความเชื่อว่าประชาชนมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในโครงการที่ใช้เทคโนโลยีท้องถิ่น ถ้าพวกเขาารู้จักมันและคุ้นเคยกับมัน

๓.๒.๔ กระบวนการมีส่วนร่วม

มีผู้ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วม และได้เสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

อกิน รพีพัฒน์ (๒๕๓๖ : ๔๕) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนออกเป็น ๔ ขั้นตอน ดังนี้

๑. การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข
๒. การตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา
๓. การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาดำเนินงาน
๔. การประเมินผลกิจกรรมพัฒนา

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (๒๕๒๗ : ๕๔) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ ได้แก่

๑. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้า ปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงตลอดจนความต้องการของชุมชน

๒. ร่วมพัฒนาและสร้างรูปแบบวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการของชุมชน

๓. ร่วมวางแผนนโยบาย หรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ไขปัญหา และสนองความต้องการของชุมชน

๔. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

๕. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

๖. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเอง และหน่วยงาน

๗. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

๘. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษา โครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ ทั้งโดยเอกชน และรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (๒๕๒๗ : ๒๗๒ - ๒๗๓) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ๔ ขั้นตอน ได้แก่

๑. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของชาวชนบท

๒. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม

๓. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน

๔. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

สมภพ อาจชนะศึก (๒๕๔๒ : ๒๐) สรุปกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ว่าประกอบด้วย

๑. การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา

๒. การมีส่วนร่วมในการวางแผน

๓. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผน

๔. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

๕. การมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาระบบ

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (๒๕๔๓ : ๑๔๓) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมในการศึกษาค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ตลอดจนจัดลำดับ

ความสำคัญของปัญหา

๒. การมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยจะมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดง

ความคิดเห็นเพื่อกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงานและทรัพยากรที่จะต้องใช้

๓. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ โดยประชาชนเข้าร่วมในการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ แรงงาน เงินทุน หรือเข้าร่วมบริหารงาน การใช้ทรัพยากร การประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือ จากภายนอก

๔. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เป็นการมีส่วนร่วมในการนำเอากิจกรรม มาใช้ให้เกิดประโยชน์ ทั้งด้านวัตถุและจิตใจ โดยอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันของบุคคลและสังคม

๕. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล เพื่อที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

ที่เกิดขึ้น

โคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff ๑๙๘๐ : ๒๑๕ – ๒๒๒) ได้แบ่งรูปแบบของการมีส่วนร่วมออกเป็น ๔ รูปแบบ ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision-Making) ประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน คือ
 - ๑.๑ การริเริ่มตัดสินใจ (Initial Decisions)
 - ๑.๒ การดำเนินการตัดสินใจ (Ongoing Decisions)
 - ๑.๓ ตัดสินใจปฏิบัติการ (Operational Decisions)
๒. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย
 - ๒.๑ สนับสนุนด้านทรัพยากร (Resource Contribution)
 - ๒.๒ การบริหารและการประสานขอความร่วมมือ (Administration and Co-ordination)
 - ๒.๓ การให้ความช่วยเหลือสนับสนุน (Enlistment)
๓. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ประกอบด้วย
 - ๓.๑ ผลประโยชน์ในด้านวัตถุ (Material)
 - ๓.๒ ผลประโยชน์ทางด้านสังคม (Social)
 - ๓.๓ ผลประโยชน์ส่วนบุคคล (Personal)
๔. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

สหประชาชาติ (United Nations, Department of International Economics And Social Affairs, อ้างถึงใน สบสุข ทิละบุตร ๒๕๔๓ : ๑๕) ได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ ๓ รูปแบบ คือ

๑.การมีส่วนร่วมแบบเป็นไปเอง (Spontaneous) เป็นไปโดยการอาสาสมัคร หรือรวมตัวกันเองขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง โดยเป็นการกระทำที่มีได้รับความช่วยเหลือจากภายนอก ซึ่งเป็นรูปแบบที่เป็นเป้าหมาย

๒.การมีส่วนร่วมแบบชักนำ (Induced) เป็นการเข้าร่วมโดยความต้องการ ความเห็นชอบ หรือการสนับสนุนโดยรัฐบาล ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีลักษณะทั่วไปของประเทศกำลังพัฒนา

๓. การมีส่วนร่วมแบบบังคับ (Coercived) เป็นผู้มีส่วนร่วมภายใต้การดำเนินการตามนโยบายรัฐบาล ภายใต้การจัดการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือโดยการบังคับโดยตรง รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ผู้กระทำได้รับผลทันที แต่จะไม่ได้ผลในระยะยาว และจะมีผลเสียที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชน ในที่สุดองค์การอนามัยโลก (World Health Organization, อ้างถึงใน ลักษณะ นักร้อง ๒๕๓๘ : ๔๐) ได้เสนอว่า รูปแบบของการมีส่วนร่วมที่ถือว่าเป็นรูปแบบที่แท้จริงหรือสมบูรณ์ จะต้องประกอบด้วย กระบวนการ ๔ ขั้นตอน คือ

๑. การวางแผน (Planning) ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามและประเมินผล และประการสำคัญ คือ การตัดสินใจด้วย

๒. การดำเนินกิจกรรม (Implementation) ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการและบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรร ควบคุมทางการเงินและการบริหาร

๓. การใช้ประโยชน์ (Utilization) ประชาชนจะต้องมีความสามารถในการนำเอา กิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งตนเองและการควบคุมทางสังคม

๔. การได้รับผลประโยชน์ (Obtaining benefits) ประชาชนจะต้องได้รับการแจกจ่าย ผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นฐานที่เท่ากัน ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ส่วนตัว สังคม หรือวัตถุก็ได้ จากแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วมดังที่นักการศึกษาหลายท่านที่กล่าวมาข้างต้น ส่วนใหญ่จะมีลักษณะรูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วมคล้ายกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดเกี่ยวกับ รูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วมดังกล่าวมาใช้เป็นแนวทางในการแบ่งขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วม ในการศึกษางานวิจัยครั้งนี้ คือ การมีส่วนร่วมวางแผน การมีส่วนร่วมดำเนินการ และการมีส่วนร่วม ติดตามประเมินผล

๓.๒.๕ ปัญหาของการมีส่วนร่วม

มีผู้เสนอถึงปัญหาการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

ไพรัตน์ เจริญรินทร์ (๒๕๒๗ : ๑๖ - ๑๗) ได้กล่าวถึงปัญหาข้อจำกัดของการมีส่วนร่วม คือ

๑. นโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนส่วนใหญ่ต้องขึ้นอยู่กับระบบราชการเป็นฝ่ายส่งเสริม สนับสนุนและจัดให้มีขึ้น

๒. ประชาชนคุ้นเคยกับการรับคำสั่ง การยอมรับความถูกต้องของข้าราชการ และการยอมรับคอยการช่วยเหลือแทนการช่วยตนเอง การคิดเอง และหลีกเลี่ยงการโต้แย้งกับข้าราชการ

๓. กิจกรรมหรือโครงการที่ได้เข้าร่วมส่วนใหญ่ให้ร่วมเฉพาะตอนเสนอโครงการ และตอนลงมือปฏิบัติโครงการ ไม่มีการร่วมแบบครบวงจร

๔. องค์การประชาชนส่วนใหญ่มักจะคอยดูแลผลประโยชน์และขยายผลประโยชน์ไปให้กับกรรมการ หรือสมาชิกในสังกัดมากกว่าถึงมือประชาชนโดยทั่วไป

สรุป ปัญหาการมีส่วนร่วม ส่วนใหญ่เกิดจากระบบราชการ และประชาชนที่ยังไม่คุ้นเคยกับการเข้าร่วมทำงานร่วมกันด้วยความสมัครใจ ส่วนใหญ่จะเข้าร่วมเมื่อมีคำสั่งให้เข้าร่วมเท่านั้น

๓.๒.๖ ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาทฤษฎีการมีส่วนร่วมของนักวิชาการ พบว่า การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับ ทั้งทางจิตวิทยาและสังคมวิทยา ดังต่อไปนี้

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (๒๕๒๗ : ๑๘๓) ได้เสนอแนวคิดของการมีส่วนร่วมว่าเกิดจาก แนวความคิด ที่สำคัญ ๓ ประการ ได้แก่

๑. ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจและความห่วงกังวล ส่วนบุคคลที่บังเอิญพ้องต้องกันกลายเป็นความสนใจ และความห่วงกังวลร่วมกันของส่วนรวม

๒. ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้น ผลักดันให้พุ่งไปสู่การรวมกลุ่ม วางแผน และลงมือกระทำการร่วมกัน

๓. การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนา การตกลงใจร่วมกันนี้ จะต้องรุนแรงมากพอที่จะทำให้เกิดความริเริ่มกระทำที่สนองตอบความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น

นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมยังอาจเกิดจากแนวความคิดอื่น ๆ เช่น

๑. ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือ บุคคลสำคัญและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การบำเพ็ญประโยชน์ การสร้างสาธารณประโยชน์ การสร้างโบสถ์วิหาร เป็นต้น

๒. ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือ หรือมีเกียรติยศ มีตำแหน่งหน้าที่การงานใหญ่โต ทำให้ประชาชนเกิดความเกรงใจที่จะมีส่วนร่วมด้วย ทั้ง ๆ ที่ยังไม่มีความศรัทธาหรือความเต็มใจอย่างเต็มเปี่ยมที่จะกระทำ

๓. อำนาจบังคับที่เกิดจากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้ประชาชนถูกบีบบังคับ

อกิน รพีพัฒน์ (๒๕๒๗ : ๑๐๗ - ๑๑๑) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีการมีส่วนร่วม ๕ ทฤษฎี ซึ่งสรุปได้ดังต่อไปนี้คือ

๑. **ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน (Mass Persuasion Theory)** การเกลี้ยกล่อมมวลชน หมายถึง การใช้คำพูดหรือการเขียน เพื่อมุ่งให้เกิดความเชื่อถือและการกระทำ ซึ่งการเกลี้ยกล่อมมีประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาการขัดแย้งในการปฏิบัติงาน และถ้าจะให้ให้มีผลดี ผู้เกลี้ยกล่อมจะต้องมีศิลปะในการสร้างความสนใจในเรื่องที่จะเกลี้ยกล่อมให้เข้าใจแจ่มแจ้งให้เกิดศรัทธาตรงกับความต้องการของผู้เกลี้ยกล่อม โดยเฉพาะในเรื่องของความต้องการของคนตามหลัก

ทฤษฎีของ มาสโลว์ (Maslow) ที่เรียกว่า ลำดับขั้นของความต้องการ คือ ความต้องการของคนเป็นไปตามลำดับจากน้อยไปหามาก มีทั้งหมด ๕ ระดับ ดังนี้

๑.๑ ความต้องการทางด้านสรีรวิทยา เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ได้แก่ ความต้องการในเรื่องอาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และความต้องการทางเพศ เป็นต้น

๑.๒ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยของชีวิต ได้แก่ ความต้องการที่จะอยู่อย่างมีความปลอดภัยจากการถูกทำร้ายร่างกายหรือถูกขโมยทรัพย์สิน หรือความมั่นคงในการทำงาน และการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในสังคม

๑.๓ ความต้องการทางด้านสังคม ได้แก่ ความต้องการความรัก ความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

๑.๔ ความต้องการจะมีเกียรติยศชื่อเสียง ได้แก่ ความภาคภูมิใจ ความต้องการดีเด่นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่จะให้ได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ความต้องการด้านนี้เป็นความต้องการระดับสูงที่เกี่ยวกับความมั่นใจตนเองในเรื่องของความรู้ ความสามารถ และความสำคัญของบุคคล

๑.๕ ความต้องการความสำเร็จแห่งตน เป็นความต้องการในระดับสูง ซึ่งเป็นความต้องการที่อยากจะให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่าง ตามความนึกคิดของตนเอง เพื่อที่จะพัฒนา

ตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ความต้องการนี้จึงเป็นความต้องการพิเศษของบุคคลที่จะพยายามผลักดันชีวิตของตนเองให้เป็นไปในแนวทางที่ดีที่สุดตามที่ตนคาดหวังไว้

จากทฤษฎีดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การเกลี้ยกล่อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนได้ โดยเฉพาะถ้าการเกลี้ยกล่อมนั้นเป็นเรื่องที่ตรงกับความต้องการขั้นพื้นฐานที่เกิดจากความพึงพอใจของมนุษย์แล้วก็จะส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมได้ในที่สุด

๒. ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของคนในชาติ (National Moral Theory) คนเรามี

ความต้องการทางกายและใจ ถ้าคนเรามีขวัญดี ผลการทำงานก็จะสูงตามไปด้วย แต่ถ้าขวัญไม่ดี ผลงานก็จะต่ำตามไปด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากว่าขวัญเป็นสถานการณ์ทางจิตใจที่แสดงออกในรูปพฤติกรรมต่าง ๆ นั้นเอง การจะสร้างขวัญให้ดีต้องพยายามสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน เช่น การไม่เอาไรด์เอาเปรียบ ให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงาน เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เป็นต้น และเมื่อไรก็ตามถ้าคนเรามีขวัญดี จะเกิดมีความสำนึกในการรับผิดชอบ อันจะเกิดผลดีแก่หน่วยงานทั้งในส่วนที่เป็นขวัญส่วนบุคคลและขวัญส่วนกลุ่ม

จากทฤษฎีดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การสร้างขวัญของคนเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะคนมีขวัญดีนั้นย่อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้ดีเช่นกัน

๓. ทฤษฎีการสร้างความรู้รักชาตินิยม (Nationalism Theory) ปัจจัยประการหนึ่ง

ที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมคือ การสร้างความรู้รักชาตินิยมให้เกิดขึ้น ซึ่งหมายถึง ความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองที่จะอุทิศหรือเน้นค่านิยมเรื่องผลประโยชน์รวมของชาติ มีความพอใจในชาติของตัวเอง พอใจเกียรติภูมิจงรักภักดีผูกพันต่อท้องถิ่น

จากทฤษฎีดังกล่าวสรุปได้ว่า การสร้างความรู้รักชาตินิยม จะช่วยให้เกิดความรู้สึกการเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งจะส่งผลเกี่ยวโยงไปถึงความรักความหวงแหนท้องถิ่นของตนเอง

๔. ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Leadership Theory) การสร้างผู้นำจะช่วยให้ประชาชน

ทำงานด้วยความเต็มใจ เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญของการรวมกลุ่มคน จูงใจคนไปยังเป้าประสงค์ โดยทั่วไปแล้วผู้นำอาจจะมี ทั้งผู้นำที่ดี ที่เรียกว่า ผู้นำปฏิฐาน หรือผู้นำพลวัต (Dynamic Leader) คือ เคลื่อนไหวทำงานอยู่เสมอ และผู้นำในทางไม่ดี คือ ไม่มีผลงานสร้างสรรค์ ที่เรียกว่า ผู้นำนิเสธ (Negative Leader) จากทฤษฎีดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การจะทำให้เกิดความร่วมมือปฏิบัติงาน ความช่วยเหลือการปฏิบัติงานอย่างมีขวัญ และมีคุณภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และร่วมรับผิดชอบนั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากการสร้างผู้นำที่ดี ซึ่งจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ดีด้วย

๕. ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร (Administrative and Method Theory)

การใช้ระบบในการระดมความร่วมมือเป็นวิธีหนึ่งที่ยาก เพราะใช้กฎหมายระเบียบแบบแผนเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ แต่อย่างไรก็ตามผลของความร่วมมือยังไม่มีระบบใดที่ดีที่สุดในเรื่องการใช้การบริหาร เพราะธรรมชาติของคน ถ้าทำงานตามความสมัครใจอย่างตั้งใจไม่มีใครบังคับก็จะทำงานด้วยความรัก แต่ถ้าไม่ควบคุมเลยก็ไม่เป็นไปตามนโยบายและความจำเป็นร่วมกันของรัฐ เพราะการใช้ระบบบริหารเป็นการปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย

จากทฤษฎีดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของเสรีภาพและความเสมอภาค การก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอาจใช้แรงจูงใจหรือการให้แรงเสริม เนื่องจากปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นเกี่ยวข้องกับทั้งตัวและจิตใจ ส่งผลให้เกิดการกระทำและการร่วมรับผิดชอบ ดังนั้น แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมที่กล่าวมา จึงเป็นกิจกรรมหนึ่งที่กลุ่มบุคคลจะกระทำไปสู่จุดหมายอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงเป็นแนวทางการให้ความร่วมมือ และเข้าร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

บทที่ ๓ ระเบียบวิธีการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม ทัศนศึกษา เพลงนา อำเภอสวี จังหวัดชุมพร สำหรับบทนี้จะกล่าวถึงรูปแบบการวิจัย ประชากรที่ศึกษา/กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลรายละเอียดดังต่อไปนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย (คุณภาพ/ปริมาณ)

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Inquiry)

๓.๒ กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะการแสดงเพลงนา อำเภอสวี จังหวัดชุมพร จากกลุ่มตัวอย่างและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

๓.๒.๑ กลุ่มตัวอย่างหรือแหล่งข้อมูลบุคคล ได้แก่ เยาวชน สมาชิกในชุมชน ครู เครือข่ายวัฒนธรรม และปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน ๒๐ คน

๓.๒.๒ แหล่งข้อมูลจากเอกสาร ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ ทางอินเทอร์เน็ต วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือการจัดเก็บข้อมูล และอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการจัดเก็บข้อมูล ดังต่อไปนี้

๓.๓.๑ การสัมภาษณ์ผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่ที่ทำการศึกษา จำนวน ๔ ท่าน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วมและอุปกรณ์ เช่น ปากกา กระดาษ กล้องถ่ายภาพ และเครื่องบันทึกเสียง (MP ๔)

๓.๓.๒ การสังเกต และจดบันทึก

๓.๓.๓ การจัดเวทีเสวนา เพื่อระดมความคิด ประกอบด้วย วัฒนธรรมจังหวัดชุมพร นักวิชาการวัฒนธรรม ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอสวี กรรมการสภาวัฒนธรรมอำเภอสวี (ประธาน - กรรมการหมู่บ้าน) ที่ปรึกษาสภาวัฒนธรรมอำเภอสวี และปราชญ์ชาวบ้าน

๓.๔ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการตรวจสอบข้อมูลการวิจัยได้กระทำพร้อมกับการจัดเก็บข้อมูล โดยมีการตรวจสอบทันทีในสนามว่าข้อมูลที่ได้จากการบันทึก และเก็บรวบรวมสอดคล้องกับข้อเท็จจริงหรือไม่ อย่างไร โดยทุกครั้งหลังการจัดเก็บข้อมูล จะนำข้อมูลที่รวบรวมได้ให้ปราชญ์ชาวบ้าน หรือศิลปินพื้นบ้านซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นผู้ช่วยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลให้ เมื่อพบว่าข้อมูลที่จัดเก็บไม่สมบูรณ์ ไม่ครบถ้วน ผู้วิจัยจะได้

จัดเก็บข้อมูลเพิ่มเติม ตลอดจนนำข้อมูลจากการศึกษาเบื้องต้นทั้งจากการสัมภาษณ์ การพูดคุยกับผู้รู้ และการศึกษาค้นคว้าทั้งจากเอกสารทางวิชาการ อินเทอร์เน็ต งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีความสอดคล้องของเรื่อง ซึ่งเป็นส่วนสำคัญมาประกอบในการตรวจสอบข้อมูลด้วย

เมื่อผู้วิจัยได้จัดเก็บรวบรวมข้อมูล ครบถ้วน สมบูรณ์ และตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์จัดระบบข้อมูล เพื่อรายงานการวิจัยโดยการบรรยายและสรุปเชิงวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทที่ ๔

ผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

๔.๑ ผลการศึกษาที่ได้

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรมกรณีศึกษา เพลงนา อำเภอสวี จังหวัดชุมพร ได้กำหนดวัตถุประสงค์เรียงตามลำดับความสำคัญไว้ ๒ ประการ คือ ประการแรก เพื่อส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมจังหวัด และชุมชน ในการบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น ประการที่สอง เพื่อศึกษา ฟื้นฟู และส่งเสริม ศิลปะการแสดงเพลงนา อำเภอสวี จังหวัดชุมพร

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

๑. ใช้วิธีการศึกษา/วิจัยแบบมีส่วนร่วม

๒. ตั้งโจทย์การวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๓. แต่งตั้งคณะทำงานวิจัย เลือกกกลุ่มตัวอย่าง

๔. ศึกษาสภาพทั่วไป/บริบทชุมชนของอำเภอสวี ทั้งจากหนังสือ เอกสาร และบุคคล

๕. สร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล คือ สร้างแบบสัมภาษณ์

๖. ดำเนินการจัดเก็บข้อมูล โดย

- การสัมภาษณ์ผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน ๔ ท่าน โดยใช้แบบสัมภาษณ์
- การสังเกตและจดบันทึก
- ศึกษาวรรณกรรม งานวิจัย รายงาน และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
- จัดเวทีเสวนา เพื่อระดมความคิด ประกอบด้วย วัฒนธรรมจังหวัดชุมพร

นักวิชาการวัฒนธรรม ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอสวี กรรมการสภาวัฒนธรรมอำเภอสวี (ประธาน - กรรมการหมู่บ้าน) ที่ปรึกษาสภาวัฒนธรรมอำเภอสวี และปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน ๒ ท่าน

๗. รวบรวมข้อมูล นำมาประมวลผล วิเคราะห์ และสังเคราะห์

๘. เขียนรายงานผลการวิจัยในลักษณะของการวิจัยเชิงคุณภาพ

เมื่อการวิจัยเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยได้พิจารณาผลการวิจัยโดยเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ ทั้ง ๒ ประการ ที่ได้กำหนดไว้ พบว่าผลการวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ทุกประการ ดังต่อไปนี้

ประการที่ ๑. การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมจังหวัด และชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมมีการบริหารจัดการวัฒนธรรมร่วมกัน ระหว่างสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมจังหวัด และชุมชน รวมถึงปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งต่างก็มีบทบาทในการสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมในการทำการศึกษา/วิจัยเกี่ยวกับเพลงนา อำเภอสวี จังหวัดชุมพร กล่าวคือ ร่วมแสดงความคิดเห็นในแต่ละกระบวนการวิจัย เริ่มตั้งแต่ร่วมเป็นคณะทำงาน ตั้งโจทย์การวิจัย เขียนโครงร่างวิจัย สร้างเครื่องมือวิจัย คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ร่วมเก็บข้อมูลและเป็นผู้ให้ข้อมูล รวมทั้งร่วมเวทีเสวนาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปผลการศึกษาในครั้งนี้

ประการที่ ๒. การศึกษา ฟันฟู และส่งเสริมศิลปะการแสดงเพลงนา อำเภอศรี จังหวัดชุมพร การวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปผลจากการสัมภาษณ์ผู้รู้/ปราชญ์ชาวบ้าน และจากการจัดเวทีเสวนา ได้ดังนี้

๑) ปัจจุบันศิลปะการแสดงเพลงนาในพื้นที่อำเภอศรี อยู่ในสถานภาพที่กำลังจะสูญหาย เนื่องจากผู้รู้/ปราชญ์ชาวบ้านที่ขับร้องเพลงนาชราภาพและเสียชีวิตไป ส่วนท่านผู้รู้ที่ขับร้องเพลงนาก็ยังมีชีวิตอยู่เพียง ๔ ท่าน ก็เป็นรุ่นพ่อรุ่นลุง การขับร้องเพลงนาจะเป็นเพียงการร้องเล่นเพื่อเป็นการสาธิตเท่านั้น สังคมเกษตรกรรมของอำเภอศรีในปัจจุบันชาวบ้านทำสวนมากกว่าทำนา ท้องที่นาในอดีตกลายเป็นสวนปาล์ม เสียส่วนใหญ่ การทำนาลดน้อยลง บางพื้นที่ที่มีการทำนาจะมีการจ้างแรงงาน ในนาจะไม่มีเครื่องเพลงนา จะฟังเสียงจากวิทยุแทน การร้องเพลงนาจึงค่อย ๆ หายไปจากสังคมเกษตรกรรม ไม่พบเห็นโดยทั่วไป เหมือนสมัยก่อน และไม่มีการถ่ายทอดแก่ชนรุ่นหลัง อีกทั้งเยาวชน บุคคลทั่วไปไม่เข้าใจ ไม่รู้จัก จึงไม่ให้ความสำคัญและไม่สนใจที่จะศึกษา เรียนรู้ จึงคาดว่าเพลงนา อาจสูญหายและไม่มีผู้สืบทอดในเวลาไม่ช้านี้

๒) จากการสัมภาษณ์พูดคุยกับปราชญ์ชาวบ้าน และจากการจัดเวทีเสวนา ผู้ร่วมเสวนา ทุกภาคส่วนซึ่งประกอบด้วย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร สภาวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร และชุมชน รวมถึงปราชญ์ชาวบ้าน ต่างก็ต้องการให้มีการฟื้นฟูศิลปะการแสดงเพลงนาขึ้นมา แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน และต้องมีการประชุมปรึกษาหารืออีกครั้งเพื่อกำหนดรูปแบบและแนวทางในการฟื้นฟู จากการเสวนาการมีส่วนร่วมในครั้งนี้ พอจะสรุปแนวทางการฟื้นฟูศิลปะการแสดงเพลงนา ได้ดังนี้

๒.๑ จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น โดยให้สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วม

๒.๒ นายพริ้ง ยินดี ซึ่งเป็นปราชญ์ชาวบ้านด้านศิลปะการแสดงเพลงนา และ มโนห์รา เสนอความคิดที่จะฝึกสอนการขับร้องเพลงนาให้แก่คณะมโนห์ราของตนเอง ซึ่งมีทั้งนักเรียน และบุคคลทั่วไป และจะขับร้องเพลงนาในขณะที่ไปแสดงมโนห์ราทุกครั้ง เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึก และฟื้นฟู ศิลปะการแสดงเพลงนาให้เป็นที่รู้จัก และเพื่อเป็นการสืบทอดศิลปะการแสดงเพลงนาให้แก่เยาวชนรุ่นหลัง อีกทางหนึ่งด้วย

๓) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร สภาวัฒนธรรมจังหวัด/อำเภอ และชุมชน มีบทบาท ในการฟื้นฟูศิลปะการแสดงเพลงนา โดยดำเนินการศึกษา/วิจัย เรื่องการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรม และชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม ภูมิศึกษา เพลงนา อำเภอศรี จังหวัดชุมพร มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา ฟันฟู และส่งเสริมศิลปะการแสดงเพลงนา อำเภอศรี จังหวัดชุมพร

ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษา รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะการแสดงพื้นบ้าน เพลงนา อำเภอศรี จังหวัดชุมพร เหตุที่เลือกอำเภอศรีเป็นพื้นที่ในการทำการศึกษา เนื่องจากปัจจุบันผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ เกี่ยวกับเพลงนา ที่ยังมีชีวิตอยู่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอศรี และในพื้นที่อำเภอศรียังมีศิลปะการแสดงเพลงนา ให้ได้พบเห็นอยู่บ้าง ในงาน เทศกาลสำคัญ ๆ ข้อมูลเกี่ยวกับเพลงนา ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษา และรวบรวม ข้อมูลในภาพรวมของอำเภอศรี จังหวัดชุมพร มีดังต่อไปนี้

เพลงนาเป็นเพลงพื้นบ้านของชาวมุขมพร ซึ่งเกิดขึ้นในสมัยใดนั้นยากที่จะหาหลักฐานที่ชัดเจนได้ แต่จากหลักฐานหนังสือกฎหมายตราสามดวง เล่มหนึ่งว่า “ออกญาเคาะงะ ทูราธิบดี ศรีสุริศวรคุมหนัก พระมุขมพร เมืองตรี นา ๕,๐๐๐ ไร่” ต่อมาได้เลื่อนยศเจ้าเมืองขึ้นเป็นพระยา และได้เปลี่ยนราชทินนามเสียใหม่เป็น “พระยาเพชรกำแหงสงคราม” ถือศักดินาเท่าเดิม (๕,๐๐๐ ไร่) จึงสันนิษฐานว่า “เพลงนา” น่าจะเกิดขึ้นในสมัยนั้น (สมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ) เพราะการทำนาในสมัยนั้นจะต้องใช้ผู้คนลูกทาส นับร้อยนับพัน เมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยวก็จะต้องแก้เหนื่อคลายความร้อนด้วยการร้องรำทำเพลงกันบ้างเป็นธรรมดา จึงเกิดภูมิปัญญาด้านการร้องเพลงนาขึ้น แต่ยังไม่ได้แพร่หลายขยวงกว้าง เพราะยังคงอยู่ในสมัยทาส อาจจะได้มาเผยแพร่ออกไป ในเมืองท่าชะ เมืองไชยา ในสมัยรัชกาลที่ ๕ “ภิญโญ จิตต์ธรรม ได้กล่าวไว้ว่า เพลงนาเป็นของดีที่ตายายเรารักษาไว้นานแสนนาน จนยายเราในสมัยรัชกาลที่ ๕ เล่าว่าประมาณ พ.ศ.๒๔๒๖ มีคหบดีผู้หนึ่ง อยู่อำเภอท่าชะ จังหวัดชุมพร จัดให้มีการประกวดร้องเพลงนา เพื่อชิงรางวัลกันทุกปี”

สมัยกรุงศรีวิชัย ไชยาเป็นเมืองใหญ่มีทหารมากมาย แคว้นคล่องในเชิงอาวุธ มือไวใจถึง เมืองชุมพรสมัยก่อนเรียกว่า “อุทุมพร” มีคนน้อย อ่อนไหว ใจไม่ถึง ชอบร้องรำทำเพลง “เพลงนา” ในรอบปีมีการประกวดร้องเพลงนา งานปิดทองพ่อปู่หลักเมือง (วัดเทพเจริญ) หนุ่มไชยาที่เข้ามาร้องเพลงนา ประกวดกัน ก็ต้องแพ้หนุ่มชุมพรทุกครั้ง แต่เมื่อมีการชกมวยกันขึ้น หนุ่มชุมพรก็ต้องแพ้หนุ่มไชยาทุกครั้ง จึงเป็นที่มาของคำว่า “มวยดีไชยา เพลงนาชุมพร” ฉะนั้น “เพลงนา” ต้องเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดชุมพร และจังหวัดชุมพรจะต้องเป็นต้นตำหรับเพลงนาอย่างแน่นอน ดังกลอนที่ว่า

- ๑) นักมวยไชยา เพลงนาชุมพร
 ขึ้นชื่อลือกระฉ่อน มานานนักหนา
 ชุมพรต้นฉบับ ตำหรับเพลงนา
- ๒) เพลงร้องพื้นเมือง เป็นเรื่องสนุก
 ผ่อนคลายความทุกข์ ชายหญิงถ้วนหน้า
 ไร่ร้องเกี่ยวสาว เกี่ยวข้าวในนา
- ๓) ร้องเป็นกลอนสด กำหนดง่ายง่าย
 ทั้งหญิงทั้งชาย จำไว้เถิดหนา
 กลอนเทียบหกสี่ ตามที่พรรณนา
- ๔) คนตรีไม่ใช่ แต่ได้กำหนด
 ผู้ที่ร้องบท สองคนหรือกว่า
 หัวไฟท้ายไฟ ร้องไปร้องมา

เพลงนานิยมร้องกันในฤดูเก็บเกี่ยวข้าว เป็นกลอนร้องโต้ตอบกัน ๒ ฝ่าย เพื่อความสนุกสนาน เพลิดเพลิน จนลืมความเหน็ดเหนื่อยจากการเก็บเกี่ยว ในระยะแรกจะร้องเล่นกันในท้องทุ่งนา ต่อมาภายหลัง ร้องเล่นกันไม่จำกัดสถานที่ และโอกาส เช่น งานสงกรานต์ งานบวชนาค ขึ้นบ้านใหม่ วันขึ้นปีใหม่ งานมงคลสมรส และแม้กระทั่งงานศพ สมัยก่อนเมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยว ชาวนาจะชักชวนญาติมิตรของตนจาก หมู่บ้านหนึ่ง ไปช่วยญาติมิตรเก็บเกี่ยวข้าวในต่างถิ่น เช่น ต่างหมู่บ้าน ต่างตำบล และต่างอำเภอ เป็นต้น คนในชนบทนั้นไม่เสงี่ยมใจ มีงานอะไรก็ช่วยกัน การพากันไปช่วยเก็บเกี่ยวข้าวนั้น เรียกว่า การลงแขก

หัวหน้าผู้รวบรวมพาคนไปนั้นเรียกว่า นายเหมา การไปเก็บเกี่ยวข้าวจะพานักเพลงนาไปด้วย เพื่อร้องเพลงโต้ตอบกับนักร้องเพลงนาเจ้าถิ่น เพื่อความสนุกสนาน และเกี่ยวพาราสีสาวของแต่ละฝ่ายด้วย เนื้อร้องในเพลงนามักสอดแทรกคำสอนหรือ ความเชื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับการทำนาอยู่ด้วย แล้วยังสามารถที่จะดัดแปลงมาเป็นเพลงเพื่อการโฆษณา หาเสียงหรือขายสินค้าได้ด้วยตามแต่โอกาสจะอำนวย เพลงนานิยมเล่นกันมากในตำบลหาดพันไกร ตำบลนาชะอัง ตำบลวังไผ่ ตำบลบางลึก ตำบลนาทุ่ง อำเภอเมืองชุมพร และบางพื้นที่ในเขตอำเภอปะทิว และอำเภอสวี

ผู้ขับร้องเพลงนานั้นมีอย่างน้อย ๒ คน เรียกว่า ๑ คู่ คนหนึ่ง เป็นผู้ร้องนำหรือขึ้นบทก่อน เรียกว่า หัวไฟ อีกคนหนึ่งเป็นผู้คอยรับหรือทอยและร้องเสริม เรียกว่า ท้ายไฟ โดยทั้งคู่จะช่วยกันร้องในการขับร้องเพลงนา เพลงหนึ่ง ๆ จะจัดร้องเป็น ๑ คู่ ๒ คู่ หรือมากกว่าก็ได้ แต่ผู้ขับร้องจะต้องร้องให้คำลงท้ายของกลอนอยู่ในหมวดของสระเดียวจนจบในตอนหนึ่ง เช่นลงท้ายด้วยสระ “อา” ก็ต้องร้องกลอนอาเรื่อยไป ถ้าจะลงท้ายกลอนด้วยสระใหม่จะต้องทอยลงเสียก่อน เพลงนาวรรคหนึ่งมี ๕ คำ (ปัจจุบันวรรคหนึ่งอาจจะมีตั้งแต่ ๔ - ๑๐ คำก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับภูมิภาคไหวพริบของผู้ร้องเพลงนา) การขึ้นต้นเพลงนาของหัวไฟมี ๓ แบบ คือ แบบสะบัดสะบั้ง แบบร้าย และแบบธรรมดา ซึ่งขึ้นอยู่กับจำนวนวรรคที่นำมาขับร้อง เช่น ถ้าหัวไฟเริ่มขึ้นกลอน จำนวน ๔ วรรค เรียกว่า แบบสะบัดสะบั้ง ถ้าขึ้นกลอน จำนวน ๘ วรรค เรียกว่า แบบร้าย และถ้าขึ้นกลอน จำนวน ๖ วรรค เรียกว่า แบบธรรมดา การขับร้องเพลงนาใช้ภาษาถิ่น คำขึ้นต้นจะต้องร้องว่า “อ้อน้องหนา” การขับร้องเพลงนาไพเราะน่าฟังมาก มีการเอื้อนเสียงทอยรับกันมากมายหลายตอน นอกจากได้ฟังเสียงร้องแล้ว ยังเพลิดเพลินและมีอารมณ์ร่วมกับบทร้องที่มีความหมายนั้นด้วย ปกติในตอนต้นจะร้องบทไหว้ครู ต่อไปจะร้อง บทชมโคม บทฝากรัก และร้องบทลา ตามลำดับ แต่บางครั้งก็ร้องโต้ตอบกัน เรียกว่า “ต่อยหม้อหรือจะพัน”ซึ่งแต่ละฝ่ายจะพยายามร้อยพันจุดอ่อนของคู่ต่อสู้มาหักล้างเปิดเผยจนบางครั้งเกิดอารมณ์ร่วมเป็นเหตุให้เกิดการทะเลาะวิวาทกันก็มี ส่วนการร้องชมโคมหรือเกี่ยวสาว ทุกคู่จะช่วยกันร้องในแนวชมความงาม ชมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเมื่อฟังแล้วทำให้เกิดอารมณ์ในความซาบซึ้ง จนบางแห่งหญิงสาวที่ถูกร้องเกี่ยวถึงกับหันตามหัวไฟหรือท้ายไฟไปก็เคยมี

ความหมาย

เป็นการร้องกลอนโต้ตอบระหว่างหนุ่มสาวในท้องถิ่น งานวัดหรืองานมงคลต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นที่สื่อความรักเกี่ยวพาราสีขณะหนุ่มไปเยือนสาวที่บ้าน หรือขณะเก็บเกี่ยวข้าวในท้องถิ่น การร้องจะมีแม่เพลงหรือ “หัวไฟ” ซึ่งมีไหวพริบปฏิภาณ รอบรู้ และมีผู้คอยรับหรือทอยและร้องเสริม เรียกว่า “ท้ายไฟ” ด้วย

ลักษณะเนื้อหา

การร้องเพลงนาสามารถแบ่งลักษณะเนื้อหาที่ร้องได้ดังนี้

๑. บทไหว้ครู เป็นบทกราบไหว้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทุกครั้งของการร้องเพลงนาผู้ร้องจะต้องร้องกลอนไหว้ครูเสียก่อน บทไหว้ครูนี้ รวมไปถึงการไหว้พระ คือ ไหว้พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ ไหว้พระภูมิเจ้าที่ ไหว้บิดามารดา ไหว้ครูบาอาจารย์ ตลอดจนถึงการแสดงความเคารพหรือกล่าวถึงเจ้าภาพ เจ้าของงาน
๒. บทชมหรือเกี่ยวสาว เป็นบทที่ร้องชมความงามของสิ่งต่าง ๆ เช่น ธรรมชาติ ผู้หญิงหรือเกี่ยวสาวที่กำลังเก็บเกี่ยวข้าวอยู่ในทุ่งนา เป็นต้น

๓. บทเทียบพุ่ม เป็นบทที่ผู้ร้องเพลงนาร้องเปรียบเทียบตัวเองหรือฝ่ายตรงข้ามกับสิ่งต่าง ๆ
๔. บทเสียดสีสังคม เป็นกลอนร้องเสียดสีสังคมสมัยใหม่ ซึ่งประพศดปฏิบัติผิดไปจากสังคมไทยยุคก่อน แต่ก็ยังเป็นเพียงร้องหยอกล้อเล่นให้เป็นการครึกครื้นในงานเท่านั้น
๕. บทอวยพร เป็นการอวยพรให้เจ้าภาพของงานอยู่เย็นเป็นสุข ในโอกาสที่ร้องเล่นในงานมงคลต่าง ๆ เช่น งานมงคลสมรส งานขึ้นบ้านใหม่ หรืองานบวชพระ เป็นต้น
๖. บทโฆษณา เพลงนารี้สามารถร้องโฆษณาสินค้า หรือร้องหาเสียง ในสมัยคัดเลือกผู้แทนก็ได้เช่นกัน
๗. บทลา เป็นกลอนร้องเพื่อกล่าวลาก่อนจะจากกัน
๘. บทกลอนรบหรือกลอนจะฟัน (ต่อข่มขู่) เป็นการร้องเพลงนาโต้ตอบกัน แบ่งเป็น ๒ ฝ่าย เป็นบทกลอนที่แต่ละฝ่ายจะร้องขึ้น หยิบยกเอาปมด้อย จุดอ่อน ข้อบกพร่องของแต่ละฝ่ายมาว่ากัน ไม่ค่อยอยู่ในแนวหรือขอบข่ายเท่าใดนัก เพราะต่างคู่ก็หาคำร้องมาว่ากันเจ็บ ๆ สร้างความเฮฮาให้กับผู้ฟัง และนักเล่นเพลงนาทั้ง ๒ ฝ่าย ก็ต้องมีใจเป็นนักเลง หนักแน่น ไม่โกรธเคืองกัน ถือเป็นการร้องว่าชิงชนะกัน ในเชิงกลอนการร้องเพลงนาประเภทนี้ มุ่งแสดงคารมปฏิภาณไหวพริบมาหักล้างกัน แต่ถ้าคนใจร้อน โกรธง่ายอาจจกต่อยกันก็มี

วิธีการร้องและเครื่องดนตรี

ในการร้องเพลงนามีผู้ร้อง ๑ คู่ ถ้าจะมีมากกว่านี้ก็ต้องเป็นจำนวนคู่แต่ที่นิยมกันมักไม่เกิน ๒ คู่ แต่ละคู่จะมีแม่เพลงคนหนึ่งทำหน้าที่ร้องนำ เรียกว่า “แม่คู่” หรือ “หัวไฟ” และมีผู้ช่วยที่ทำให้เพลงนาไพเราะน่าฟังยิ่งขึ้น คือ ผู้รับหรือ “ทอย” คนหนึ่งเรียกว่า “ท้ายไฟ” ถ้าผู้ร้องมีคู่เดียว บทที่ร้องมักเป็นบทชม บทเกี้ยว และบอกกล่าวเรื่องราวต่าง ๆ แต่ถ้าร้องเล่นกัน ๒ คู่ ก็จะช่วยกันร้อง แต่บางครั้งก็ร้องเป็น “กลอนรบ” หรือบท “จะฟัน” คือ ร้องเพลงโต้ตอบกัน โดยต่างฝ่ายต่างหยิบยกเอาปมด้อย จุดอ่อนของฝ่ายตรงข้ามขึ้นมาว่าและว่ากันอย่างเจ็บแสบ เป็นการหยอกล้อต่อว่ากันในเชิงไหวพริบปฏิภาณ การร้องโต้ตอบนี้ท้ายไฟของฝ่ายใดก็จะทำหน้าที่รับทอยของฝ่ายนั้น

การร้องเพลงนาร้องกันเป็นกลอนสดหรือกลอนปฏิภาณ ผู้ร้องจะต้องมีสติปัญญาและไหวพริบดี การร้องเพลงนาไม่มีดนตรีใด ๆ ประกอบ

สำหรับการรับทอยของท้ายไฟ เมื่อแม่คู่ หรือ หัวไฟ ร้องส่งกลอน ๒ วรรคแรกจบแล้ว ท้ายไฟก็จะรับทอยโดยร้องซ้ำทั้ง ๒ วรรค เพื่อเปิดโอกาสให้แม่คู่คิดผูกกลอนวรรคที่ ๓ และที่ ๔ ต่อไป และการรับทอยก็จะรับเพียง ๒ วรรคแรกเท่านั้น

ลักษณะการประพันธ์และการขับร้องเพลงนา

การขับร้องเพลงนาจะต้องร้องอย่างน้อย ๒ คน เรียกว่า ๑ คู่ คนร้องนำ หรือขึ้นต้น เรียกว่า “หัวไฟ” คนร้องรับหรือร้องคู่ เรียกว่า “ท้ายไฟ” การร้องขึ้นบท “หัวไฟ” จะร้องขึ้นได้ ๓ อย่าง คือ

ข้อ ๑. หนึ่งลง ๔ วรรค ๑ วรรค ๕ คำ เรียกว่า “ร้องแบบสะบัดสะบั้ง”

อ..น้องหนา... ถ้าพี่เป็นน้ำเต้า มันก็กินจะแกง นุชชา เหย

ถ้าเป็นแดงพ้ำพ้ำ คงจะไม่เข้าการ.

ออ..น้องหนา...	ถ้าน้องเป็นผักแพง เป็นน้ำเต้าจืดร่ำ ถ้าเป็นวัวเป็นควาย	ก็ซามแล่งซามผ่า ก็ซามแกงพอหวาน ก็พอซามใช้งาน	เชษฐา เหย กลาง ๒
ออ..น้องหนา...	ถ้าสร้างบ้านสร้างช่อง ถ้าเราเป็นแม่ทัพ ไว้ป้องอธิปไตย	ต้องมีห้องมีหับ ก็ต้องเตรียมทหาร ไม่ให้ใครรุกราน	นุชชา เหย กลาง ๓
ออ..น้องหนา...	ถ้าเกิดเป็นคุณครู รู้ทางดีทางร้าย จะได้สมนามญา	ต้องเป็นผู้ให้ได้ อีกหลายหลายสถาน เป็นบูรพาจารย์	เชษฐา เหย กลาง ๔
ออ..น้องหนา...	โบราณพูดเป็นนัย ทางให้หุดอย่าเห่า ไปบ้านเพื่อนทำใหญ่	สุนัขไปบ้านเขา ทำให้เขาสงสาร จะโดนใจกระบาน	นุชชา เหย กลาง ๕
ออ..น้องหนา...	พายุใหญ่พัดมา แต่ต้นหญ้ามันอ่อน คนชื้อกินไม่หมด	ต้นพฤษายังถอน ไม่ถูกถอนรากฐาน คนคดกินไม่นาน	เชษฐา เหย กลาง ๖
ออ..น้องหนา...	เราเกิดมาเป็นไทย มีสติสัมปชัญญะ ทั้งท่านหญิงท่านชาย	ต้องอาศัยธรรมะ ไว้เป็นหลักเป็นฐาน จะรักใคร่กันนาน	นุชชา เหย กลาง ๗
ออ..น้องหนา...	คูผู้นำชาติไทย ทั้งญี่ปุ่นฝรั่งเศส ให้ราษฎรพ้นทุกข์	ยังไปหลายประเทศ ทั่วทุกเขตสถาน ไม่ล้มลุกคลุกคลาน	กลาง ๘
หัวไฟ(ลอยลง)..	ให้ราษฎรพ้นทุกข์ ขอให้ทุกทุกท่าน (ท้ายไฟ)...เชื่อที่ก่อนนะน้อง	ไม่ล้มลุกคลุกคลาน สุขสำราญใจ...เหย น้องพี่หนานะ...เอ๊ย...เหย	เท่ากับ ๑ ลง
(หัวไฟ)...	โบราณพูดเป็นนัย ทางให้หุดอย่าเห่า (ท้ายไฟ)...ไปบ้านเพื่อนทำใหญ่ (พร้อมกัน)	สุนัขไปบ้านเขา ทำให้เขาสงสาร จะโดนใจกระบาน.	

บทที่ ๒

ตัวอย่าง การขึ้นของหัวไฟในข้อ ๒ หนึ่งในข้อ ๘ วรรค ๑ วรรค ๕ คำ “ร้องแบบร้าย” และการร้องรับใน
กลาง ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘ จนครบลง

ออ..น้องหนา...	แถวท่าบางลึก มีสาวสาวมากนั้ก แถบหนองคล้านาแร่ ไม่นึกเพลินนี้กรัก	พี่ไม่เคยนี้กรัก แต่ดูคูยังเฝิน แต่ทางที่พี่เดิน เสียดักคน	นุชชา เหย กลาง ๑
----------------	---	---	---------------------

ออ..น้องหนา...	มาพบสาวนานี้ ช่างนี้รักปักใจ จะฝากรักคนดี	ทำให้พี่หลงไหล ให้ยุ่งใฝ่สับสน แต่ตัวพี่มันจน	เชษฐา เหย กลาง ๒
ออ..น้องหนา...	ลูกชาวไร่ชานา ไม่เหมือนหนุ่มในกรุง กลัวอยากได้ทองแท้	อยู่ในป่าในทุ่ง ที่เธอมุ่งใจสน แต่เป็นแค่ทองปน	นุชชา เหย กลาง ๓
ออ..น้องหนา...	พี่ทำนาก็ได้ ขอฝากรักน้องนาง หรือว่าทองพันชั่ง	ไร่พี่ก็เคยถาง เธอไม่เหลียวมาสน เธอยังหวังนายพล	เชษฐา เหย กลาง ๔
ออ..น้องหนา...	พี่ไม่มีรถนั่ง จะขอเชิญน้องนาง ในยามแดดอ่อน	แต่พี่ยังเชิงช้าง ลองนั่งเล่นสักหน คงไม่ร้อนไม่รน	นุชชา เหย กลาง ๕
ออ..น้องหนา...	ไม่เหมือนรถติดแอร์ ข้ามห้วยนาคูทาง เดี๋ยวจะร้องว่าดี	เชิญลองแลกกันบ้าง สนุกได้หลายหน ยิ่งกว่าจีรยนต์	เชษฐา เหย กลาง ๖
ออ..น้องหนา...	อย่าตัดรักที่พี่หวัง ร้องตะโกนบอกเจ้า เธอช่างไม่ใยไฟ	เหมือนตัดขังต้นข้าว แต่เธอจะไม่สน เห็นหัวใจคนจน	นุชชา เหย กลาง ๗
ออ..น้องหนา...	จงเลือกคนที่เขา ถึงทำไรทำนา จงเลือกคนดีดี	รักเราไว้ดีกว่า รักก็ไม่สับสน อย่าลुकี้ลुकจน	เชษฐา เหย กลาง ๘
หัวไฟ(ลอยลง)..	จงเลือกคนดีดี ถึงแม้พี่ยากจน (ท้ายไฟ)... เชื่อพี่ก่อนนะน้อง	อย่าลुकี้ลुकจน ก็รักคนเดียว...เหย น้องพี่หนา...นะเอ๊ย...เหย	เท่ากับ ๑ ลง
(หัวไฟ)...	มาพบสาวนานี้ ช่างนี้รักปักใจ (ท้ายไฟ)...จะฝากรักคนดี (พร้อมกัน)	ทำให้พี่หลงไหล ให้ยุ่งใฝ่สับสน แต่ตัวพี่มันจน.	

บทที่ ๓

ตัวอย่าง การขึ้นบทของหัวไฟในข้อ ๓ หนึ่งกลาง ๖ วรรค ๑ วรรค ๕ คำ “ร้องแบบธรรมดา” และ การร้องรับในกลาง ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘ จนครบลง

ออ..น้องหนา...	พี่เปรียบเทียบเหมือนงูเหลือม ยังมีดินดินนิค มีคมันที่เอเหลือเกิน	ตัวลายแต่มีภัยพิช ที่มันพอมขม แต่อย่าเดินเหยียบคม	นุชชา เหย กลาง ๑
----------------	--	---	---------------------

ออ..น้องหนา...	ตั้งแต่ได้มาเห็น มองเหลียวหลังสังเกตุ เสมือนนางสาวไทย	แสนช่างเย็นสายเนตร ดูรูปรอยสวยสม ที่ใครใครนิยม	เชษฐา เหย กลาง ๒
ออ..น้องหนา...	จะมองดูตรงไหน จะยืนนั่งสังเกตุ ดินเชอบางเหยียบเหยียบ	ก็วิไลระรานเนตร ตั้งแต่เท่าถึงผม ไม่น่าเหยียบโคลนตม	นุชชา เหย กลาง ๓
ออ..น้องหนา...	เธอเป็นเทพธิดา คุณวีศรีทอง ช่างแต่งกายถูกใจ	หรือนางฟ้าแหวะช่อง ผิวพรรณน้องสวยสม ทันสมัยนิยม	เชษฐา เหย กลาง ๔
ออ..น้องหนา...	ดูท่าที่ดีมาก ถ้าจะเข้าถามทัก จะหาว่าพูดแกล้ง	สาวคงจะมีหลัก ก็จึกไม่เหมาะสม เธอแฉิ่งแฉิ่งลมลม	นุชชา เหย กลาง ๕
ออ..น้องหนา...	ได้มาพบโฉมตรู แต่บุญพี่สร้างไว้ คิดจะนอนห้องแอร์	อยากได้อยู่ใกล้ใกล้ คงจะไม่เหมาะสม แต่ได้แค่พัดลม	เชษฐา เหย กลาง ๖
ออ..น้องหนา...	เสมือนเทพธิดา เหมือนลูกท้าวเจ้าพระยา เสมือนเทพนิมิต	ลงมาในนาข้าว มันช่างน่าสวยสม ที่สถิตย์ชั้นพรหม	นุชชา เหย กลาง ๗
ออ..น้องหนา...	อุตส่าห์บากหน้ามาหา เธอช่างไม่แลเหลียว รักไม่รักช่วยบอก	เอาเพลงนามาเกี่ยว หรือด่าว่าให้สาสม เถิดแม่ดอกกลิ่นทม	เชษฐา เหย กลาง ๘
หัวไฟ(ลอยลง)..	รักไม่รักช่วยบอก ชาน่ารักน่าชม (ท้ายไฟ).. เชื้อพี่ก่อนนะน้อง	เถิดแม่ดอกกลิ่นทม ดอกกลิ่นทมสวยเหย น้องพี่หนานะเอ๊ย...เหย	เท่ากับ ๑ ลง
(หัวไฟ)...	จะมองดูตรงไหน จะยืนนั่งสังเกตุ (ท้ายไฟ).. ดินเชอบางเหยียบ ๆ (พร้อมกัน)	ก็วิไลระรานเนตร ตั้งแต่เท่าถึงผม ไม่น่าเหยียบโคลนตม.	

ลักษณะบทกลอนที่ใช้ นอกจากดังกล่าวข้างต้นแล้ว บางครั้งอาจจะใช้เป็น “กลอนสิบ” ก็ได้ คือ วรรคหนึ่ง ๆ จะบรรจุคำ จำนวน ๑๐ คำ แต่อาจยืดหยุ่นเป็น ๘-๑๑ คำก็ได้ ซึ่งกลอนเพลงนาดังกล่าว จะบังคับคณะ โดยให้กลอน ๓ วรรค ๑ วรรค ๕-๑๒ คำ เป็น “หนึ่ง ลง” และกลอน ๖ ลง เป็น “หนึ่งลง” คือจบ ๑ กระพู่ (เป็นลักษณะการประพันธ์และการขับร้องเพลงนาแบบเก่า) เว้นแต่บทไหว้พระ ซึ่งจะจบเพียง ๓ ลงเท่านั้น คือ ไหว้พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ สำหรับลักษณะบังคับสัมผัส เขียนเป็นแผนบังคับได้ดังนี้

ตัวอย่างบทร้องเพลงนาต่าง ๆ

ตัวอย่างบทไหว้ครู นายถ้วน พรหมโยธา

- ออ..น้องหนา... ก่อนจะร้องเพลงนา ข้าฯ ขอไหว้ นุชชา เหย
 หัดขวา-ซ้าย ยกชูขึ้นบูชา
- ออ..น้องหนา... ไหว้พระภูมิเจ้าที่ ในท้องทุ่ง เชษฐา เหย
 จิตหมายมุ่งเคารพนพหัตถา
 ไหว้พระภูมิเจ้าไร่ พร้อมพระพายเจ้านา
- ออ..น้องหนา... ไหว้ศักดิ์สิทธิ์ที่สถิต แลวพุ่มฤกษ์ นุชชา เหย
 น้อมระลึกพระคุณอุ้นเกศา
 ให้มุตโตลูกคด่อง เสมือนช่องธารา
- ออ..น้องหนา... เรื่องเพลงไร่เพลงนา พอว่าได้ เชษฐา เหย
 ผมขอยกมือไหว้ไปทั้งซ้ายและขวา
 พวกผมมีความรู้ พองงูปลาปลา
- ออ..น้องหนา... ระลึกได้ยกมือไหว้ บิตุเรศ นุชชา เหย
 เป็นต้นเหตุก่อเกิด กำเนิดข้าฯ
 ได้ถนอมกล่อมเกลี้ยง ท่านได้เลี้ยงลูกมา
- ออ..น้องหนา... คุณบิดามารดาจะหา สิ่งใดเปรียบ เชษฐา เหย
 ทะเลเรียบเปรียบกระดาศมาวดหา
 ไม่หมดสิ้นไออุ่น คุณบิดามารดา
- ออ..น้องหนา... ไหว้เจ้าแม่โพสพ ผู้ประเสริฐ นุชชา เหย
 เลี้ยงกายเกิดแต่เด็กเล็กนั้นหนา
 นับว่าเป็นพระคุณ ได้อบอุ่นกายา
- ออ..น้องหนา... ไหว้พระรัตนตรัยเป็นนัตร์ชัย ปกป้องชาติ เชษฐา เหย
 ที่สามารถกำจัดทุกข์ภัยนั้นหนา
 สิบนิ้วของลูกยกต่างรูปชวลา
- หัวไฟ(ทอยลง).. สิบนิ้วของลูกยกต่างรูปชวลา ไหว้ศักดิ์สิทธิ์ทั่วหล้าเสียดน้อง..เหย
 (ท้ายไฟ)...เชื่อก่อน นะน้อง...น้องพืหนา...นะเอ๋ย...เหย
- (หัวไฟ)... ไหว้พระรัตนตรัยเป็นนัตร์ชัย ปกป้องชาติ
 ลูกขอร้องประกาศ อาราธนาหา ให้มุตโตลูกคด่อง
 (พร้อมกัน) เสมือนช่องธารา.
- ตัวอย่างบทชมสาว “สระแอน” นายถ้วน พรหมโยธา
- ออ..น้องหนา... แลบสวิวิสัยวังไผ่เขาด้าน คนสวยเอ๋ย นุชชา เหย
 ทั่วทุกทุกหมู่บ้าน สาวสาวราวแสน
 ไม่เหมือนอย่างคอมเนตรคม ที่ไว้ผมเป็นแพน

- ออ..น้องหนา... เสมือนศิลป์ลายไหมไทยในสมัย ของปู่ย่า
ที่เขาตีราคาไว้ตั้งหลายแสน
ถึงราคาน้องแพง ก็มีแทงหางแลน
เชษฐา เหย
- ออ..น้องหนา... สวยอย่างนี้ใครที่จะไม่หลง ไม่หลงเจ้า
นุชชา เหย
ควาล้อมเดือนเคลื่อนพราวเธอสวยสุดแสน
คูช่างสวยสูงเหมือนนกยูงรำแพน
- ออ..น้องหนา... เหมือนช่างเผือก อยู่ในป่า
เชษฐา เหย
เหมราอยู่ในนาข้าวใครเห็นเจ้าคงจะหลง
ลงทุนแสน เพื่อส่งเข้าพิชิตเป็นมิสไทยแลนด์
- ออ..น้องหนา... ถ้าเป็นแก้วสาธิตาที่จะหา กรงทองเลี้ยง
นุชชา เหย
ให้อาหารเช้าเที่ยงเธอคงมีสุขแสน
ไม่ให้เวทนาเหมือนสาธิตาชายแดน
- ออ..น้องหนา... ถ้าได้น้องมาไว้จะไม่ให้ ต้องลำบาก
เชษฐา เหย
ต้องตำข้าว ผ่าหมาก ให้อำนาจเหลือแสน
ขมพักผ่อนนอนรัง พี่จะนั่งเป่าแคน
- ออ..น้องหนา... ถ้าเธอถูกแควร้อนพี่จะวอน ให้เข้าร่วม
นุชชา เหย
ให้ถูกลมพัดเย็นเป็นสุขแสน
ที่แควร้อนร้อยชั่ง พี่จะขอนั่งแทน
- ออ..น้องหนา... ถ้าต้องการพักผ่อนจะพาร้อน ไปเหมือนเมฆ
เชษฐา เหย
เหมือนนางหงส์องค์เอกให้สบายสุขแสน
พี่จะพาขึ้นเครื่องไปเที่ยวเมืองเจแปน
- หัวไฟ(ทอยลง).. จะพาน้องขึ้นเครื่องไปเที่ยวเมืองเจแปน ให้เธอเป็นสุขแสนนะน้อง..เหย
(ท้ายไฟ)...เชื่อพี่ก่อนนะน้อง...น้องพี่หนา...นะเฮีย...เหย
- (หัวไฟ)... เสมือนศิลป์ลายไหมไทย ในสมัยปู่ย่า ที่เขาตีราคาไว้ตั้งหลายแสน
(ท้ายไฟ)...ถึงราคาน้องแพง (พร้อมกัน) ยังมีแทงหางแลน.

ตัวอย่างบทชมโฉม นายพรั่ง ยินดี

- ออ..น้องหนา... ยิ่งพินิจจิตตา
งามสง่าฝั่งผาย
นุชชา เหย
ทิวสารพางร่างกาย
คูเณิตฉายทันสมัย
เจ้าช่างงามไปกว่า
มวลดาราหญิงไทย
- ออ..น้องหนา... เจ้างามกรสวยกาย
หาไม่ที่ติ
เชษฐา เหย
ไม่มีข้อตำหนิ
งามสองแฉ่มแจ่มใส
ริมฝีปากจิ้มลิ้ม
เมื่อยามยิ้มเป็นไย
(ลงพร้อมกัน) แม่ทับทิมริมธาร
แม่ดาวหวานอย่าโกรธ
พี่เข้ามาขอโทษ
น้องอย่าโกรธ

ตัวอย่างบทผกากร นายพรั่ง ยินดี

ออ..น้องหนา... ผมได้เห็น โฉมตรู อยากจะอยู่ใกล้ใกล้ นุชชา เหย
 พี่จะให้สัญญา ฝากวาคำมั่น
 ขอจารึกความรัก ไว้เป็นหลักประกัน

ออ..น้องหนา... น้องของพี่อย่าผลัด อย่าตัดรักพี่ให้ขาด เชษฐา เหย
 ได้ทำบุญร่วมชาติ ได้ตัดบาตรร่วมขัน
 ได้เกี่ยวก้อยคล้องแขน เป็นทองแผ่นเดียวกัน

(หัวไฟ) เป็นทองแผ่นเดียวกัน นะจอมขวัญพี่ เหย

(ลงพร้อมกัน) ลูกชมพู่แรกพอง ของนวลน้องขาวฝ้าย น้องหุ้มไว้กิ่งตำ ต่อเมื่อไหร่เนื้อนุ่ม
จะเปิดหุ้มให้กล้า

ตัวอย่างบทเทียบพุ่ม นายน้อย ทองสวิ

ออ..น้องหนา... ตัวพี่ชายเปรียบเหมือนกระต่าย ปองหมายพระจันทร์เจ้า นุชชา เหย
 ได้แต่มองและเฝ้า มีแต่เศร้าหมองศรี
 ตั้งร้อยวันพันหน จันทร์ไม่หล่นสักที

ออ..น้องหนา... ถ้าน้องเป็นต้นไม้ พี่ใครเป็นวิหค เชษฐา เหย
 โ้แม่ไทรใบดก จงเห็นใจปักษ์ศรี
 ขอพึ่งพาอาศัย ฝากน้ำใจไมตรี

ออ..น้องหนา... ตัวน้องยาเปรียบเหมือนสากอโนคาช นุชชา เหย
 เหมือนน้ำในสระศรี ถ้าพี่เกิดเป็นหงส์
 คงได้ส่งวาริ

ออ..น้องหนา... ยามตัวพี่นี้หนอ มาเจอบ่อน้ำจืด เชษฐา เหย
 แต่น้ำใจน้องไม่จืด เพราะกระหายเต็มที
 เจอน้ำใสใจปลื้ม พี่ขอดื่มสักที

(พร้อมกัน) โ้แม่ไทรโอบโหนด พี่ชมเล่นอย่าโกรธ พี่ขอโทษ สาว เหย.

เชื่อเสียก่อนนะน้อง...น้องพี่หนา...นะเอ๊ย...เหย

ตัวอย่างบททลา นายวิโรจน์ วิโรจน์วัฒน์กุล

ออ..น้องหนา... ยามจะจากกันไป ม้ายสิ่งใดจะฝาก นุชชา เหย
 มีอยู่แต่ลมปาก เป็นของฝากมิ่งสมร
 ไว้เป็นที่ระลึก จะได้นึกยามนอน

ออ..น้องหนา... เห็นหน้าอยู่หัดหัด ต้องมาพลัดมาพราก เชษฐา เหย
 ต่างคนก็ต่างจาก เพราะตะวันมันก่อน
 เดือนจะลับขอบฟ้า ต้องขอลาบึงอร

<p>ออ..น้องหนา... ถ้าอยู่ได้จะอยู่ จะอยู่ด้วยคู่ยาก เพราะหนทางมัน ไกล</p>	<p>จะไม่จู้จกรจาก ไม่ขอจากเจ้าหล่อน สุดอาลัยอาวรณ์</p>	<p>นุชชา เหย</p>
<p>ออ..น้องหนา... นับเป็นกรรมเวรฯ มองกันไม่ทันพร่อง จำต้องกลืนชลง</p>	<p>ติดตามมาสนอง กับเอวบางร่างจะอ่อน เมื่อผินหลังจากจร</p>	<p>เชษฐา เหย</p>
<p>ออ..น้องหนา... ถ้าโลกกลมดิ่งว่า ค่อยมาพบกันใหม่ พี่ร้องสังข์คว้าง</p>	<p>จะหมุนมาเมื่อใด อย่าตัดใจขอดก่อน เจ้าอย่าฟังตรอน</p>	<p>นุชชา เหย</p>
<p>ออ..น้องหนา... เมื่อหวนทบกลับหลัง กับแม่แก้มเป็นพวง บอกเนื่อเวลขวิญดา</p>	<p>ใจพี่ยังเป็นห่วง พี่ไม่หยอกหลอกหลอน พี่ต้องลางามงอน</p>	<p>เชษฐา เหย</p>
<p>(ทอยลง) ... พี่ต้องลางามงอน บอกกล่าวคำสวัสดิ์ บรรดามีที่มา</p>	<p>ให้ทอดถอนใจเหย ประชาชีถ้วนหน้า ผมขอลาก่อนเหย</p>	<p>นุชชา เหย</p>
<p>ตัวอย่างบทสังลา นายถ้วน พรหมโยธา</p>		
<p>ออ..น้องหนา... ขอเนิ่นเดือนศิลป์ หันหน้าหากันไว้ เพื่อความสามัคคี</p>	<p>ทั่วทั้งถิ่นปักยไต้ จะดีกว่าหันหลัง รักกันดีกว่า ชัง</p>	<p>นุชชา เหย</p>
<p>ออ..น้องหนา... เกิดจังหวัดไหนไหน จะคำขาวยาวสั้น จงกลมเกลียวเหนียวแน่น</p>	<p>เราก้ไทยทั้งนั้น ต่างสกุลกันก็ช่าง เป็นปีกแผ่นจี้รัง</p>	<p>เชษฐา เหย</p>
<p>ออ..น้องหนา... ขอให้ไทยรักไทย รวมเป็นปีกเป็นแผ่น สู้สุดความสามารถ</p>	<p>รวมน้ำใจเหนียวแน่น อย่าใจน้อยถอยหลัง เพื่อให้ชาติไทยยัง</p>	<p>นุชชา เหย</p>
<p>ออ..น้องหนา... รักในหลวงหวงราชินี ทั้งตำรวจทหาร สละชีพเพื่อชาติ</p>	<p>วงศ์จักรีทุกท่าน พวกเราอยู่ด้านหลัง รักษาราชบัลลังก์</p>	<p>เชษฐา เหย</p>
<p>ออ..น้องหนา... อย่าหลงเชื่อฝรั่ง ว่าโลกจะสลาย อย่าเชื่อโหรหัวโจก</p>	<p>ที่มันทำนายไว้ ลงในเมื่อภายหลัง ทายว่าโลกมันจะพัง</p>	<p>นุชชา เหย</p>
<p>ออ..น้องหนา... อย่าหลงเชื่อต่างชาติ เราคนไทยแท้แท้ เดี่ยวโค่นน้ำเจอดอ</p>	<p>เพราะมันอาจไม่แน่ อย่าหลงแต่ฝรั่ง ไปจุดบ่อเจอกรัง</p>	<p>เชษฐา เหย</p>

ออ..น้องหนา...	การทำงานสิ่งใด เราทำงานเพื่อชาติ เดี๋ยวจะเหมือนชวลิต	ทำด้วยใจสะอาด ผลประโยชน์อย่าหวัง ทำเศรษฐกิจต้องพึ่ง	นุชชา เหย
ออ..น้องหนา...	ได้นายกขวัญใจ ต้องช่วยต่อช่วยเงา ฝากอาคมเองฉ้วน	ของชาวไทยเราแล้ว ให้ถึงหลังถึงฝั่ง ถึงท่านชวนเมืองตรง	เชษฐา เหย
หัวไฟ(ทอยลง)..	ฝากท่านอาคมเองฉ้วน เพื่อได้เป็นที่หวัง (ท้ายไฟ)...เชื่อพี่ก่อนนะน้อง..	ถึงท่านชวนเมืองตรง ของชาวไทย เราเหย...	
(หัวไฟ)...	ขอเน้นเดือนศิลปิน (ท้ายไฟ)...หันหน้าหากันไว้	ทั่วทุกถิ่นปักษ์ใต้ จะดีกว่าหันหลัง	
(หัวไฟ)...	เพื่อความสามัคคี (พร้อมกัน)	รักกันดีกว่า ชัง.	

ตัวอย่างบทละพัน “สระอาน” นายถ้วน พรหมโยธา

ออ..น้องหนา...	ชะมดตัวไหนที่ล็กไก่อ มันโดนชั๊กกับชวาน เสียมร็องยี่อยู่ที่ในงาน	ครุรัตน์	นุชชา เหย
ออ..น้องหนา...	ชะมดสังตัวไหนใครใคร มันร็องอยากกลัวเสียงน่าสงสาร เอากล้วยไข่ใส่ปากคงหายอยากไปนาน	ช่วยบอกด้วย	เชษฐา เหย
ออ..น้องหนา...	น้ำทำอาหารก็ให้ทาน มาที่ขวร็องยี่ยี่ให้หนักหูชวานบ้าน มาร็องอยู่ทำไมหรือหวังไข่เจ็างาน	ไปเต็มที	นุชชา เหย
ออ..น้องหนา...	ตะวันบ่ายฉายป่าได้เวลา ยังมาร็องแหวแหวไม่คิดจะกลับบ้าน ถ้าโดนหลายหัวเดี๋ยวกจะเสียวกระบาน	กลับบ้านแล้ว	เชษฐา เหย
ออ..น้องหนา...	ถ้าใครมีบ้านช่องเห็นจะต้อง เดี๋ยวชะมดตัวร้ายจะย่องเข้าในบ้าน ไปเที่ยวหากินไข่ที่ส่องไบยานยาน	ปิดเอาไว้	นุชชา เหย
ออ..น้องหนา...	ไล่ให้กลับไปจะให้อะไรดูต่างหน้า มีหัวตอในกอหญ้าจะพากลับบ้าน ไปฝากลูกฝากเมียได้นั่งเลียนานาน	ไว้ดูต่างหน้า	เชษฐา เหย
ออ..น้องหนา...	ของดีมีค่ามันหายาก เป็นของขวัญของฝากพากลับบ้าน พอได้กลิ่นเอะเอะแล้วดมมันบาน	มันหายาก	นุชชา เหย

นายบุญจันทร์

กระดุกหรือกระดิมันก็มีทุกหนอง
แต่บ้านนับหนุ่มน้องใครจะร้องเรียกหา
แม่กะไหลขุนริศเพื่อนก็วิดหามา

นายนับ

อาจารย์ชอบเราต้องช่วยหามาด้วยนับถือ
คนเขาลือเขาเล่าว่าป่าวจันทร์เซษฐา
ถ้าวันไหนหมดควาไม่นั่งฉาวเพลงนา

๔.๒ ข้อสรุป

เพลงนาเป็นเพลงพื้นบ้านที่นิยมร้องเล่นกันมาแต่โบราณในจังหวัดชุมพร เดิมที่ใช้ร้องเล่นกันในทุกๆ ในฤดูเก็บเกี่ยว จะร้องกันในงานเกี่ยวและแก้เกี่ยวต่อมาภายหลังได้นำมาร้องเล่นกันไม่จำกัดสถานที่และโอกาส เช่น งานสงกรานต์ งานบวชนาค งานขึ้นบ้านใหม่ งานวันขึ้นปีใหม่ งานมงคลสมรส แม้กระทั่งในงานศพก็มีการร้องเล่นเพลงนากัน การร้องเพลงนา จะมีผู้ร้อง ๒ คน ถ้ามมากกว่า ๒ คน ก็ต้องเป็นจำนวนคู่ แต่ที่นิยมมักไม่เกิน ๔ คน หรือ ๒ คู่ แต่ละคู่จะมีแม่เพลง ๑ คน ทำหน้าที่ร้องนำ เรียกว่า “แม่คู่” หรือ “หัวไฟ” มีผู้รับหรือทอย ๑ คน เรียกว่า “ท้ายไฟ” ถ้าผู้เล่นมีคู่เดียว เนื้อหาหรือบทที่ร้องมักจะเป็นบทรบสัมผัส บทเกี่ยว และบอกกล่าวเรื่องต่างๆ แต่ถักร้อง ๒ คู่ มักจะเป็นกลอนรบทหรือบทละพันคือร้องโต้ตอบกัน โดยต่างฝ่ายต่างหยิบยกเอาปมด้อยหรือจุดอ่อนของฝ่ายตรงข้ามมาว่ากัน การร้องโต้ตอบกันนี้ผู้ที่เป็ท้ายไฟของฝ่ายใดก็ทำหน้าที่รับทอยของฝ่ายนั้น

การร้องเพลงนาจะร้องเป็นกลอนสดหรือกลอนปฎิภาณ ไม่มีดนตรีประกอบ ผู้ร้องต้องมีสติปัญญาและไหวพริบดี สมัยก่อน มีการเก็บเกี่ยวข้าวที่นาของใครก็จะได้ยินเสียงเพลงนาที่ชาวนาร้องเล่นกันทุกแห่งทุกท้องที่ในจังหวัดชุมพร แม้แต่เด็ก ๆ ก็จดจำบทร้องดี ๆ มาร้องเล่นกันในวงสนทนา แต่ต่อมาภายหลัง ประมาณ ๕๐ ปีมาแล้ว ในนาจะไม่มีการร้องเพลงนา แต่ชาวนาจะฟังเสียงจากวิทยุแทน เพราะการเก็บเกี่ยวข้าวภายหลังมีการจ้างแรงงาน และนักเพลงนาทั้งหลายก็ชราภาพและล้มหายตายจากไป คนรุ่นหลังไม่สนใจ จะมีอยู่บ้างก็เพียงในหมู่ครู-อาจารย์ นักศึกษา ซึ่งเป็นเพียงการร้องเล่นและเพื่อเป็นการสาธิตเท่านั้น

เพลงนาเป็นเพลงร้องที่มีชื่อเสียงในจังหวัดชุมพรมาแต่โบราณ ปัจจุบันน้อยคนนักที่จะรู้จักเพลงนา ผู้เล่นที่ยังเหลืออยู่ เป็นรุ่นพ่อ รุ่นลุง สังคมเกษตรกรรมปัจจุบันชาวบ้านนิยมทำสวน ปลูกปาล์มมากกว่าการทำนา ท้องที่นากลายเป็นสวนปาล์มเสียส่วนใหญ่ การทำนาลดน้อยลง การร้องเพลงนาจึงค่อย ๆ ห่างหายไปจากสังคมเกษตรกรรม ไม่เป็นที่พบเห็นโดยทั่วไปเหมือนสมัยก่อน ไม่มีการถ่ายทอดแก่ชนรุ่นหลัง จึงสันนิษฐานว่า เพลงนาชุมพรอาจจะสูญหาย และไม่มีผู้สืบทอดในเวลาอันไม่ช้านี้

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชน/ศิลปะการแสดงเพลงนา
จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา พบว่าปัญหาที่เกิดขึ้น ประกอบด้วย

๑. เพลงนาในอดีตนิยมร้องเล่นในฤดูเก็บเกี่ยวข้าว เพื่อความสนุกสนาน คลายความเหน็ดเหนื่อย แต่ในปัจจุบันประชาชนหันไปปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นแทน เช่น ปาล์ม การประกอบอาชีพทำนาลดน้อยลง การร้องเพลงนาจึงลดความนิยมลงไปเรื่อย ๆ และอาจจะเลือนหายไปที่สุดในที่สุด

๒. ในอดีตผู้ที่ร้องเพลงนาได้ มีจำนวนไม่มากเมื่อผู้ที่ร้องเพลงนาเสียชีวิตไปก็เสมือนว่า เพลงนาได้หมดไปด้วย อีกทั้งยังขาดผู้สืบทอดและสืบสานศิลปะการแสดงเพลงนา รุ่นลูก รุ่นหลานไม่รู้จัก ขาดความสนใจ และไม่ให้ความสำคัญที่จะสืบสาน

๓. การร้องเพลงนา ไม่มีดนตรีใด ๆ ประกอบ จึงไม่เป็นที่ดึงดูดความสนใจของเยาวชน รุ่นหลัง ซึ่งเป็นวัยที่ “ร้อน แร่ เร่ว”

๔.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการ วัฒนธรรม ภูมิศึกษา เพลงนา อำเภอสวี จังหวัดชุมพร ในครั้งนี้ พบว่า ปัจจุบันศิลปะการแสดงเพลงนา อยู่ในสถานภาพที่กำลังจะสูญหาย อันเนื่องมาจาก เพลงนาในอดีตนิยมเล่นในฤดูเก็บเกี่ยวข้าวในท้องทุ่งนา แต่ในปัจจุบัน การประกอบอาชีพทำนาลดน้อยลง ชาวบ้านหันไปปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นแทน เช่น ปาล์ม การร้องเพลงนาจึงค่อย ๆ เลือนหายไปพร้อมกับท้องที่นาซึ่งกลายเป็นสวนปาล์ม และเนื่องจากในอดีต ผู้ที่ร้องเพลงนาได้มีจำนวนน้อย เมื่อผู้ที่ร้องเพลงนาได้เสียชีวิตไปก็เสมือนว่าเพลงนาได้หายไปด้วย อีกทั้งยังขาดผู้ที่มีความสนใจที่จะสืบสานศิลปะการแสดงเพลงนา ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็น และข้อเสนอแนะดังนี้

๑. หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญ กับศิลปะการแสดงพื้นบ้าน รวมทั้งส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการแสดงพื้นบ้านในงาน เทศกาลสำคัญต่าง ๆ ในพื้นที่ พร้อมสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง

๒. ควรทำการศึกษา/วิจัยศิลปะการแสดงพื้นบ้านประเภทอื่น ๆ ของจังหวัดชุมพร

๓. ควรส่งเสริม เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ทั้งที่กำลังจะสูญหาย กำลังจะฟื้นฟู หรือศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่เข้มแข็ง เพื่อเป็นการปลูกฝังให้เด็ก เยาวชน และประชาชน ทั่วไป รวมทั้งหน่วยงานทุกหน่วยงาน เห็นคุณค่า และสำคัญของศิลปะและวัฒนธรรมอันดีงาม และ ร่วมกันส่งเสริม สืบสานต่อไป

๔. ควรเพิ่มความน่าสนใจในการร้องเพลงนา โดยการจัดให้มีเครื่องดนตรีเป็น องค์ประกอบในการขับร้อง เช่น ปี่ ฉิ่ง

๕. ควรนำผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยมาพัฒนา และเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ ศิลปะการแสดงเพลงนา อำเภอสวี จังหวัดชุมพร

บรรณานุกรม

สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ.๒๕๒๕ เล่ม ๖.สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, พิมพ์ที่ อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๒๕.

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดชุมพร.วิทยาลัยพลศึกษาจังหวัดชุมพร.ประวัติชื่อบ้านนามเมืองในอำเภอสวี จังหวัดชุมพร, ๒๕๔๒.

ประทีป สายเสน.ท้องถิ่นของเรา “จังหวัดชุมพร”, พิมพ์ครั้งที่ ๓, บริษัทสำนักพิมพ์เบส พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๓๘.

สหพันธ์ชมรมศิลปินพื้นบ้านศรีวิชัยจังหวัดชุมพร. เพลงนาและภูมิปัญญาท้องถิ่น.ชุมพร.

หนังสือเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่อง วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญา, พิมพ์ครั้งที่ ๑, โรงพิมพ์สุรัสวดีลาดพร้าว, ๒๕๔๔.

<http://www.opn๒.obec.go.th/๐๓School/Sawee/๒๐๑Sawee.htm/> ; ค้นคว้าเมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๑.

<http://www.amphoe.com/menu.php?am=๑๒๔&pv=๑๑&mid=๑> ; ค้นคว้าเมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๑.

http://med.md.hku.ac.th/site_data/mykku_med/๑๐๑๐๐๐๑๕/participation.doc. ; ค้นคว้าเมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๑.

<http://www.phongphit.com> ; ค้นคว้าเมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๑.

http://www.thapra.lib.su.ac.th/objects/thesis/Fulltext/Snamcn/Napapom_Kongkaluang/chapter ๒.pdf ; ค้นคว้าเมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๑.

ภาคผนวก

๑. ที่ผ่านมานอกจากงานวิจัยครั้งนี้ ท่านได้ทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดในลักษณะใดบ้าง
....ร่วมจัดทำแผนปฏิบัติการ จัดกิจกรรม โครงการทางวัฒนธรรมในพื้นที่....

๒. ท่านคิดว่างานวิจัยครั้งนี้ ช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างท่านและสภาวัฒนธรรมจังหวัดหรือไม่ อย่างไร
....การดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ ส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด
สภาวัฒนธรรมจังหวัด/อำเภอ และชุมชน โดยมีการระดมความคิดร่วมกันในแต่ละกระบวนการวิจัย

๓. โปรดระบุถึงประโยชน์ที่เกิดจากการทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัด

๓.๑ ทำให้การดำเนินงานด้านวัฒนธรรมในพื้นที่ง่ายและสะดวกขึ้น

๓.๒ ทำให้ทราบความต้องการของพื้นที่ได้ดีขึ้น

๓.๓ ทำให้ศิลปะและวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น ได้รับการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและ
ส่งเสริมไว้ให้แก่ชนรุ่นหลังได้อย่างทั่วถึง

๓.๔ มีเครือข่ายในการทำงานวัฒนธรรม เพื่อร่วมกันเสริมสร้างความเข้มแข็ง และ
เพิ่มขีดความสามารถในการบริหารงานวัฒนธรรมในพื้นที่

๔. ในอนาคตท่านมีแนวทางการทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดในลักษณะใด

๔.๑ สร้างศักยภาพและบทบาทของสภาวัฒนธรรมจังหวัด/อำเภอ

๔.๒ การสรรหากรรมการบริหารสภาวัฒนธรรมจังหวัด/อำเภอควรให้เป็นผู้ที่มีศักยภาพ
ในการประสานงานและการดำเนินงานร่วมกับองค์กร หน่วยงานอื่น ๆ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ผู้นำชุมชน

๔.๓ ร่วมมือในการนำแผนงาน/โครงการของสภาวัฒนธรรมจังหวัด/อำเภอเสนอเข้าไป
ในแหล่งงบประมาณ โดยอาศัยศักยภาพของสภาวัฒนธรรมจังหวัด/อำเภอ เช่น งบประมาณจาก
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๔.๔ การทำงานที่เกิดจากความคิดของสภาวัฒนธรรมจังหวัด/อำเภอ โดยศักยภาพของ
สภาวัฒนธรรมจังหวัด/อำเภอเป็นทั้งผู้คิดและผู้ดำเนินการด้วยตนเอง สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเป็นเพียง
ฝ่ายสนับสนุน

๕. ท่านอยากให้ สวช. สร้างให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างท่านกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดในลักษณะใดบ้าง

๕.๑ ร่วมกันจัดกิจกรรม/โครงการด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

๕.๒ ถอดองค์ความรู้/บทเรียน จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือผู้รู้ในชุมชน

๕.๓ สร้างสภาวัฒนธรรมจังหวัด/อำเภอ และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมชน ให้เป็น
ผู้มีบทบาท เป็นผู้นำในท้องถิ่นด้านงานพิธีการ งานราชพิธี ประเพณีท้องถิ่น และภูมิบ้านภูมิเมือง

๕.๔ การสร้างสภาวัฒนธรรมจังหวัด/อำเภอ เป็นเครือข่ายเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมควรมี
ข้อมูลหมายหรือระเบียบรองรับการทำงาน

.....

สัมภาษณ์

นายบำรุง อุฑุภาพ ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอศรี บ้านเลขที่ ๔๗ ร้านสนิทโฮสเทล ตลาดศรี อำเภอศรี
จังหวัดชุมพร.วันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๕๑.นางวิมลศรี ผุคเพชรแก้ว.

นายวิโรจน์ วิโรจน์วัฒนกุล ที่ปรึกษาสภาวัฒนธรรมอำเภอศรี บ้านเลขที่ ๑๑๕/๕ หมู่ที่ ๗ ตำบลนาโพธิ์
อำเภอศรี จังหวัดชุมพร.วันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๕๑.นางวิมลศรี ผุคเพชรแก้ว.

นายพรั่ง ยินดี ปราชญ์ชาวบ้าน บ้านเลขที่ ๕๗ หมู่ที่ ๖ ตำบลปากแพรก อำเภอศรี จังหวัดชุมพร.
วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๑.นางวิมลศรี ผุคเพชรแก้ว.

ส.ท.บุญสร้าง ทศนคศิธรรม ประธานกรรมการหมู่บ้าน บ้านเลขที่ ๔๐/๑ หมู่ที่ ๗ บ้านควนล้อม
ตำบลนาโพธิ์ อำเภอศรี จังหวัดชุมพร.วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๑.นางวิมลศรี ผุคเพชรแก้ว.

นายน้อย ทองศรี ปราชญ์ชาวบ้าน บ้านเลขที่ ๗๖ หมู่ที่ ๒ ตำบลท่าหิน อำเภอศรี จังหวัดชุมพร.
วันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๕๑.นางวิมลศรี ผุคเพชรแก้ว.

แบบสัมภาษณ์

ศิลปะการแสดงเพลงนา อำเภอสวี จังหวัดชุมพร

๑. ชื่อ นามสกุล อายุ ปี
อาชีพ ตำแหน่ง ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้
.....
การศึกษา เบอร์โทรศัพท์

๒. ความเป็นมา

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๓. ความหมาย

.....
.....
.....
.....
.....
.....

๔. ความเชื่อเกี่ยวกับเพลงนา

.....
.....
.....
.....
.....

๑๑. ปัจจัยที่กำหนดชะตากรรม และสถานภาพของศิลปะการแสดงเพลงนา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๑๒. วิธีการในการถ่ายทอด/สืบทอด และข้อจำกัดในการถ่ายทอด/สืบทอด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๑๓. กฎข้อห้าม

.....

.....

.....

ลงชื่อ ผู้ให้สัมภาษณ์
(.....)
วันที่/...../.....

ลงชื่อ ผู้สัมภาษณ์
(.....)
วันที่/...../.....

ภาพกิจกรรม

การเสวนาการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชน
ในการบริหารจัดการวัฒนธรรม กรณีศึกษา เพลงนา อำเภอสวี จังหวัดชุมพร

การสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน
เกี่ยวกับศิลปะการแสดงเพลงนา อำเภอสวี จังหวัดชุมพร

๑. ที่ผ่านมานอกจากงานวิจัยครั้งนี้ ท่านได้ทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดในลักษณะใดบ้าง
...ร่วมจัดทำแผนปฏิบัติการ จัดกิจกรรม โครงการทางวัฒนธรรมในพื้นที่...

๒. ท่านคิดว่างานวิจัยครั้งนี้ ช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างท่านและสภาวัฒนธรรมจังหวัดหรือไม่ อย่างไร
...การดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ ส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด
สภาวัฒนธรรมจังหวัด/อำเภอ และชุมชน โดยมีการระดมความคิดร่วมกันในแต่ละกระบวนการวิจัย ...

๓. โปรดระบุถึงประโยชน์ที่เกิดจากการทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัด

๓.๑ ทำให้การดำเนินงานด้านวัฒนธรรมในพื้นที่ง่ายและสะดวกขึ้น

๓.๒ ทำให้ทราบความต้องการของพื้นที่ได้ดีขึ้น

๓.๓ ทำให้ศิลปะและวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น ได้รับการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและ
ส่งเสริมไว้ให้แก่นรุ่นหลังได้อย่างทั่วถึง

๓.๔ มีเครือข่ายในการทำงานวัฒนธรรม เพื่อร่วมกันเสริมสร้างความเข้มแข็ง และ
เพิ่มขีดความสามารถในการบริหารงานวัฒนธรรมในพื้นที่

๔. ในอนาคตท่านมีแนวทางการทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดในลักษณะใด

๔.๑ สร้างศักยภาพและบทบาทของสภาวัฒนธรรมจังหวัด/อำเภอ

๔.๒ การสรรหากรรมการบริหารสภาวัฒนธรรมจังหวัด/อำเภอควรให้เป็นผู้ที่มีศักยภาพ
ในการประสานงานและการดำเนินงานร่วมกับองค์กร หน่วยงานอื่น ๆ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ผู้นำชุมชน

๔.๓ ร่วมมือในการนำแผนงาน/โครงการของสภาวัฒนธรรมจังหวัด/อำเภอเสนอเข้าไป
ในแหล่งงบประมาณ โดยอาศัยศักยภาพของสภาวัฒนธรรมจังหวัด/อำเภอ เช่น งบประมาณจาก
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๔.๔ การทำงานที่เกิดจากความคิดของสภาวัฒนธรรมจังหวัด/อำเภอ โดยศักยภาพของ
สภาวัฒนธรรมจังหวัด/อำเภอเป็นทั้งผู้คิดและผู้ดำเนินการด้วยตนเอง สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเป็นเพียง
ฝ่ายสนับสนุน

๕. ท่านอยากให้ สวช. สร้างให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างท่านกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดในลักษณะใดบ้าง

๕.๑ ร่วมกันจัดกิจกรรม/โครงการด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

๕.๒ ถอดองค์ความรู้/บทเรียน จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือผู้รู้ในชุมชน

๕.๓ สร้างสภาวัฒนธรรมจังหวัด/อำเภอ และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมชน ให้เป็น
ผู้มีบทบาท เป็นผู้นำในท้องถิ่นด้านงานพิธีการ งานราชพิธี ประเพณีท้องถิ่น และภูมิบ้านภูมิเมือง

๕.๔ การสร้างสภาวัฒนธรรมจังหวัด/อำเภอ เป็นเครือข่ายเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมควรมี
ข้อกฎหมายหรือระเบียบรองรับการทำงาน

แบบประเมินผลงานวิจัย

ที่ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๑

ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

.....

ชื่อผลงานวิจัย ...การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม...
...กรณีศึกษา เพลงนา อำเภอสวี จังหวัดชุมพร...

ผู้รับทุนวิจัยนางศศิธร สุวรรณมณี ...วัฒนธรรมจังหวัดชุมพร....

ข้าพเจ้า ที่ปรึกษาโครงการวิจัยดังกล่าว

ได้พิจารณาตรวจสอบผลงานวิจัยของ แล้ว มีความเห็นดังนี้

- ผลงานวิจัยมีความถูกต้องสมบูรณ์ในระดับดีเยี่ยม เห็นสมควรเผยแพร่ในวงวิชาการ
- ผลงานวิจัยมีความถูกต้องสมบูรณ์ในระดับดี เห็นสมควรเผยแพร่ในวงวิชาการ
- ผลงานวิจัยมีความถูกต้องสมบูรณ์ในระดับผ่าน เห็นสมควรเผยแพร่ในวงวิชาการ
- ผลงานวิจัย ยังต้องมีการปรับปรุงแก้ไข ดังนี้

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ความเห็นอื่น ๆ

.....
.....
.....
.....

(.....)

ที่ปรึกษาโครงการวิจัย

ประวัติหัวหน้าโครงการวิจัย

ชื่อ	นางศศิธร สุวรรณมณี
วัน เดือน ปีเกิด	๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๘
สถานที่เกิด	อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร ศาลากลางจังหวัดชุมพร ชั้น ๑ ถนนไตรรัตน์ ตำบลนาชะอัง อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร ๘๖๐๐๐ โทรศัพท์. ๐ ๗๗๕๐ ๗๗๕๓ / ๐๘๕ ๕๗๓ ๕๘๓๒ โทรสาร.๐ ๗๗๕๐ ๗๗๗๖
ประวัติการศึกษา	ประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๓) โรงเรียนสุนารีวิทยา อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖) โรงเรียนสุนารีวิทยา อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์เคมี (วทบ.) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปริญญาโท การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
ประวัติการทำงาน	อาจารย์ ๑ โรงเรียนบ้านกุ้งบงาเดาะ สปอ.มายอ สปจ.ปัตตานี นักวิชาการศึกษา ๓ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี นักวิชาการศึกษา ๔ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี นักวิชาการศึกษา ๕ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี นักวิชาการศึกษา ๖ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี นักวิชาการวัฒนธรรม ๖ ว สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี นักวิชาการวัฒนธรรม ๗ ว สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี วัฒนธรรมจังหวัดชุมพร สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร
ตำแหน่งปัจจุบัน	วัฒนธรรมจังหวัดชุมพร

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวขวัญใจ สกเจริญ
วัน เดือน ปีเกิด	๑๕ กรกฎาคม ๒๕๐๕
สถานที่เกิด	อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร ศาลากลางจังหวัดชุมพร ชั้น ๑ ถนนไตรรัตน์ ตำบลนาชะอัง อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร ๘๖๐๐๐ โทรศัพท์. ๐ ๗๗๕๐ ๗๗๕๓ / ๐๘๐ ๕๓๐ ๒๔๑๒/๐๘๖ ๑๒๐ ๖๐๘๔ โทรสาร. ๐ ๗๗๕๐ ๗๗๖๖
ประวัติการศึกษา	ประถมศึกษา โรงเรียนนารีวิทยา อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนธิดาแม่พระ อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนารีวุฒิ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ปริญญาตรี ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) วิทยาลัยครูสวนดุสิต กรุงเทพมหานคร ปริญญาโท ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี
ประวัติการทำงาน	อาจารย์ ๑ ระดับ ๓ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา อาจารย์ ๑ ระดับ ๔ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา นักวิชาการศึกษา ๔ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา นักวิชาการศึกษา ๕ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช นักวิชาการศึกษา ๖ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช นักวิชาการวัฒนธรรม ๖ ๖ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี นักวิชาการวัฒนธรรม ๗ ๖ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี นักวิชาการวัฒนธรรม ๘ ๖ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร
ตำแหน่งปัจจุบัน	นักวิชาการวัฒนธรรม ๘ ๖ ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางอุบล ศักดิ์แก้ว
วัน เดือน ปีเกิด	๑๒ พฤษภาคม ๒๕๑๔
สถานที่เกิด	อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร ศาลากลางจังหวัดชุมพร ชั้น ๑ ถนนไตรรัตน์ ตำบลนาชะอัง อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร ๘๖๐๐๐ โทรศัพท์. ๐ ๗๗๕๐ ๗๗๕๓ / ๐๗๗ ๕๐๑๕๕๓๕ โทรสาร. ๐ ๗๗๕๐ ๗๗๗๖
ประวัติการศึกษา	ประถมศึกษา โรงเรียนบ้านควนโคกยา อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสตรีพัทลุง อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสตรีพัทลุง อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาสัตวศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ปริญญาตรี ศึกษาศาสตร์บัณฑิต (ค.บ.) สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จังหวัดนนทบุรี ปริญญาโท ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (ศษ.ม.) สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี
ประวัติการทำงาน	นักพัฒนาชุมชน ๓ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร นักพัฒนาชุมชน ๔ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร เจ้าหน้าที่วิเคราะห์งานบุคคล สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการ กรุงเทพมหานคร นักวิชาการศึกษา ๔ สำนักงานศึกษาธิการกิ่งอำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานี นักวิชาการศึกษา ๕ สำนักงานศึกษาธิการกิ่งอำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานี นักวิชาการวัฒนธรรม ๕ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี นักวิชาการวัฒนธรรม ๖ ๖ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี นักวิชาการวัฒนธรรม ๗ ๖ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี นักวิชาการวัฒนธรรม ๘ ๖ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร
ตำแหน่งปัจจุบัน	นักวิชาการวัฒนธรรม ๘ ๖ ผู้อำนวยการกลุ่มยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางพวงทิพย์ สุขโคณา
วัน เดือน ปีเกิด	๑๑ กันยายน ๒๕๐๐
สถานที่เกิด	อำเภอสวี จังหวัดชุมพร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร ศาลากลางจังหวัดชุมพร ชั้น ๑ ถนนไตรรัตน์ ตำบลนาชะอัง อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร ๘๖๐๐๐ โทรศัพท์. ๐ ๗๗๕๐ ๗๗๕๓ / ๐๘๑ ๓๒๖ ๑๕๒๘ โทรสาร.๐ ๗๗๕๐ ๗๗๗๖
ประวัติการศึกษา	ประถมศึกษา โรงเรียนบ้านนาโพธิ์ อำเภอสวี จังหวัดชุมพร มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบุญยสมบัติวิทยา อำเภอสวี จังหวัดชุมพร / โรงเรียนจุฬารีวิทยา กรุงเทพมหานคร อนุปริญญา โรงเรียนพาณิชย์การราชดำเนิน กรุงเทพมหานคร ปริญญาตรี ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) สาขาบริหารการศึกษา วิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี ปริญญาโท บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (M.B.A.) สาขาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยรามคำแหง โครงการพิเศษ จังหวัดชุมพร
ประวัติการทำงาน	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๑ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอสวี จังหวัดชุมพร เจ้าหน้าที่ธุรการ ๒ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอสวี จังหวัดชุมพร เจ้าหน้าที่ธุรการ ๓ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอสวี จังหวัดชุมพร เจ้าพนักงานธุรการ ๔ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอสวี จังหวัดชุมพร เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ๖ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอสวี จังหวัดชุมพร นักวิชาการศึกษา ๖ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอสวี จังหวัดชุมพร นักวิชาการวัฒนธรรม ๖ ๖ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร นักวิชาการวัฒนธรรม ๗ ๖ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร
ตำแหน่งปัจจุบัน	นักวิชาการวัฒนธรรม ๗ ๖ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวสุธิดา พัฒราช
วัน เดือน ปีเกิด	๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๐๒
สถานที่เกิด	อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร ศาลากลางจังหวัดชุมพร ชั้น ๑ ถนนไตรรัตน์ ตำบลนาชะอัง อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร ๘๖๐๐๐ โทรศัพท์. ๐ ๗๗๕๐ ๗๗๕๓ / ๐๘๑ ๗๕๗ ๐๖๓๓ โทรสาร.๐ ๗๗๕๐ ๗๗๗๖
ประวัติการศึกษา	ประถมศึกษา โรงเรียนวัดนาทุ่ง ตำบลนาทุ่ง อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสอาดเผดิมวิทยา อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสอาดเผดิมวิทยา อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร อนุปริญญา คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยพลศึกษาจังหวัดชุมพร ปริญญาตรี ศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (พลศึกษา) กรุงเทพมหานคร ปริญญาโท ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (ศษ.ม.) สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ประวัติการทำงาน	อาจารย์ ๑ ระดับ ๓ โรงเรียนชุมชนบ้านท่าสะอาด อำเภอนาด้วง จังหวัดเลย อาจารย์ ๒ ระดับ ๕ โรงเรียนชุมชนบ้านท่าสะอาด อำเภอนาด้วง จังหวัดเลย นักวิชาการศึกษา ๕ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร นักวิชาการศึกษา ๖ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดบุรีรัมย์ นักวิชาการศึกษา ๖ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอเขียงคาม จังหวัดเลย นักวิชาการศึกษา ๖ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดชุมพร นักวิชาการวัฒนธรรม ๖ ว สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร นักวิชาการวัฒนธรรม ๗ ว สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร
ตำแหน่งปัจจุบัน	นักวิชาการวัฒนธรรม ๗ ว สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสุนทรี โพธิ์ทักษิณ
วัน เดือน ปีเกิด	๑ มิถุนายน ๒๕๐๘
สถานที่เกิด	อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร ศาลากลางจังหวัดชุมพร ชั้น ๑ ถนนไตรรัตน์ ตำบลนาชะอัง อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร ๘๖๐๐๐ โทรศัพท์. ๐ ๗๗๕๐ ๗๗๕๓ / ๐๘๑ ๘๖๘ ๒๑๑๒ โทรสาร.๐ ๗๗๕๐ ๗๗๗๖
ประวัติการศึกษา	ประถมศึกษา โรงเรียนบ้านหินแก้ว ตำบลหินแก้ว อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนท่าข้ามวิทยา ตำบลท่าข้าม อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) วิชาเอกการบัญชี วิทยาลัยเทคนิคชุมพร จังหวัดชุมพร ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) วิชาเอกการบัญชี วิทยาลัยเทคนิคชุมพร จังหวัดชุมพร ปริญญาตรี บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จังหวัดนนทบุรี ปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทางวัฒนธรรม (ศส.ม.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร
ประวัติการทำงาน	เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี ๑ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี ๒ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี ๓ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี ๔ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร เจ้าพนักงานธุรการ ๔ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร เจ้าพนักงานธุรการ ๕ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอสวี จังหวัดชุมพร เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ๖ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอสำโรงท่าบ จังหวัดสุรินทร์ นักวิชาการศึกษา ๖ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี นักวิชาการศึกษา ๖ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดชุมพร นักวิชาการวัฒนธรรม ๖ ว สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร
ตำแหน่งปัจจุบัน	นักวิชาการวัฒนธรรม ๖ ว สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางจุฑารัตน์ แพงษ์จีน
วัน เดือน ปีเกิด	๒๒ ธันวาคม ๒๕๑๐
สถานที่เกิด	อำเภอสวี จังหวัดชุมพร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร ศาลากลางจังหวัดชุมพร ชั้น ๑ ถนนไตรรัตน์ ตำบลนาชะอัง อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร ๘๖๐๐๐ โทรศัพท์. ๐ ๗๗๕๐ ๗๗๕๓ / ๐๘๑ ๘๕๓ ๑๖๔๕ โทรสาร.๐ ๗๗๕๐ ๗๗๗๖
ประวัติการศึกษา	ประถมศึกษา โรงเรียนวัดถ้ำเขาล้าน ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสวีวิทยา ตำบลนาโพธิ์ อำเภอสวี จังหวัดชุมพร มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสวีวิทยา ตำบลนาโพธิ์ อำเภอสวี จังหวัดชุมพร ปริญญาตรี ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) วิชาเอก วิทยาศาสตร์ทั่วไป วิทยาลัยครูภูเก็ต ปริญญาโท ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.) สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ประวัติการทำงาน	อาจารย์ ๑ ระดับ ๓ โรงเรียนบ้านเกาะพยาม ตำบลบ้านเกาะพยาม อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง นักวิชาการศึกษา ๓ สำนักงานศึกษาธิการกิ่งอำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง นักวิชาการศึกษา ๔ สำนักงานศึกษาธิการกิ่งอำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง นักวิชาการศึกษา ๕ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร นักวิชาการศึกษา ๖ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร นักวิชาการวัฒนธรรม ๖ ว สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร
ตำแหน่งปัจจุบัน	นักวิชาการวัฒนธรรม ๖ ว สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวแหววดี บุรีรัตน์
วัน เดือน ปีเกิด	๒๖ พฤษภาคม ๒๕๑๔
สถานที่เกิด	อำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร ศาลากลางจังหวัดชุมพร ชั้น ๑ ถนนไตรรัตน์ ตำบลนาชะอัง อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร ๘๖๐๐๐ โทรศัพท์. ๐ ๗๗๕๐ ๗๗๕๓ / ๐๗๕ ๘๗๕ ๓๖๖๐ โทรสาร.๐ ๗๗๕๐ ๗๗๗๖
ประวัติการศึกษา	ประถมศึกษา โรงเรียนวัดมูจลินทาราม ตำบลช่องไม้แก้ว อำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสอาดเผดิมวิทยา อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนศรียางัย อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร ปริญญาตรี บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร ปริญญาโท บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ประวัติการทำงาน	นักวิชาการศึกษา ๓ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี นักวิชาการศึกษา ๓ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี นักวิชาการศึกษา ๓ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร นักวิชาการวัฒนธรรม ๔ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร นักวิชาการวัฒนธรรม ๕ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร นักวิชาการวัฒนธรรม ๖ ว สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร
ตำแหน่งปัจจุบัน	นักวิชาการวัฒนธรรม ๖ ว สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางวิมลศรี ผุดเพชรแก้ว
วัน เดือน ปีเกิด	๑๑ สิงหาคม ๒๕๑๕
สถานที่เกิด	อำเภอสวี่ จังหวัดชุมพร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร ศาลากลางจังหวัดชุมพร ชั้น ๑ ถนนไตรรัตน์ ตำบลนาชะอัง อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร ๘๖๐๐๐ โทรศัพท์. ๐ ๗๗๕๐ ๗๗๕๓ / ๐๘๖ ๕๔๓ ๓๔๒๕ โทรสาร.๐ ๗๗๕๐ ๗๗๗๖
ประวัติการศึกษา	ประถมศึกษา โรงเรียนวัดเชิงคีรี ตำบลปากแพรก อำเภอสวี่ จังหวัดชุมพร มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสวีวิทยา ตำบลนาโพธิ์ อำเภอสวี่ จังหวัดชุมพร มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสวีวิทยา ตำบลนาโพธิ์ อำเภอสวี่ จังหวัดชุมพร ปริญญาตรี เศรษฐศาสตร์บัณฑิต (ศบ.) มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต กรุงเทพมหานคร
ประวัติการทำงาน	นักวิชาการศึกษา ๓ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม นักวิชาการศึกษา ๓ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอสวี่ จังหวัดชุมพร นักวิชาการวัฒนธรรม ๓ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร นักวิชาการวัฒนธรรม ๔ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร นักวิชาการวัฒนธรรม ๕ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร นักวิชาการวัฒนธรรม ๖ ๖ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร
ตำแหน่งปัจจุบัน	นักวิชาการวัฒนธรรม ๖ ๖ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร